

HESIOD

OPERE

HESIOD

NAȘTEREA ZEILOR
(TEOGONIA)
MUNCI ȘI ZILE
SCUTUL LUI HERACLES

Prezentarea grafică:
Mircea Dumitrescu

Editura Univers ● București ● 1973

HESIOD

OPERE

Traducere, studiu introductiv
și note de Dumitru T. Burtea

STUDIU INTRODUCŢIV

A. Cultura și civilizația umanității datorează geniului grec multe din premisele esențiale ale dezvoltării sale ulterioare. Popoarele orientale, considerând o impietate sfișierea vâului care ascundea omului așa-zisele taine ale divinității, rătăceau în obscuritatea semicunoașterii frinate de simțul lor religios. Grecii au fost primul popor care, depășind această încremenire, a trecut cu o pătimașă dragoste pentru adevăr la analiza relațiilor dintre obiecte, dintre fenomene, acordând importanță primordială rațiunii și activității acesteia. Geniul grec aduce în circuitul de valori al civilizației universale tulburătoarea contribuție a personalității neliniștite și insetate de cunoaștere a individului uman. Tăcerea deprimantă pe care natura și tainele sale o urzise asupra omului este ruptă progresiv. Preocupată de studiul cauzelor, de originea și finalitatea omului și a lumii, rațiunea umană caută să exploreze căile încalcate ale universului și determină apariția gândirii filozofice cu cele trei domenii de cercetare ale sale, ontologic, cosmologic și teleologic.

Drumul parcurs nu a fost ușor, primele impresii și primele concluzii s-au fixat în tiparul alegoric al mitului, apoi mitul a fost preluat și interpretat artistic de marile producții epice ale geniului grec, de *Iliada* și *Odissea* inegalabilului Homer, precum și de poemele lui Hesiod.

Polivalența creatoare a geniului grec este reprezentativ sintetizată de acești uriași deschizători de drumuri, atât de diverși și totuși atât de egali în măiestria strălucitoare cu care înfățișează tradiția elenă.

Intr-adevăr, deși fiecare întruchipează o manieră distinctă de creație, amândoi urcă pe culmile eposului jocul liber al inteligenței și al imaginației, devenit artă în cel mai adevărat înțeles al cuvântului.

Homer urmărește într-o relatare obiectivă, sobră și solemnă, personalități individuale, zei sau oameni, care se mișcă într-un spațiu

raportat, în chip de cadru, exclusiv la eroi, dar natura, cu toată grandoarea sa arhitecturală, rămîne un element extrinsec față de capacitățile eroilor¹. Măreția eroilor este realizată în poemele homerice prin urzirea unei succesiuni de fapte și suferințe neobișnuite.

Hesiod, dimpotrivă, într-una din compozițiile sale, *Teogonia* (*Nașterea zeilor*), înfățișează sistematic și cuprinzător natura înconjurătoare, așa cum a apărut și așa cum este, descriind toate fenomenele din lume, toți zeii, toate forțele, exceptînd însă oamenii, animalele, plantele. Astfel, ea este o amplă geneză, cu teme variate și relații complicate între succesivele generații divine, geneză care se plasează la hotarul dintre mit și gîndirea filozofică. Pe de altă parte, față de situațiile și caracterele excepționale, înfățișate în epepele homerice, Hesiod, în cealaltă operă a sa, *Munci și Zile*, oferă imaginea zilelor de muncă din viața unui om obișnuit.

Întreaga antichitate își dă seama cît de proprie și cît de specifică este creația acestui mare și vechi autor epic, iar cercetătorii moderni și mai ales cei contemporani caută în poemele hesiodice, mai mult decît în epepele homerice, zorile gîndirii raționale, deși, ca număr de versuri, fiecare din acestea abia egalează un cînt din *Iliada*.

B. Viața.

Datele cu privire la viața autorului, transmise prin documentele păstrate, sînt extrem de reduse și needificatoare. Nu se cunoaște nici măcar adevăratul său nume, Hesiod fiind un supranume căruia cercetătorii i-au atribuit etimologii și semnificații diferite. Tatăl său, Dios², s-a îndeletnicit o vreme cu comerțul pe mări, în orașul Cume, colonia eolică din Asia Mică, dar fiindcă norocul nu i-a suris în această activitate, părăsește ținutul natal, fugind de sărăcie, și se stabilește în micul orășel beoțian Askra, așezat pe versantul răsăritean al muntelui Helicon, în vecinătatea orașului Thespiiai, considerat oraș al Muzelor. Informațiile transmise asupra perioadei în care a trăit și a scris autorul sînt de asemenea vagi și contradictorii. Unii dintre biografii antici îl consideră anterior lui Homer, alții îl socotesc contemporan, iar alții, a căror opinie este în general acceptată și de cercetătorii moderni, afirmă că a trăit la puțin timp după Homer. Știrile transmise de antichitate, precum și poemul care narează o pretinsă întrecere poetică

¹ Hermann Fränkel, *Dichtung und Philosophie des frühen Griechentums*, C. H. Beck, München, 1962, p. 105.

² Asupra acestui nume al tatălui său au căzut de acord toți cercetătorii, interpretînd în unanimitate, în acest sens, versul 299 din poemul *Munci și Zile*.

între Homer și Hesiod sînt în general respinse de cercetările de filologie clasică. Se consideră că poemul menționat, care nu aparține nici lui Homer și nici lui Hesiod, își are sursa de inspirație și momentul redacției în secolul al VI-lea î.e.n., cînd poemele hesiodice se făceau destul de greu cunoscute, datorită poemelor homerice editate și difuzate chiar de către cîrmuitorii orașelor-state grecești. La fel de neconcludente sînt și datele pe care le deținem asupra morții poetului și a localității unde a fost înmormîntat. Se știe sigur numai că Dios, după ce s-a stabilit împreună cu familia în Askra, s-a ocupat cu agricultura, dar nici această nouă ocupație nu l-a ajutat prea mult în încercările sale desperate de a scăpa de sărăcie. Tot atît de sigur este că, după moartea lui Dios, a rămas o oarecare avere care s-a împărțit între cei doi fii moștenitori, Hesiod și Perses, și că împărțirea nedreaptă și caracterul hrăpăreț al fratelui său îi furnizează poetului plugar cel puțin pretextul operei *Munci și Zile*. Oricum, dacă n-a avut norocul să moștească averi și palate, dacă a trebuit să-și cîștige existența muncind din greu, el a fost, în schimb, dăruit din plin cu onestitate și talent, și poate chiar nesiguranța condițiilor sale de viață face să se reflecte în întreaga-i creație artistică o sete nepotolită de certitudini, ce pare a fi fost dominantă vieții lui.

C. Opera

Pentru anumite trăsături specific hesiodice, poemul didactic *Munci și Zile*, încă din cea mai timpurie antichitate, este considerat operă autentică a lui Hesiod, de către toți comentatorii de filologie clasică. Poemul deschide astfel seria operelor posterioare de același gen și totodată face cu neputință reprezentarea lui Hesiod ca un aed de profesie, adică în același fel în care antichitatea și-l închipuia pe Homer.

Poemul are două tematici principale: 1. indicații și îndrumări pentru o cît mai desăvîrșită îndeplinire a treburilor gospodărești; 2. un calendar care precizează zilele cele mai potrivite pentru efectuarea diferitelor munci. Acestora li se adaugă reflecții personale, explicații ale autorului cu fratele său Perses, maxime și sentințe, în majoritate culese din înțelepciunea populară, care formează a treia categorie tematică alături de cele două principale. Data exactă a compunerii poemului nu s-a stabilit. Opinia cea mai acreditată afirmă că a fost compus la un interval destul de scurt după *Odiseea* lui Homer, că precede și influențează opera poetilor lirici posteriori, numeroase studii urmărind influența hesiodică în opera acestora.

O altă operă a lui Hesiod este *Teogonia*, poem care, prin alegorii

semnificative, prin simboluri cu variate implicații, prezintă evenimente îndepărtate din evoluția fizică a universului, marile și de multe ori violentele revoluții naturale care au dus la actuala sa configurație. Pe lângă semnificația cosmologică, poemul are deci și un caracter etiologic, deoarece interpretează și justifică prezentul prin înfățișarea evenimentelor trecutului. În plus, în afară de urmărirea legităților care acționează asupra universului fizic, *Teogonia* prezintă stabilirea și dezvoltarea unor relații precise în cadrul societății divine a zeilor antropomorfi. Prin urmare, în măsura în care expune nașterea unei comunități, poemul este și o operă sociogonică, iar fiindcă societatea la care se referă este societatea divină, este o operă de sociogonie transcendentă¹, care explică imanentul prin interpretarea analogică a transcendentului, orînduirile umane fiind consecințele concrete ale unor evenimente supra-naturale.

Această intenție poetică, deși neexprimată explicit, conduce și urmărește expansiunea în timp și spațiu a celor trei generații divine care se succed, în paralel cu convingerea și încrederea autorului în posibilitatea concilierii marilor discordanțe ale naturii.

Referitor la data compunerii *Teogoniei*, se afirmă că este posterioară poemului *Munci și Zile*, iar versurile 1011—1016, care menționează pe Latinus și tyrenieni, au dat posibilitatea unor cercetători să afirme că cel puțin această secțiune n-a putut fi compusă înaintea întemeierii coloniei Cumae (pe coasta de sud-vest a Italiei), dar nici mai târziu de secolul al VII-lea î.e.n. Cercetări mai recente au văzut în aceste versuri și o atestare a raporturilor frecvente dintre beoțieni și etrusci. Ca urmare, data aproximativă a existenței lui Hesiod și a compunerii operei sale se plasează în perioada imediat premergătoare „marii colonizări grecești” și neapărat următoare celei de a doua mari diviziuni sociale a muncii, adică în secolele VIII—VII î.e.n.

Al treilea poem cuprins în volumul de față, transmis nouă de antichitate ca hesiodic, este poemul *Scutul*. Este un poem de 480 de hexametri care are două părți distincte, puse alături încă din antichitate și anume: a. versurile 1—56, constituie începutul cîntului Alcmenei din cartea a IV-a a altei opere hesiodice, *Catalogul femeilor*, din care s-au păstrat numai fragmente și b. versurile 57—480, în care poemul este transformat de către un autor necunoscut² în evocare a unei isprăvi a lui Heracles, uciderea lui Kynos, fiul lui Ares, adică narează una din theomahiile acestui erou. De aici și întregirea titlului inițial *Scutul* în *Scutul lui Heracles*.

¹ Tudor Vlănu, *Arghezi, poet al omului*, București, 1964. Introducere, p. 10.

² Probabil tot un aed beoțian și nu mai târziu de secolul al V-lea î.e.n.

Pe lângă aceste trei poeme, tradiția înscrie în „Corpus-ul hesiodic“ și alte opere și anume :

— *Catalogul Femeilor și Marile Heoe*¹, care, deși folosesc uneori un material apropiat, nu pot fi confundate, deoarece au planuri și tematici diferite și sînt menționate ca opere distincte încă din antichitate. Mai sînt atribuite lui Hesiod sau unor aezi posteriori care au aparținut școlii hesiodice și următoarele lucrări : *Marile munci*, din care s-au păstrat două sau eventual patru fragmente², *Melampodia*, cu eroul principal Melampus, profetul din Pylos, care-și reclama obîrșia din vestitul neam de preoți-profeți al klytiazilor din Olimpia și pe care-l vor invoca drept înaintaș toți prezicătorii din Acharnania ; *Aigimios*, al cărui erou este vestitul prinț al dorienilor, cu același nume, prietenul și uneori aliatul lui Heracles. Poemul dezvoltă aspecte ale mitului lui Heracles care puteau fundamenta legendele naționale ale dorienilor ; lucrarea cu conținut didactic-educativ *Lecțiile lui Chiron*, care-l înfățișează pe înțeleptul centaur predînd în peștera sa de pe muntele Pelion³ învățacelui Ahile norme de viață ce onorează și convin unui prinț și unui erou. Pe drept cuvînt, poemul mai este cunoscut și sub numele *Manualul cavalerismului grec*, pentru elevatul său conținut educativ. Sînt incluse de asemeni piese epice de mai mică dimensiune⁴ : *Nunta lui Keyx*, *Epithalam pentru Peleu și Thetis*, *Preoții de pe Ida*⁵ etc.

Erau cunoscute și apreciate în antichitate preocupările lui Hesiod în domeniul astronomiei, preocupări care vădesc diversitatea geniului poetului beoțian.

D. Considerații generale asupra operei lui Hesiod

Antichitatea a înțeles de timpuriu importanța creației artistice a acestui geniu care, desfășurîndu-și aripile întinse, depășise de mult cadrul îngust al colțului de pămînt beoțian unde trăise și crease opera sa nemuritoare. Deși cele mai vechi tradiții atestă textele lui Hesiod

¹ Numite astfel datorită formulei care făcea legătura între diferitele cînturi.

² Adică fragmentele 174—175, eventual și fragmentele 227 și 232, din ediția *Hesiodi Carmina*, editat Aloizlus Rzach, Teubner, Lipsca, 1903.

³ Munte Din Thesallia, astăzi muntele Zagora.

⁴ Cunoscute sub numele de *epitii*, diminutiv al cuvîntului *epos*.

⁵ Este vorba de cel care celebrau misterele zeiței Cybele, zeita frigliană al cărei cult se confunda cu acela al zeiței Rhea, și se practica pe muntele Ida. Traducerea este improprie totuși, deoarece religia greacă nu avea o castă constituită de preoți, ca alte religii.

recitate în paralel cu fragmente din textele homerice, de către rapsozi, adevărata lor cercetare filologică începe abia în perioada elenismului alexandrin.

Coroborînd concluziile cercetărilor și informațiilor transmise de antichitate cu sinteza cercetărilor moderne și contemporane, se pot stabili următoarele puncte de vedere generale asupra operei lui Hesiod :

a) Hesiod a fost un rapsod care a trăit și a creat în zona Thesalia-Beoția, în secolele VIII—VII î.e.n., zonă unde poezia epică greacă cunoscuse o ultimă etapă de înflorire.

b) Poemele poartă specificul recitărilor rapsodice.

c) Metoda analitică folosită de critica modernă nu dă rezultate pozitive în cercetarea operelor hesiodice¹.

d) Talentul și gîndirea impetuoasă a lui Hesiod sparge tiparul obișnuit al vechilor recitări rapsodice, se abate de la normele compoziției tradiționale și dă prilejul unor suspiciuni asupra unității compoziționale a poemelor.

Cele afirmate mai sus ilustrează temeinic și complet afirmația că Hesiod a reținut atenția comentatorilor aproape în mod egal cu Homer. Împreună cu acesta este considerat sursă a operelor scriitorilor ulteriori nu numai ca material epic sau dramatic, ci chiar ca influență. Multe opere posteroare, filozofice sau literare, vor prelua fie schema generală a creației literare și a rolului acesteia, stabilită de Hesiod, și vor folosi din plin capacitatea ficțiunii artistice de a reflecta realitatea exterioară, fie figuri, concepte sau teme hesiodice, aprofundîndu-le sau îmbogățindu-le, ca implicații sau conținut.

E. Influența și semnificația operei lui Hesiod

Privind opera lui Hesiod, ca toată literatura greacă, de altfel, drept produs al complexului cultural mediteranean, considerăm că trebuie avute în vedere două aspecte esențiale ale sale și anume :

I. Caracterul și conținutul protestatar al multor versuri, îndeosebi din poemul *Munci și Zile* : proclamarea unor valori sociale noi, apărarea altora, neglijate întrucîtva de poemele homerice, exprimă solidarizarea artistică a autorului cu clasa socială din care făcea parte și transferă în domeniul literelor năzuințele acestea.

¹ O. Müller, *Histoire de la littérature grecque*, versiunea franceză de K. Hillebrand, Paris. 1883, vol. II, p. 643 ; idem, Kurt von Fritz, *Das Hesiodische in den Werken Hesiods*, în *Entretiens*, VII, Fondation Hardt. Vandœuvre, Genève, 1960 ; idem, în aceeași colecție și articolul lui G. S. Kirk, *The Structure and Aim of the Theogony*.

De aceea, față de creația lui Homer, care prin forța epică sublimăză fondul social, sacrificându-l în favoarea conținutului eroic, Hesiod remarcă antagonismele de clasă, recent generate de noua formă de proprietate, cea individuală, pe cale de instaurare în societatea greacă. Prin opera sa și mai ales prin poemul didactic *Munci și Zile*, el se manifestă ca exponent al clasei sale, clasa oamenilor liberi, care trăiau din produsul muncii lor.

Poetul îl aduce pe cititor spre mediul de viață al categoriei sale, reliefează sărăcia, truda, preocupările din acest mediu, iar poezia care se cristalizează în miezul unei astfel de vieți, lipsite de resurse, caută s-o înobileze prin enunțarea unor precepte morale și practice. Pentru ca relațiile stabilite în cadrul orînduirii sclavagiste, pe atunci la începuturile ei, să-și piardă conținutul său apăsător, existența clasei neavînd alt sprijin decît o ordine echitabilă dezvoltată în cadrul acestei orînduirii, Hesiod, mărturisindu-și condiția socială și refuzînd să găsească în ea vreo pricină de inferioritate, pune în discuție valorile morale esențiale unei drepte orînduirii sociale. O asemenea poezie, care face investigații în dramatismul anonim al vieții de toate zilele, care nu glorifică isprăvile neobișnuite ale unor personaje legendare, ci eroismul cotidian al omului obișnuit, adaugă la preocuparea pentru actul poetic și o altă finalitate a activității de creație artistică, și anume subordnarea ei unui ideal etico-social.

Printr-o astfel de creație, Hesiod devine, în poezia epică universală, promotorul sincerității mesajului poetic, al poeziei personale, și face primul pas, îndrăzneț pentru acea epocă, spre o literatură angajată.

II. Interpretarea pe care o dau K. von Fritz și Fr. Solmsen¹ versurilor 27—28 din *Teogonia* :

...*minciuni aidoma cu adevărul*

Știm să rostim, dar cînd vrem știm să vestim adevărul
il prezintă pe Hesiod ca pe un om de cultură convins că sub stratificarea multiseclară a tradiției mitologice poate fi descoperit adevărul, care, deci, cu alte cuvinte, a înțeles funcția cognitivă a mitului. Fie că a intuit acest rol al mitologiei, fie că versurile citate dezvoltă o poetică implicită a autorului care-i îndeamnă pe poeți și scriitori, ca slujitori ai Muzelor, să reflecte în opera lor realitatea, nu născociri pe care practica vieții și meditația le infirmă, pentru autorul lor consecința este aceeași : obligația de a întreprinde o operă de selectare a miturilor pentru a folosi, în mod eficient, singurul mijloc de cunoaștere a trecutului pe care-l avea la îndemînă.

¹ K. von Fritz, *op. cit.*, p. 26 ; idem, Fr. Solmsen, *Hesiod and Aeschyle*, New York, 1967, p. 43.

O privire de perspectivă asupra *Teogoniei* atestă întinsa informație pe care o avea, nu numai asupra tradiției mitice elene, dar și asupra cosmogoniilor orientale : vedică, sumeriană, hurrito-hitită, feniciană, egipteană, cunoscând punctele de vedere generale cu privire la ontogeneză, succesiunea generațiilor de zei, conflictele dintre aceste generații pentru preluarea puterii etc. Hesiod însă nu se circumscrie în această tradiție, ci, în opera sa de codificare a Pantheonului grecesc, o folosește ca element de substrat. Ea abia mai poate fi recunoscută, identificată în grandoarea și diversitatea alegoriilor viziunii hesiodice, care se situează pe o treaptă superioară, datorită și următoarelor considerente :

1) Implicațiile cosmogonice sînt mai profunde și mai complexe, iar fondul lor materialist este mai evident : Uranos își ascunde copiii în adîncimile întunecoase ale pămîntului. Strimtorat, pămîntul geme și se convulsionează. În această viziune este înfățișată alegoric originea și cauza mișcărilor seismice.

2) Mutilarea lui Uranos cu ajutorul unui cosor sau al unei seceri, obiecte de cultură materială, sprijină mitul pe realitate, iar forma curbă, aproape semicirculară a acestora, sugerează forma curbă a orizontului, linia despărțitoare dintre cer și pămînt.

3) Picăturile de sînge care cad din rana lui Uranos fecundază pămîntul. Imaginea, pe lîngă intensitatea emoției pe care o furnizează, are și o încărcătură alegorică, cu totul nouă față de tradiția orientală : ea apare ca un act de restituire transcendentă a potenței lui Uranos. Semnificația este întregită de tabloul nașterii Afroditei din spuma albă ivită pe ape, tablou înfățișat de versurile 190 și următoarele. Pe fondul mișcător al valurilor, puterea erotică a lui Uranos se cristalizează într-o frumusețe supraterestră, Afrodita, divinitatea chthoniană, care va stăpîni printre zei și printre oameni prin neînfrînta putere a iubirii și a creației. Eros e primul dintre zei care o întîmpină pe Afrodita îndată după ivirea ei în Olimp. Episodul nu este o interpolare, cum au afirmat unii cercetători, ci, scriind aceste versuri, Hesiod e primul poet care fuzionează cultele celor două divinități arhaice înfățișînd iubirea, amîndouă preolimpiene și chthoniene, Afrodita și Eros, cărora le atribuie cea mai complexă structură și cele mai variate atribute.

Stadiul de organizare a lumii divine, privit din punctul de vedere al raporturilor de ierarhie și competență dintre zei, avea un caracter instabil, confuz, iar zeii apăreau cu origini, caractere și atribuții contradictorii, în tradiția homerică, beoțiană și în teogoniile orfice. Prin viziunea sa genială, Hesiod fuzionează selectiv miturile elene privi-

toare la zei, le confruntă critic cu tradiția mitică orientală și realizează astfel codificarea mitologiei grecești, pe care o subordonează următoarelor idei directoare :

1. Hybris-ul¹ este stimulul unor prefaceri, element de progres în lumea nemuritorilor, într-o vreme în care forțele acestei lumi nu erau bine reprezentate și păstrau încă aspectele și caracterul lor primar, iar înfruntarea violentă dintre ele nu era rezultanta obligatorie a unei evoluții. Primul care comite un hybris este însuși marele Uranos, care, temându-se de hecatonhiri, îi urăște încă de la naștere, îi închide în adâncurile pământului, bucurându-se de nelegiuirea sa. Pământul, elementul concret primar al Universului, geme strîmătorat de hybris-ul făptuit de Uranos. Mutilarea lui Uranos, săvîrșită de Cronos, conform planului inițiat de Pământ, tocmai pentru a răzbuna hybris-ul lui Uranos, este ea însăși o încălcare a legilor firii, un hybris. Hybris-ul înlesnește însă trecerea de la stăpînirea lui Uranos la aceea a lui Cronos. Titanii, blestemați de tatăl lor, Uranos, vor ispăși în comun hybris-ul săvîrșit de mezinul Cronos. Obligația ispășirii de către titani a hybris-ului săvîrșit de fratele lor Cronos va determina ciocnirea violentă dintre zeii chthonieni și cronizi, ciocnire care, prin victoria acestora din urmă, va aduce stăpînirea zeilor luminii, olimpienii.

2. Evoluția transcendentului merge de la inform la formă, de la exprimarea pur și simplu a forțelor naturii la antropomorfizarea mitologiei, la împărțirea atribuțiilor și onorurilor între zeii antropomorfi. Ciocnirea violentă dintre cele două principii abstracte — titanii și olimpienii, zeii solari² — instaurează ordinea în Pantheonul elen. Această ordine e rezultatul unei deveniri istorice, stimulată de două hybris-uri succesive, iar în centrul său se situează domnia luminoasă a lui Zeus. S-ar putea ca ipoteza emisă de unii cercetători³, că această ciocnire reprezintă conflictul dintre autohtoni și noua religie indo-europeană, să fie reală.

3. Desprinderea acestei viziuni se face în perspectiva apariției simultane și independente a lumilor⁴. Titanii sînt reprezentanții ordinii naturale din care sînt personificate forțe elementare și principii dinamice ca surse ale tuturor fenomenelor cosmice.

¹ Vezi definiția lui T. Vianu : un act de o îndrăzneală nesăbuită prin care făptuitorul calcă legile divine și umane și alterează, dintr-un anumit punct de vedere, echilibrul universal.

² Epitetul atribuit olimpienilor este conținut, cu întreaga sa semnificație, chiar de numele zeului suprem — Zeus = *dyaus* = cer ; *devas* = zeu (sancrîtită) ; *dies* = zi (latină) etc.

³ Trencseny Waldtapfel, *Untersuchungen zur Religionsgeschichte*, Budapesta, 1968, Edit. Academiei R. P. Ungare.

⁴ *Teogonia*, v. 108 și urm.

4. Ceilalți fii ai lui Uranos și Geeă, ciclopul, reprezintă tulburările trecătoare ale ordinii primare, furtuni, trăsnete etc. De la versul 191 și următoarele se mai desprinde un caracter al acestora, tot de origine mediteraneană, caracterul de fauri mitologici, personificare ce este de fapt o proiecție a capacității demiurgice a focului. Concepția este atât de înrădăcinată în spiritualitatea greacă, încât Heraclit va face din foc elementul primordial al universului. Hecatonhirii, cei mai puternici și cei mai primejdioși fii ai cuplului Geeă-Uranos, personifică forța dezlănțuită și de neînfrânt a marilor revoluții naturale¹.

5. Odată instaurată ordinea în Pantheonul elen, hybris-ul își pierde semnificația de element de progres, ca stimul al unor prefaceri. Se încheiase evoluția de la inform la formă, de la obscuritate la lumină, de la confuzia generatoare de anarhie la această ordonare piramidală a lumii divine, în vârful căreia Zeus, noul stăpîn, își exercita puterea asupra universului, asupra zeilor și oamenilor. Prin caracterul antropomorf al olimpienilor, elenii își apropiaseră divinitatea de ființa lor umană, într-o perioadă în care aveau nevoie de intervenția activă a divinității asupra desfășurării vieții omenești. Divinitățile chtoniene, mai mult sau mai puțin identice cu forțele naturii, adeseori concepute și chiar reprezentate foarte vag, făceau cu neputință stabilirea unor relații între individul uman și divinitate. Relațiile cu zeii antropomorfi deveneau însă posibile datorită asemănării acestora cu oamenii. Înțelegînd acest deziderat, care se afla la temelia mitologiei antropomorfizate, existentă de altfel și în poemele homerice, Hesiod, printr-o superioară viziune filozofică, adîncește asemănările dintre natura oamenilor și natura zeilor, concepute bineînțeles pe o treaptă mult superioară, ca putere și spiritualitate, și amplifică, în structura zeilor, valențele care le incitau interesul pentru activitatea și destinul oamenilor. Creîndu-se condițiile compatibile cu stabilirea unor relații între oameni și divinitate, încetează conținutul pozitiv al hybris-ului, de cauză determinantă a unor transformări, deci a evoluției. El rămîne doar cu semnificație de încălcare a ordinii, de dereglare a echilibrului universal. Săvîrșirea unui hybris declanșează imediat ispășirea, care era dată în competența eriniilor, cumplitele și monstruoasele ființe născute de Geeă-Pămîntul, după ce absorbise picăturile de sînge amestecat cu sămînța divină, căzute din rana lui Uranos.

6. Oricît ar părea de ciudat, religia greacă avea o particularitate esențială față de alte religii și anume: divinitatea care, atotputernică, guverna lumea și, atotștiutoare, hărăzea destinele individuale, nu posedă

¹ Pentru viziunea alegorică a acestor revoluții naturale, cf. *Teogonia*, v. 715 și urm.

calitățile pe care gândirea modernă le-ar socoti indispensabile noțiunii de divinitate, adică eternitatea și imuabilitatea.

Deja răsturnarea lui Uranos era prevăzută de economia unei voințe superioare, de asemeni înfringerea și deposedarea de stăpînire a lui Cronos de către unul din fiii săi. Pentru a zădărnici îndeplinirea profeției, Uranos și Cronos, suverani în anumite perioade, își luaseră măsurile de prevedere, care, însă, s-au dovedit ineficace. Mai mult chiar, exista o profeție similară care anunța înfringerea și răsturnarea lui Zeus de către un fiu al său, născut de Metis.

Sistemul condus de Zeus trebuia deci justificat și apărat de o concepție teineinică. Hesiod reflectează asupra noțiunii de putere, pornind de la o caracteristică a spiritualității grecești: convingerea că divinitatea, atît de intim legată cu întreg universul, nu poate să se sustragă legilor generale ale evoluției, grație cărora masele informe au căpătat forme din ce în ce mai perfecționate. În acest sens, zeii olimpieni reprezintă culmile unei astfel de evoluții, nu rădăcinile vieții universale a lumii. Zeus, stăpînul și conducătorul universului, este fiul lui Cronos, timpul primitiv, reprezentat ca durată, cu mult înaintea lui Homer și Hesiod, și în același timp este descendentul Cerului și al Pămîntului, simultan cele două părți ale universului, dar și primele zeități cosmice. Ca produsul cel mai desăvîrșit al evoluției, și nu în virtutea dreptului de primogenitură, ca în Homer¹, Zeus preia conducerea universului fiind astfel raportat, pe această treaptă dominantă, cu ființe și fenomene considerate primordiale. În acest studiu al noțiunii de putere se manifestă originalitatea gândirii lui Hesiod, care, deși n-a subordonat istoria societății divine unor anumite idei filozofice și abstracte, dă soluții alegorice cu profunde implicații filozofice, astfel:

Versul 383 și urm. din *Teogonia* relatează un mit care nu este prezentat de nimeni înaintea lui Hesiod, mitul descendenților Styx-ului, divinitatea subpămînteană, fiica lui Oceanos, cel mai vîrstnic dintre titani, care n-a fost vrăjmașul lui Zeus, deși titan, ci aliatul său. Zeița chthoniană, Styx-ul, are patru urmași, care în viziunea lui Hesiod devin elementele componente ale noțiunii de putere, fundamentînd astfel, dacă nu un sistem încheiat de drept public, cel puțin legitimitatea monarhiilor de drept divin. Acești urmași sînt: Zelos, Nike, Cratos și Bie. Zelos — rîvna pentru putere; Nike — triumful care aduce această putere; Cratos — forța superiorității și Bie — violența represivă, care asigură menținerea puterii. Interesant de remarcat că cei doi din urmă, adică Bie și Cratos, abstracțiunii cu semnificația de

¹ Homer, *Iliada*, XV, 185.

elemente ale puterii, nu au eficiență proprie, ci autoritatea lor este numai un derivat al relațiilor de subordonare față de zeul suprem, relații care le conferă lor înșile, prin extensiune, eficiența și atributele zeului suprem.

O figură deosebit de proeminentă, și ale cărei variate implicații reprezintă de asemeni contribuția originalității lui Hesiod¹, este figura zeiței Dike², pe care o va prelua același Heraclit. Filozoful din Efes însă, amplificându-i conținutul și diversificând domeniile în care se manifestă Dike, realizează ascensiunea de la sensul epico-religios la cel filozofic și-i conferă, în mod explicit, calitatea de principiu, în a cărui sarcină cade reglarea fenomenelor cosmice.

Din această cauză este regretabilă pierderea, în bună parte, a operei lui Heraclit. Cunoașterea integrală a operei sale ar fi înlesnit urmărirea direcției de orientare a gândirii primului filozof materialist, modul de interpretare a sursei hesiodice de către el, cu atât mai mult cu cât filozoful idealist Parmenide, valorificând alte semnificații, preia, tot din textul hesiodic, figura zeiței Dike.

7. Sub raport valoric, în poemele homerice zeii sînt limitați de neputința de a se sustrage dominației propriilor lor pasiuni și interese, de aceea au un caracter pătimaș, subiectiv, egocentric și adeseori schematic. Criteriul de „dreptate“ nu este avut în vedere nici în activitatea personală, nici în sfatul zeilor. Cu timiditate și destul de tîrziu, din punct de vedere cronologic, îl abordează zeița Atena³, fapt ce reprezintă tranziția către un univers etic de o altă altitudine, dar care va fi desăvîrșit, ca expresivitate și conținut, de Hesiod în poemul *Munci și Zile*. În poemul menționat, exercitarea dreptății de către Zeus este un atribut obligatoriu, o consecință determinată de raportul de cauzalitate dintre atotștiința și atotcunoașterea lui Zeus și obligația de a fi atodrept. *Teodikeia*, dreptatea divină, imuabilă și implacabilă, devine prin creația lui Hesiod premiza esențială care va sta la temelia echilibrului moral al lumilor, substanța spirituală ideală a vieții. Sistemul de justiție exercitat și dominat de Zeus, ca figură centrală, este, pînă la un punct, contractual⁴, aspect și mai vizibil în dramaturgia lui Eschil, în piesele căruia dezbaterea destinului tragic al eroilor va trece din ce în ce mai mult de pe plan divin pe plan uman.

¹ În *Teogonile* anterioare, *Imnurile orfice*, frag. 21, 23, sau Homer, *Odișsea*, XI, 218, XVIII sau XIX, 168, nu apare caracterul corectiv-coercitiv pe care-l dobîndește zeița în opera lui Hesiod.

² Hesiod, *Munci și Zile*, v. 256 și urm.

³ Homer, *Odișsea*, I, 45—64.

⁴ Versurile 390 și urm. din *Teogonia* relatează discuția dintre Zeus și viitorii săi aliați în lupta cu titanii, precum și angajamentul, de tip contractual, al acestuia, după obținerea victoriei și prin urmare a puterii supreme.

8. Suprimarea valorii de stimul al unor prefaceri, pe care o avusese hybris-ul, determină teoretizarea altor concepte care să preia semnificația de element de progres. Mitul prometeic, care apare și în *Teogonia* și în *Munci și Zile*, deși în variante diferite, pedepsea pe care și-o atrage Prometeu pentru un fapt săvârșit în favoarea oamenilor, ar putea fi considerat începutul teoretizării spiritului de sacrificiu al generației semizeilor ca element de progres compatibil cu domnia lui Zeus. Vrednică de remarcat este simetria teoretizării noului element de progres : pe de o parte, puternica personalitate a titanului Prometeu, pedepsit pentru inițiativa de a fi de folos omului, pe de altă parte personalitatea la fel de puternică a semizeului Heracles, al cărui destin, din însăși voia lui Zeus¹, îl constituia chiar datoria de a reface echilibrul universal, tulburat fie de ființe monstroase, fie de fenomene vrăjmașe, pentru a restabili relațiile juste în cadrul unității generale a devenirii.

Intr-adevăr, evoluția destinului lui Prometeu are aspectul unei dirze răzvrătiri, care, antrenând capacitatea de sacrificiu a titanului, îl determină să înfrunte voința lui Zeus, potrivnică omului, pe cînd eroismul lui Heracles este legitimat de voința tatălui său Zeus și provocat de ura implacabilă cu care eroul era urmărit de atotputernica Hera. Legătura între cele două aspecte este eliberarea lui Prometeu de către Heracles cu consimțămîntul lui Zeus, ceea ce este de fapt o manifestare a *Teodikeii*, care sancționează cu forța principiului generozitatea faptelor săvârșite de eroi.

Mitul prometeic, care apare pentru prima dată într-o operă literară, are și o altă semnificație, el conținînd, în germen, prezentarea relațiilor dintre îndrăzneala și iscusința omului și apariția și dezvoltarea civilizației umane. Tipul prometeic, produs al spiritului elen, se substituie tipului contemplativ care nu putea întreține cu divinitatea sa relații de la personalitate la personalitate, ci doar raporturi determinate de un delir pe care și-l creează și și-l impune prozelitul de tip contemplativ, a cărui soluție finală este dezagregarea și neantul. Tipul prometeic aduce în scena evoluției conceptului despre om individul, care are posibilitatea de a depăși condiția materială umană. Această posibilitate îi dă ocazia să se diferențieze, să se impună, susținut de capacitatea sa, și să evolueze spre o existență civilizatoare. Noua orientare a gândirii, desprinsă din opera lui Hesiod, se va reflecta foarte des în literatura greacă anterioară scrierilor filozofice, adică în operele pur literare.

¹ Versurile 26—28 din *Scutul lui Heracles*.

Mitul prometeic care prezintă stăpînirea de către om a focului drept sursă a iscusinței acestuia nu este menționat în eposurile homerice, nici în *Iliada*, nici în *Odiseea*, ci apare, cu această semnificație, pentru prima oară, la Hesiod. Reluarea mitului în fiecare poem indică în mod neîndoios că el avea o semnificație specială pentru Hesiod, că pentru el constituia un adevăr, chiar dacă numai un adevăr artistic. Faptul că fiecare poem prezintă o variantă proprie a mitului depășește caracterul unei simple repetiții și precizează intenția expresă a scriitorului și gînditorului Hesiod, care, deși neexplicit, stabilește relații de cauzalitate între imbold și dificultățile provocate de imbold. Ținînd cont și de concluzia, îngăduită de text, că focul nu este un dar al zeilor, ci este luat, este deci un act prin care se afirmă gîndirea umană și conținutul său de îndrăzneală și inteligență, se poate întrezări aici și o îndepărtată geneză a eforturilor de adaptare a omului la condițiile mediului.

Trăgînd o concluzie a ceea ce s-a expus pînă acum, deși poemul *Teogonia* nu constituie în sine un poem gnoseologic, este totuși un început de poem filozofic care, prin implicațiile și analogiile sale, depășind crusta religioasă a tradițiilor mitologice, pătrunde printr-o intuiție cu adevărat genială în profunzimea miturilor pe care i le pune la dispoziție tradiția și descoperă sub stratificarea lor grăuntele adevărilor. Hesiod sprijină investigațiile intuiției sale pe o singură orientare spațială, îndreptată spre relații limpezi între lucruri și fenomene. Atent la ceea ce se petrece în afara sa, orientat spre forme cu contururi clare, autorul își realizează opera drept rezultată a unor confruntări permanente între datele mitologiei tradiționale și realitatea pătrunsă de intuiția sa. El nu creează, prin urmare, o altă realitate, ci urmărește și expune realitatea existentă, redusă la latura care reiese din evenimentele reținute în atenție. De aceea, chiar în cadrul mitologic, realitatea expusă în opera lui este o copie alegorică a unor modele sesizabile, existente în spațiul și în perioada cunoscută de el. Iubind claritatea, ca orice om simplu care trăiește din roadele propriei sale munci, el pune uneori problemele într-un mod ce pare paradoxal, tocmai fiindcă o convertire a mitologiei în prezentarea alegorică a unor fenomene sensibile, convertire fundamentată exclusiv pe datele furnizate de intuiția sa pătrunzătoare, nu se putea face fără a da loc la serioase dificultăți de interpretare.

Poemul *Munci și Zile* conține și referiri la viața de toate zilele a omului simplu. El nu poate fi considerat un poem sociogenic, căci, în lumina unor criterii științifice moderne, chiar „mitul vîrstelor“ nu este o operă sociogenică, ci doar o probă asupra informațiilor exacte deținute de poetul beoțian cu privire la istoria succesiunii civilizațiilor.

Exhortațiile cuprinse de versurile 1—382, deși aparent sînt puțin legate între ele sau chiar deloc, în fapt totuși sînt subordonate aceleiași idei nodale : obligativitatea muncii. În cadrul acestei idei directoare, Hesiod preia o noțiune existentă în poemele homerice, pe care însă o dezvoltă cu implicații și conținut diferit, și anume „Eris“-ul¹. „Eris“-ul hesiodic însă respinge orice sens care l-ar putea apropia de „agon“-ul homeric² și exprimă rivna pentru diferite activități, dar mai ales pentru muncă, a fiecărui individ. Este o autoprovocare a omului în lupta cu sine însuși, pentru depășirea propriilor sale trepte de evoluție către mai bine. Recompensa acestei autodepășiri nu este admirația publică, nici faptul că l-a întrecut pe semenul său, ci satisfacția interioară că s-a întrecut pe sine și că și-a realizat astfel o stare de spirit calmă și rațională. Departe deci de semnificația termenului „agon“. „Eris“-ul hesiodic materializează impulsul fiecărui individ către cultul spiritului și rațiunii sale pentru realizarea mai întii a personalității etice și numai în aceste dimensiuni și a bunăstării materiale.

E. *Forma*. Varietatea materialului poetic, ritmul impetuos al succesiunii tablourilor, idealul de poezie diferit de cel homeric pretind o astfel de stăpînire a meșteșugului poetic, mai elaborat decît cel pur rapsodic, pentru ca izvoarele artei să nu fie secătuite printr-o expunere monocromă.

Caracterul reflexiv al poeziei sale impune descoperirea unui alt echilibru estetic al expresiei, pentru a conferi valoare evocatoare și textelor celor mai puțin apropiate de frumusețe poetică. În urmărirea acestei finalități, Hesiod desfășoară alternativ valențele geniului său, trecînd prin patos, ironie, acuitate a percepției și a comunicării, exprimare nestăvilită a fanteziei, ton confesiv direct etc. Lirismul intim al cadrului cotidian, atît de actual ca aspect al poeziei contemporane, este dezvoltat în pasaje întregi de către Hesiod. Prin alegorii și metamorfozări simbolice, Hesiod își anunță poziția față de-o anumită problemă, apoi, renunțînd la figurile de stil, procedează direct cînd își expune concluziile proprii. Astfel, prin notații scurte, dar pătrunzătoare datorită amarei lor reflexivități, poetul denunță efectele pernicioase ale războiului și inutilitatea lui, fapt care îi atestă curajul moral.

Personificările sale se ridică la o valoare desăvîrșită, ficțiunile au în portretistica sa o viață care le conferă o pregnantă identitate cu ființele reale, transpunerea în concret a acestor concepte perso-

¹ În sens original „vrajba“, divinitate negativă, flică a nopții (cf. *Teogonia*). În poemul *Muncă și Zile*, pe lângă aceasta, apare a doua „Eris“ cu sensul de „emulație“.

² În textele homerice are semnificația de „luptă, întrecere“ pentru obținerea unei recompense concrete.

nificate făcându-se printr-o transfigurare stilistică de o deosebită gingășie și de o impresionantă plasticitate.

Folosind ampla polisemie, specifică limbii grecești, Hesiod caută diversitatea în cadrul multiplelor sensuri ale cuvântului, devenind prin aceasta un inovator al vocabularului, în sensul îmbogățirii cu sensuri noi a unor cuvinte vechi, pe care le simțea tocite și pe care le preluase din arsenalul poetic al epocii și mai ales de la Homer.

Combi-națiile expresive, disocierea de sens dintre un cuvânt dificil, abstract, și unul pitoresc, concret și simplu constituie un alt aspect al inventivității stilistice a poetului beoțian, ceea ce reprezintă o evoluție față de epopeile homerice.

Frecvența unor forme dialectale eolice sau dorice nord-orientale îngăduie concluzia că Hesiod încerca să abandoneze limba făcută, oarecum hieratică, desprinsă de limba vorbită, vie, pentru a scrie într-o limbă a lumii pentru care și despre care scria.

Atît ca limbă, deci, cît și ca stil, opera sa este un document semnificativ pentru promptitudinea cu care spiritul ascuțit și receptiv al autorului reacționează la diversitatea problemelor abordate, căci versurile sale, pe lângă frumusețea lor poetică, aspră de foarte multe ori, dar reală, conțin și anticiparea unor dezbateri artistice care nu și-au găsit o expresie definitivă nici în epoca noastră. Astfel, în poemul *Munci și Zile*, punînd problema muncii ca o datorie și un drept al omului, ca sursă unică a unor venituri și deci a unei existențe oneste, poetul simte intuitiv formele incipiente ale alienării omului de propria sa condiție umană. Cu oarecare îndrăzneală, el poate fi privit, la dimensiunile oferite de epoca sa, un iluminist care crede în refacerea conținutului uman al individului. Iluminismul său este bineînțeles utopic, deoarece fundamentează această restabilire exclusiv pe criteriul etic, neînțelegînd importanța factorului economic, determinant prin faptul că-l înstrăinează pe om de produsul propriei sale munci.

Dar aspectul absolut nou față de poezia homerică și de toate producțiile epice anterioare este poezia naturii. Natura hesiodică nu este maiestuoasă ca în Homer, unde marea, calmă sau răvășită, domină prin măreția unei prezentări impersonale, unde munții, cu piscuri înconjurate de nori sau cu crestele scaldate în soare, copleșesc prin singurătatea lor. Natura hesiodică are o frumusețe stranie, un parfum al pămîntului, cînd sălbatic, cînd domolit, și totdeauna sănătos. Pentru că natura ca și țăranul beoțian constituie un element esențial în planul de creație, ea nu este numai contemplată și descrisă poetic, ci, prin fenomenele sale, acționează direct asupra autorului, iar în centrul oricărei notații a colțului de natură se află omul. Fiecare descriere a naturii descoperă pe țăranul sărac, beoțian, care trudește

din greu ca să smulgă pământului o recoltă nesigură. De aceea toate senzațiile produse de contemplarea naturii sînt raportate la om, la autor însuși, al cărui vers exprimă numai observațiile transmise de aceste senzații. Dacă uneori se lasă antrenat de frumusețea naturii, dînd pasaje de înaltă valoare poetică (*Munci și Zile*, vv. 513—515), cînd enumeră animalele care, deși au blană groasă, suferă de frig, intră din nou în detalii practice și restrînge poezia de contemplație, spre a o raporta iarăși la om. În opera lui Hesiod natura produce, înaintea unei satisfacții estetice, satisfacția unei descoperiri morale mijlocită de țîșnirea unei idei, satisfacție care nu se produce direct, drept consecință nemijlocită a purei contemplații.

Un asemenea gen de poezie a naturii, cu notații produse de senzația imediată a obiectului contemplat, e mai aproape de concepția modernă a artei, ca mijloc de cunoaștere, decît epopeile homerice, anticipînd cu două milenii punctul de vedere romantic asupra felului de interes pe care natura îl trezește creatorului de artă. Cu scopul de a ilustra această afirmație, nu ni se pare inutilă citirea unor cuvinte ale lui Friedrich Schiller¹ în legătură cu problema pusă în discuție: „Acest fel de interes față de natură se poate stabili însă numai cu două condiții. În primul rînd, este absolut necesar ca obiectul care ne suscită interesul să fie natură sau să fie considerat de către noi natură. În al doilea rînd, ca acest obiect să fie naiv (în cel mai larg sens al cuvîntului), să contrasteze cu arta și s-o rușineze. De aici concludem că acest fel de satisfacție dăruită de natură nu este o satisfacție estetică, ci una morală, căci este totdeauna mijlocită de idee și nu se produce nemijlocit prin contemplație, nu se realizează și nu se conduce numai după frumusețea formelor. Ce-ar avea atît de plăcut pentru noi o floare lipsită de însemnătate, un izvor, o piatră acoperită cu mușchi, ciripitul păsărilor, zumzetul albinelor și toate celelalte? Ce-ar putea să le confere un drept la atașamentul nostru? Nu aceste obiecte în sine, ci faptul că reprezintă o idee, constituie obiectivul pe care-l admirăm în ele. Astfel, noi iubim în ele o viață cu activitate liniștită, o înrîurire odihnitoare care să vină din ele însele, o existență conformă unor legi specifice, necesitatea interioară, permanenta identitate cu sine.“

În acest sens, omul fiind cauză și scop al poemelor hesiodice, natura nu constituie în operă numai un obiect de contemplație, ci produce în cititori o emoție complexă, care, eliberînd însăși ideea ce

¹ *Friedrich Schillers sämtliche Werke*, XII-er Band, Berlin, Bibliographische Anhalt. *Über die naive und sentimentalische Dichtung*, pp. 110—113.

a înlesnit emoția estetică a autorului, condiționează caracterul artistic al mesajului, transmiterea creatoare a acestei emoții.

Soluționarea problemelor legate de paternitatea integrală a operei sau de autenticitatea parțială a unor pasaje controversate, deși nu formează obiectivul acestei introduceri, considerăm că trebuie să țină cont de unele indicii interne, intrinsece ale conținutului și, depășind interpolările oarecum eterogene sau unele mici inconsecvențe, să privească poemele hesiodice ca aspecte diferite ale unei gândiri artistice unice, aflate într-o desăvârșită unitate dialectică. Geniul poetului animă substanța materialului acestor poeme, punând-o sub dominanța unor idei directoare generale — muncă, virtute, dreptate — opera devenind în ansamblul ei o explicație causală, cu limite inerente epocii în care a fost elaborată, a societății grecești din momentul instaurării orfîndurii sclavagiste.

DUMITRU T. BURTEA

NAȘTEREA ZEILOR (TEOGONIA)

MUZELOR din Helicon cîntare slăvită să-ncepem,
Celor ce au stăpînire în sfîntul și marele munte
Și împrejurul fîntîinii limpezi, cu zvelte picioare,
Lîngă altarul Cronidului plin de putere, dansează.
Care lăindu-și întîii făptura plăpîndă-n Permesa,
Ori în fîntîna din Hippos sau în divina Olmeia,
Coruri măiestre încheagă pe-a Heliconului creastă
Și bucurîndu-se, mișcă picioarele, neobosite.
Zboară apoi învelite în grele văluri de beznă
Glas fără seamăn înalță convoiul noptatic, slăvește
Pe purtătorul egidei ¹ Zevs și puternica Hera
Cea cu locașul în Argos, pășind în condurii de aur,
Sau pe fecioara lui Zeus, Atena, cu ochi ca cicoarea,
Febus Apolo cu sora-i Artemis săgetătoarea
Ori pe cutremurul lumii, Poseidon, ce ține pămîntul,
Pe venerabila Temis, cu gene frumos arcuite,
Hebe-n cunună de aur, născuta din val, Afrodita,
Și pe suava Dione ori pe Titanul Iapetos
Leto, stăpîna din Delos, pe Cronos cu gînduri ascunse,
Helios, Heo-mpreună cu luminătoarea Selene
Gea, întinsul Oceanos și Noaptea cu neagră făptură,

Sada cea sfinta și-a altor în veci fără moarte mlădițe
 Ele cîndva l-învățară pe Hesiod care turma,
 Sub Heliconul cel sfînt, atunci își ducea la pășune,
 Viersul divinelor imnuri ; Muzele Olimpiene,
 Zîne fecioare, născute din Zeus ce poartă egida.
 Vorbele-acestea întîi au glăsuیت către mine :
 „Neam de rușine, păstori ce dormiți lîngă glie, cu gîndul
 Numai la burtă, minciuni aidoma cu adevărul
 Știm să rostim, dar cînd vrem știm să vestim adevărul“.
 Fiicele marelui Zeus, ce drept glăsuiesc, îmi vorbiră
 Astfel și sceptru mi-au dat, vlăstare-nverzite de dafin
 Ele atunci le-au tăiat din creanga abia-nmugurită
 Viers de profet² insuflîndu-mi, să cînt îmi dădură poruncă
 Cele ce fi-vor cîndva și cîte au fost înainte
 Neamul ferice să-l laud al celor în veci fără moarte,
 Dar să le laud pe ele și-n primul și-n versul din urmă,
 Spus-am destul pîn-acuma și de stejar și de stîncă³
 Haide să-ncepem cu Muzele care în cînturi desfată
 Marele Duh al lui Zeus ce stăpînește Olimpul,
 Cele ce sînt preamărind, ce fi-vor ori fost-au-nainte,
 Voci măiestrite-mbinînd ; neînterupta cîntare
 Curge din gingașe buze, se bucură-a tatălui casă,
 Zeus ce bubuie-n trăsnet ; Olimpul cu stînci troienite,
 Nemuritorilor casă, răsună cînd încă eoul,
 Ca o mireasmă de crin, își stinge refrenul din urmă.
 Neamului vrednic de cinste, mărire dau fără preget
 Celor ce Gea născut-a cu nemărginitul Uranos.
 Zeii ce ei zămisli ră, împărțitorii de daruri ;
 Cîntă de-asemeni pe Zeus, părinte-ntre zei și-ntre oameni,
 Zînele cîntă-ncepînd cu el și sfîrșindu-l asemeni.
 Cum stăpînește pe zei, cu cît e-ntre ei cel mai mare,
 Cîntă și neamu-omenesc și neamul Giganților care
 Are mai multă tărie, și cîntecul lor veselește
 Marele duh al lui Zeus, ce locuiește Olimpul ;
 Muzele olimpiene, din Zevs, purtătorul egidei,

Căroră datu-le-a viață, de Tatăl Cronidul iubită,
În Pieria, stăpîna plaiului Eleutheros
Mnemosyne, ca s-aducă uitare de griji și necazuri
Zeus înțeleptul a fost, cu dînsa, nopți nouă-n iubire,
Sfîntul culcuș pentru nuntă, de zei așezîndu-și departe !
Luni după luni descrescînd, sfîrșindu-se multele zile,
Vremea la crugu-i venind, născut-a nouă fecioare,
Inimi asemenea aveau, deschise și fără tristețe,
Grijă de cîntec și dans purtînd în gingașe piepturi
Limpezi, pluteau în Olimpul cu piscuri înzăpezite ;
Coruri măiestre și case ca-n basme aflat-au acolo.
Stau lingă ele, la ospăț, Dorul și dalbele Grații.
Glas fermecat izvorăște din buze și veșnic cînstește
Legile celor eterni și demne de cinste-obiceiuri.
Iată, se duc spre Olimp, cu viers minunat se desfată-n
Cîntece fermecătoare — și Geeă cea neagră răsună
Zvonul de imn cînd se iscă sub pașii ce vin către Tatăl,
Domn în văzduh și stăpîn pe fulgeru-aprins și pe tunet,
Care-nfrîngîndu-l pe Cronos, ce tată i-a fost, împărțit-a
Dreaptă cinstire și daruri nemuritorilor semeni.
Muzele astfel cîntau, stăpîne-n olimpice case,
Nouă fecioare născute din Zeus cel puternic și mare ;
Clio și Euterpe, Thalia și Melpomene,
Terpsihora și Erato, Polimnia și Urania,
Caliope, dintre toate, întîia-n sclipire și faimă,
Căci se așază cu regii cei vrednici de cinste alături
Cînd pe vreunul din regii purceși de la zei, spre cinstire
Fiicele marelui Zeus l-aleg, aceluia-i toarnă,
Încă de cînd s-a născut, ca roua de proaspete haruri ;
Vorbe, ca mierea de dulci, din buzele-i curg, și norodul
Către acela se mișcă, să-i facă dreptate degrabă.
Sigur în orice-nvrăjbire, discordia curmă îndată.
Regii-nțelepți și puternici cu bunătate i-alină,
Plată-mpărțind după fapte ; la răufăcători dau osîndă,
Darnic ajută lipsiții, voios fericire le-mparte ;

Cînd către jocuri se duce, ca pe un zeu îl slăvește
Imnul cel dulce, și astfel luminează e gloatelor sale.
Astfel de danie sfîntă oamenii au de la Muze,
Căci prin arcașul Apolo, prin Muzele Olimpiene
Sînt pe pămînt cîntăreții, bărbații vestiți, chitarezii,
Cum de la Zeus sînt regii ; ferice acela pe care
Muzele sfinte-l iubesc, căci curge din gura-i cînt dulce.
Cînd la vreunul durerea ori frica-i pătrunde în suflet,
Mîna pe strune de-și trece cel ce slujește pe Muze,
Fapte de seamă cîntînd, de vrednici străbuni săvîrșite
Ori pe nemuritorii ce au în Olimp stăpînire,
Grabnic se uită durerea atunci, iar frica se șterge,
Darul zeitelor lesne îndepărtează mîhnirea.
Fiți fericite copile din Zeus și viers dăruiți-mi
Cîntecul vostru să-mi cînte, neamul ce veșnic trăi-va,
Care din Gee-a-născut și din înstelatul Uranos,
Cei din tenebrele Noptii, vlăstarele mării sărate.
Spuneți-mi cum la-nceput ivitu-s-au zeii, Pămîntul⁴,
Apele, marea întinsă cu unda involburată,
Stelele care sclipesc sub cerul boltit fără margini.
Zeii ce s-au zămislit din ei, dătătorii de daruri,
Cum împărțit-au belșugul, cum rînduit-au puterea,
Cum mai întii dobîndit-au Olimpul cu multele piscuri.
Muze, acestea să-mi spuneți voi, doamne-n olimpice case
Și la-nceput povestiți-mi ce-a fost înainte de toate.
Haos a fost la-nceput. Pămîntul cu largile-i coapse,
Casă temeinică dată nemuritorilor care
Au stăpînire pe culmea Olimpului plin de troiene.
Tartarul întunecat, sub pămîntul cu drumuri întinse.
Eros apoi, printre zeii nemuritori, cel mai gingaș
Îmblînzitor, ce supune pe oameni și zei deopotrivă,
Gîndul în piept amăgînd și voia cea înțeleaptă.
Noaptea cea neagră și-Erebos apoi se iscară din Haos,
Ziua, Eterul venit-au pe lume născute din Noaptea,
Roadă prinzînd din iubirea cu întunecatul Ereb.

Geea, slăvita, născu mai întâi asemenea sieși
Cerul cu stele-mpînzit, de jur împrejur s-o cuprindă,
Zeilor celor ferice în veci lăcaș să le fie.
Munții înalți a născut și grotele-adînci, hărăzite
Nimfelor, zîne ce-n peșteri de munți își fac locuința,
Fără-a rodi din iubire născut-a marea cea stearpă,
Marea vrăjmașă ce-și umflă unda-n vîltoarea furtunii.
Iar, din unirea cu Cerul, născu pe-nspumatul Oceanos
Coios și Crios, Iapet, Hiperion, zeul luminii,
Theia și Rheia, apoi Temis și Mnemosyne,
Febe cu-aleasă cunună și Tethys cea iubitoare
Și după toți, cel din urmă, pe Cronos cu gânduri ascunse
Cel mai temut din copiii și care urîtu-și-a Tatăl⁵.
Și pe Ciclopi zămislit-a cu inima neînfricată
Brontos, Steropos și Argus cel plin de-ndrăzneală în cuget⁶
Care-au făcut și au dat lui Zeus fulger și trăsnet
Și întru totul erau cu zeii puternici asemeni,
Însă aveau doar un ochi înfipt în mijlocul frunții,
Numele lor de Ciclopi era o poreclă, căci ochiul
Singur din mijlocul frunții era cu cercul asemeni⁷.
Plini de putere erau și-ndemînatici la treabă
Și-alții asemeni născut-a Geea unită cu Cerul
Mari, îndrăzneți și puternici, mi-e groază să spun al lor nume
Cottos, Gyes, Briareu, feciori cu statură semeață
Din ai lor umeri creșteau o sută de brațe ne-nfrînte,
Cincizeci de capete-avea, pe trupu-i vînjos, fiecare,
Fără de margini părea statura lor și vigoarea,
Zdraveni la trup, fiecare cu înfricoșată putere.
Astfel de fii se născură din Ceru-nstelat și din Geea,
Fii de temut care-au fost urîți de crudul lor Tată
Încă din ceasul dintii, căci după naștere, grabnic,
Fără să-i lase să vadă lumina cea strălucitoare,
Tatăl cel crud și-i vîra în grote ascunse în bezne
Ceru-nstelat și rînjea făcîndu-și treaba mîrșavă,

Geea, întinsul pământ, gema strîmtorat în adîncuri.
Crudă, vicleană ispravă puse pământul la cale.
Alb-sclipitorul oțel întii născoci, iar dintr-însul
Seceră mare făcînd, spre dragii săi fii glăsuînd-a,
Ca să le dea cutezanță, cu inima îndurerată :
„Voi care-mi sînteți copii, făcuți cu un tată nevrednic,
Dacă voiți ascultare să-mi dați, am plăti mișelia
Tatălui vostru, ce primul făcut-a sălbatic fapte“.
Astfel vorbi și la toți, le strînse groaza gîtlejul.
Nimeni nu scoate o șoaptă, doar Cronos cu gînduri ascunse
Plin de curaj se ridică și mamei așa îi răspunde :
„Mamă, plini-voi isprava, nu-mi pasă de-un tată nevrednic
El fiind acela ce primul făcut-a o faptă mîrșavă“.
Astfel vorbi și pământul tresaltă-n genunile sale,
Cursă vicleană-l învață, în sînu-i adînc îl ascunde
Pîndă l-îndeamnă să facă și secera-i pune în mîină
Marele Cer se arată, cu el aducînd neagra noapte
Ars de iubire-nvește pământul întins, pretutîndeni,
Dar, din culcușu-i de pîndă, mîina cea stîngă ridică
Fiul. În dreapta ținea custura la dinți ascuțită,
Mare și grea, iar cu stînga organul ceresc îl înșfacă
Secera repede-l taie, apoi îndărăt îl aruncă,
Plin de avînt, ci din mîină nu-l lasă să-i scape zadarnic,
Căci picături rubinii cădeau și pe toate le-nghite
Geea ; cînd anii trecînd, sorocu-și încheie Erinii
Pline de forță născut-a, pe marii Giganți, cu armură
Strălucitoare ce-n mîini cumpănesc ascuțitele lăncii
Nimfele-apoi ce-s numite pe-ntînsul pământ meliene.
Iar mădularul cel sfînt, atunci retezat cu oțelul,
De pe pământ, fiind zvîrlit, departe, pe-a apei vîltoare,
Valuri l-au dus îndelungă vreme, purtîndu-l pe creste.
Spumă-alburie fierbea în jurul cereștii mlădițe.
Mîndră fecioară se-ncheagă din spuma dusă de ape.
Ea a plutit mai întii spre țărîmul cel sfînt al Citerei,
Iar de acolo plecat-a spre Ciprul cuprins între ape.

Unde-și așază lăcașul răsar rădăcinile vieții
Sub ai ei pași și-i numită, de oameni și zei, Afrodita.
Afrogeneea zeița, Citereea-n dalbă cunună,
Căci e născută din spumă, iar Citereea-i numită,
Malul pietros al Citerei fiind primul ce-atinse zeița.
Ciprogeneea, căci fost-a născută aproape de Cipru,
Philomedeea, căci fu din sfânt mădular zămislită.
Eros și Dorul fierbinte zburat-au degrab' către dînsa
Cînd s-a ivit surîzînd în gînta nemuritoare.
Parte avu de putere, fiind de ursită aleasă,
Printre nemuritori și printre vremelnicii oameni.
Astfel i-au fost hărăzite caldul suris feciorelnic,
Farmecul dulce, viclean, dar plin de ispită-al femeii.
Nemărginitul Uranos blesteme rosti cu mînie.
Celor ce el zămislit-a și nume le-a dat de Titani
Căci năzuit-au spre fapte și crime nesăbuite
Deci, ispășirea veni-va, răsplata nelegiurii.
Noaptea apoi zămislit-a Soarta cea crudă și Moartea.
Kere cea neagră, și Somnul născut-a și-a Viselor mladă
Noaptea zeița cea sumbră, ce n-a fost rodită de nimeni
Momos — dojenitorul și Oizus cea îndurerată⁸.
Hesperidele-asemeni, ce peste Ocean, depărtate,
Merii de aur grijesc și roadele care le poartă.
Parcele răzbunătoare și Kerele-s fiicele Noptii
Cloto, Lachesis, Atropos, stăpînele firului soartei
Care la toți muritorii bine ori rău le împarte,
Și deopotrivă abat, fără să cruțe, osînda
Și peste nemuritori, și peste vremelnicii oameni.
Ele nu-și află odihnă mîniei primejdioase
Pînă nu-și află osînda oricare fărădelege.
Crîncena noapte de-asemeni a zămislit pe Nemesis,
Chin muritorilor oameni, Înșelăciunea și Dorul,
Vrajba cu sufletul crîncen și Bătrînețea sleită
Vrajba cumplită născut-a, la rîndu-i, a Trudei povară
Foamea, Uitarea, Durerea de lacrimi izvoritoare,

Invălmășeli, Bătălii, Crima și Nelegiuirea,
Vorbele înșelătoare, Discordii, Gilcevi, Anarhia,
Legea nedreaptă, Dezastrul ce merge cu ea împreună,
Arkos apoi, ce izbește din plin pe nevrednicii oameni
Care, de voie, în pricini nedrepte, îl iau mărturie.
Marea născu pe Nereu cel drept, lipsit de minciună
Dintre copii cel mai vîrstnic care-i numit și bătrînul,
Fiindcă e fără greșală și blind, iar dreptele gînduri
Nu le-a uitat ci cunoaște și cinstea și blînda purtare.
Marea născu, îndrăgită de-ntinsul Pămînt și pe Forcis
Cel îndrăzneț și pe Thaumias cel mare, pe Keto zeița
Cea cu obrazii suavi, pe Eurybia ce are
Inimă ca de oțel sub sinii rotunzi de fecioară
Neam de copile zieiști, măiestre, născu lui Nereu
Doris, zeița cu dalbe cosițe, cu drag dezmiardată,
Fiică lui Oceanos, fluviul ce-și are în sine sfîrșitul
Fără de seamă fecioare, în apa lipsită de viață,
Ploto, Eukrante și Saos, Eudora și Amfitrite
Thoe și Pasitheia și Halia cea dragăstoasă
Thetis cea plină de farmec, Galen, Speio, Glauke,
Kymotoeea, în farmec îmbelșugată, de-asemeni
Melita cea grațioasă, Erato și Eunike
Brațe de roze avînd, apoi pe Eulimene
Doto și Proto, Agave, Pherusa și Dynamene,
Doris, Aktaia, Nesaia, Panopeia, Protomedeea,
Hippothoea cea plină de vrajă și Galateea,
Zîna cea bine făcută, Hipponoe brațe de roze,
Kymodoke care valul stîrnit în marea cea sumbră și
Vîntul cel vijelios cu Kymatolege-împreună,
Și Amfitrite cu gleznă frumoasă, ușor domolește
Kymo și Halimete, Ilione cu bună cunună,
Glaucanome ce iubește surîsul și Pontoporeea
Lenagore și Enagore și Laomedeea,
Polinoe, Antonoe și mîndra Lusianasa,

Gingaşa, bine făcuta şi fără cusur Euarne,
Psamathe cea graţioasă, Menippe şi cu Themisto
Pronoe, Nesso, Eupompe, Nemertes asemeni la cuget
Tatălui fără de moarte, cincizeci de fiice, leite
Zeului fără cusururi ce fără greşeli sînt în fapte.
Fiica lui Oceanos, fluviul cu-adîncă bulboană, Electra,
Soaţă lui Thaumias fiind, pe sprintena Iris născut-a,
Pe Okypetes⁹, Aello¹⁰, Harpii cu dalbe costiţe,
Care cu sprintene aripi, asemeni cu vîntul şi şoimii,
Taie văzduhul în zbor şi-ntrec a clipelor goană.
Ketto născut-a lui Forcis Graile fermecătoare,
Încă din naştere plete cărunte aveau, de aceea
Nume de Graie¹¹ le-au dat oamenii şi nemuritorii.
Pempfredo-n voal diafan, Enyo-n galbenă haină,
Şi pe Gorgone, cu casa peste Oceanos departe,
Lîngă hotarele nopţii, unde cu voce suavă,
Hesperidele cîntă imn ce departe răsună.
Stheno şi Eurial şi-ndurerata Meduza.
Ea muritoare, iar ele¹², tinere şi nemuritoare.
Zeul cu bucele brune, Poseidon, cutremurul lumii,
Dragă o-avu în dumbrava cu primăvărată floare.
Iar cînd Perseu retezat-a cu sabia-i capul cel groaznic
Calul Pegas ţîşnit-a şi uriaşul Chrysaor
Unul¹³ primi acest nume fiind zămislit lîngă apă,
Celălalt¹⁴ pentru că-n mină avea o spadă de aur.
Pegas, după o vreme, lăsat-a pămîntul cel rodnic
Şi s-a suit către zei şi stă în lăcaşul lui Zeus
Fulgere, trăsnete poartă pentru Cronidul cel vrednic.
Fiica lui Oceanos, Kalliroe îndrăgind pe Chrysaor,
Pe Geryon a născut, trei capete-avea pe grumazu-i
Şi fu ucis de Heracles voinicul în Erytheia,
Cea-mprejmuită de valuri, cînd spre Tyrintul cel sacru
Boii cu fruntea lor largă mîna, cînd ucise de-asemeni
Pe Eurytios bouarul şi Orthos în ţarcul noptatic,
Apa, trecînd, a Oceanului, plin de bulboane şi faimă.

Ea a născut și odrasla grozavă, nemaivăzută,
Fără potrivă-ntre zei ori printre vremelnicii oameni,
Zîna cu inima aspră, Echydna din grota adîncă ;
Nimfă era jumătate rotundă-n obraji și sprîncene.
Șarpe grozav jumătatea cealaltă, crud și gigantic,
Împestrîțat și sălbatic, sub sfîntul pămînt, în adîncuri,
Are scobită o boltă, acolo sub stîncă boltită,
Mult depărtată de zeii nemuritori și de oameni ;
Ei dăruitu-i-au zeii, acolo, o casă vestită,
Și s-a retras, sub pămînt, Echydna, departe-n Arimos.
Nimfa nemuritoare, scutită de bătrînețe
S-a dăruit lui Typhaon, se spune, în dragoste-aprinsă.
Vîntu-ndrăzneț și sălbatic și nimfa cu gene-arcuite
Aspri copii au născut, iar primul din ei a fost Orthos.
Cîinele lui Gerion, al doilea crîncenul Cerber,
Cîinele zeului Hades, cu glas de aramă puternic.
Cincizeci de capete-avea, de necrezut, și nu poate
Vorba să spună cît este acesta de crud și de ager.
Hidra din Lerna a fost a treia crudă făptură
Care crescută a fost de Hera cu brațele albe,
Fără de margine ură nutrind lui Heracles viteazul.
Dar a ucis-o cu-arama-i necruțătoare divinul
Amphytrionid, al lui Zeus copil, ajutat de Iolaos
Cel de Ares iubit și de sfatul cel bun al Atenei,
Marea zeiță ce duce prada din cîmpul de luptă.
Și pe Himaira ¹⁵ născut-a ce suflă ne-nfrîntă văpaie,
Crîncenă și uriașă, sprintenă-n mers, viguroasă,
Gîtu-i trei capete-avea : unul de leu în mînie,
Altul de capră, al treilea de șarpe, puternic balaur.
(Leu deci în față, la mijloc capră, balaur la coadă.)
Împrăștiind pretutindeni suflare de-aprinsă văpaie,
Fost-a ucisă de Pegas și vrednicul Belerofon.
Phixul ¹⁶ cel groaznic născut-a tebanilor crudă osîndă,
Leul cumplit din Nemea născu-mbrățișată de Orthos :
Hera, cinstita soție a marelui Zeus, crescîndu-l,

L-a rînduit în Nemeea flagel pămîntenilor oameni
 Neamuri de oameni, pămînturi, de-a valma să pustiască,
 Domn și stăpîn în Nemeea, în Tretos și în Apessas.
 Dar și acesta pierit-a ucis de viteazul Heraoles.
 Keto-n sfîrșit, în iubire înlănțuită cu Phorkys,
 Șarpe grozav a născut, sub negrul pămînt în adîncuri
 Lîngă hotarele lumii, el merii de aur păzește.
 Neamul acesta pe lume adusu-l-au Phorkys și Keto.
 Tethys născu lui Oceanos șerpuitoarele fluvii,
 Neilos, Alfeios, Eridanos cu-nvîrtejite bulboane
 Strymon, Maiandros și Istros ce curge cu valuri domoale,
 Phasis și Resos și Nesos, Aheloios, undă-argintie,
 Grenikos, Heptaporos, Rodios, Aliakmonos,
 Hermos cu falnică undă, Aisepos cel sacru, Limois,
 Apa cea plină de farmec, Sangarios, marele fluviu,
 Kaikos, Euenos apoi, divinul Scamandros și Ladon,
 Partenios și Ardescos cel sacru, cu undele limpezi.
 Tethys născut-a și neamul cel sfînt al fecioarelor care
 Cresc, după planul lui Zeus, cu-Apolo stăpînul alături,
 Vrednici bărbați pe pămînt, cu apele largi dimpreună ¹⁷ :
 Peitho, Admeta, Electra, Iantheea, Prymno, Klymene,
 Doris, Idya, Klytia, Zeuxo și Kalliroe,
 Hippo și Urania, leită la chip c-o zeiță,
 Pasithoe, Galaxaura, Plexaura și cu Rhodeea,
 Thoe și fermecătoarea Dione, Polidoreea,
 Chip minunat, Melobosis, fîntina de doruri Calipso,
 Kerkis cea binefăcută, Pluto cu ochi de junincă,
 Perseis și iubitoarea Menesto, Akaste, Iancira,
 Zante, Petraia, de-asemeni Telesto cu galbene vâluri,
 Metis, Eurinomeea, Hryseis și Eudoreea
 Asia, Tyche, Europa, Okyroeea, Amphiro,
 Styxul, apoi care-a fost, din toate, cea mai vestită.
 Nimfele-acestea de Tethys și Oceanos fost-au născute,
 Cele mai vîrstnice, sînt încă mai multe la număr,
 Chiar vreo trei mii, Oceanide, cu gleznă subțire, prelungă,

Care-mpînzit-au pămînt și lacuri pînă-n adîncuri,
Și rătăcesc pretutindeni, zburdalnice fiice divine
Fluvii mai multe ce curg cu murmur de cîntec în valuri,
Fii ai lui Oceanos, Tethys, puternica datu-le-a viață.
Greu e vremelnicul om la toți să le zică pe nume,
Cei ce pe țarm locuiesc cunosc fiecărui numirea.
Theia născu făclierii, Soarele strălucitorul,
Luna, torța măreață, Aurora ce-mparte lumină
Zeilor fără de moarte ce au peste cer stăpînire,
Oamenilor, care cu toții, aici pe pămînt, își fac veacul.
Ea i-a născut, rodnicită cu drag de Hyperionos.
Crios și Eurybia, aprinși de iubire, născut-au
Fii, pe Astraios cel mare, pe Pallas și Perses, ce-ntrece
În dibăcie pe toți, căci fost-a puternică zînă
Heos născu lui Astraios vînturi cu sufletul aprig.
Boreas, iute în aripi, Zefirul ce-mprăștie norii,
Notos apoi, îndrăgită fiind de zeul puternic
Erigenaea născu pe Heosforos, strălucitorul
Astru, apoi stelele toate ce încoronează pămîntul
Stix a lui Oceanos fiică, în casa-i, iubită de Pallas
Fiice avut-a pe Zelos și Nike, cu gingașă gleznă,
Kratos și Bia, vestiții ce nu lasă casa lui Zeus,
Nici nu cunosc vreun drum decît îndrumarea lui Zeus
Și lîngă Zeus cu muget de tunet rămîne-vor veșnic.
Zeus voit-a ca Stix, Oceanida fără prihană,
Prima să aibă răsplată, în ziua cînd adunat-a
Zei-n Olimp și le-a spus că ranguri avea-vor, răsplată
Toți care-alături de dînsul s-or război cu Titanii
Și vor păstra și cinstirea de-acum, printre zeii cei veșnici,
Astfel vorbi: „Iar cel care sub Cronos vreo cinste n-avut-a,
Daruri și rang va primi cum cere cumpăna dreaptă“.
Stix, Oceanida curată-n Olimp ivitu-s-a prima
Fiii cei doi aducîndu-și, de Tatăl cel drag¹⁸ sfătuită.
Zeus atunci a primit-o cu cinste și datu-i-a daruri;
Numele său îl rostesc, chezășie, cînd zeii se jură.

Și ai săi fii locuința avea-vor cu el împreună.
Astfel plini legământul, făcut către zeii din ceruri,
Cel ce domnește și astăzi, Stăpînul puternic și mare.
Febe, urcîndu-se-n patul rîvnit al lui Coios, purces-a
Grea și-a născut din iubirea aprinsă cu zeul cel falnic
Fata cu văluri albastre, pe Leto cea plină de farmec,
Fermecătoare din leagăn, de-ntregul Olimp îndrăgită.
Bună fiind pentru oameni și pentru zei bucurie,
Ea mai născu pe-Asteria, cea plină de cinste și faimă,
Care cîndva fu condusă de Perses în marea lui casă
Soață iubită să-i fie, numind-o cu-al dragostei nume.
Ea a născut pe Hecate, care-ntre zei cu mai multă
Cinste-i privită de Zeus, cu dar mai de preț dăruită,
Marea cea stearpă, pămîntul se află sub brațu-i puternic.
Chiar de la Ceru-nstelat primise onoruri mai multe,
Rang mai de frunte avînd, printre zeii fără de moarte.
Încă și-acum, cînd vreunul din pămînteni, dintre oameni,
Jertfă de cereri, prinso, aduce după tradiții,
Numele ei îl invocă, grabnic îi vine ajutorul
Celui ce jertfa-i primește cu drag, de la marea zeiță.
Și-l urmărește belșugul, căci mare-i puterea zeiței.
Toate ce-au fost hărăzite celor născuți din Uranos,
Cinste, putere, zeița are și ea după datini
Fiul lui Cronos, cu forța-i, n-a despuiat-o de slava,
Care-o primise sub zeii Titani, ce-au domnit înainte,
Ci a păstrat ce-avusese, dintîi, de la nașterea lumii,
Scaun de cinste în cer, pe pămînt, pe-ntinsele ape,
Fiind doar una născută, nu i-a lipsit prețuirea,
Ci dimpotrivă, Cronidul mai mult a slăvit-o pe dînsa
Căruia vrea din belșug să-i dea înlesniri, ajutoare,
Ca o lumină țîșnește acela, la sfat, printre oameni ;
Ori, cînd bărbații îmbracă zaua în crîncenă luptă,
Unde dorește înclină cumpăna grea a izbînzii,
Faima întregii victorii, atunci, dăruindu-i zeița.
La judecăți se așază alături de regi venerabili.

Cînd se-ncleștează bărbații-n întreceri, darnică, zîna
Stă lingă ei, folosință dînd să cîștige izbînda
Celui ce luptă frumos, mai dirz, cu mai multă putere.
Plată-nvingînd dobîndește și faima-i urmează părinții.
Celor călări bărbăție le dăruie după voință.
Celor ce-n muncă-s pe marea cu val ne-mblînzit, cenușie,
Rugi înălțînd spre Hecate și spre tunătorul Poseidon,
Lesne vestita zeiță le dăruie plată bogată,
Ori, după plac, le-o arată și lesne în urmă le smulge.
Ea împreună cu Hermes, cireada de bivoli în staul,
Turma mișoaselor oi, ori turma de capre-n cîmpie,
Tot după plac, din puține, mai multe la număr le face,
Sau, din mai multe, prin voia-i, ușor mai puține le face,
Căci fiind singura fiică a mamei care-a născut-o,
Printre nemuritori cu mult respect e privită.
Zeus sorti lui Hecate să crească-ale lumii vlăstare,
Care-au văzut după dînsa agera rază-a lui Heos.
Și din vechime-i cinstită ca doică a lumii de tineri.
Rhea-mblînzită de Cronos copiii cu faimă născut-a :
Hestia, blînda Demeter, Hera-n sandale de aur,
Hades cu trup viguros și inimă ne-nduplecată,
Ce sub pămînt locuiește, Poseidon, cutremurul lumii,
Zeus cu minte-nțeleaptă, Părinte-ntre zei și-ntre oameni,
Care întinsul pămînt cu tunetul zguduie aprig.
Dar i-înghițișe pe rînd, cînd se iveau cîte unul,
Lîngă genunchii de tată, din pîntecul mamei sfințite,
Cronos cu grijă, vreun altul din Uranizii cei vrednici
Cinstea regească să n-aibă-ntre zeii fără de moarte.
Căci profetitu-i-a Geea și înstelatul Uranos
Cît de puternic ar fi e scris în urzelile soartei.
Fi-va supus de-al său fiu, prin planul marelui Zeus
Fără de țintă copiii nu-și înghițea, ci viclene
Gînduri nutrea, pe cînd Rhea era de durere cernită
Cînd a simțit că va naște pe Zeus, părintele lumii,
Rhea rugat-a fierbinte Ceru-nstelat și pe Geea

Mult îndrăgiții părinți să chibzuiască-mpreună,
Nașterea scunpei odrasle cum s-o ascundă și astfel
Să pedepsească un tată nevrednic și crunt să-și răzbune,
Fiii pe rînd înghițiți de Cronos cu gînduri viclene.
Ruga iubitei lor fiice degrab' ascultînd împliniră,
Împărtaşindu-i îndată ce rînduise Destinul,
Și despre regele Cronos și despre Fiu-i mai aprig.
Ei au trimis-o spre Lyktos¹⁹, bogata cetate din Creta,
Cînd era gata să nască pe fiul cel de pe urmă,
Marele Zeus ; Pămîntul nemărginit îl primește,
Creta întinsă, la sînu-i bogat, cu drag îl hrănește.
Geea îl poartă întii prin beznele nopții spre Lyktos,
Luîndu-l în mîinile sale, apoi îl ascunde cu grijă
În vîgăuna scobită, din vremuri, sub sfintele-i coaste,
Sus pe Aigaios, semețul munte cu deasă pădure.
Rhea înfașă o piatră mai mare și-o înfățișează
Marelui Domn Uranid, al zeilor cel dintii rege,
Care-nșfăcînd-o în mîini, îndată în burtă o-nghite,
Nenorocitul în mintea-i nu bănuia că în schimbul
Pietrei rămîne-va Fiul teafăr, ne-nvins și puternic,
Care avea să-l înfrîngă prin forța și brațele sale,
Rangul smulgîndu-i și fi-va nemuritorilor rege.
Deopotrivă gînd aprig și trup strălucind de vigoare,
Regelui tînăr crescut-au. În urmă, scurgîndu-se anul,
Cu dibăcie-nșelat de Geea, prin sfaturi viclene,
Cronos cu gînduri ascunse, tot ce-nghițise vărsat-a
[Fiind biruit de-al său fiu prin forță și iscusință.]
Scuipă întii bolovanul ce-l înghițise la urmă.
Zeus pe-ntinsul pămînt o așază, în Pytho cea sfîntă,
Lîngă Parnesos în grotă, pildă să fie de-a pururi,
Semn pentru viitorime, uimire a celor vremelnici.
[Zeus, apoi, liberat-a din necruțătoarele lanțuri
Unchii paterni, Uranizii, pe care cu minte nebună
Propriul tată-i legase. Aceștia, drept mulțumire,
Tunetul i-au dăruit și trăsnetul, scînteietorul

Fulger de-asemeni, ascunse-nainte de Geea cea mare
Zeus în ele-avînd sprijin domnește-ntre zei și-ntre oameni.]
Klymene, Oceanida fecioară, cu glezne frumoase,
Fiind ispitită să urce în patu-i de către Iapet,
A zămislit pe Atlas, copilul cu inimă tare,
Pe Menoitios trufașul, pe Prometeu după dînsul,
Ager cu minte dibace, pe Epimeteu prostănacul
Care-a purtat nenoroc întii iscusiiților oameni
Primul primind ca soție frumoasa fecioară pe care
Zeus a plăsmuit-o ; iar pe Menoitios trufașul
L-a prăvălit în Erebos, izbindu-l cu albul său fulger.
Zeus atotștiutorul, pentru a sa îngîmfare,
Atlas, de soartă silit, pe cap, pe puternice brațe,
Sprijină cerul întins, Hesperidele zîne cu voce
Pătrunzătoare fiindu-i în față aproape, această
Soartă prevăzătorul Zeus i-a hărăzit-o.
Zeus legat-a în lanțuri de nedezlegat și-n cătușe
Pe Prometeu, cel cu mintea rodnică-n intrigi și planuri,
Prinsu-l-a de o coloană de piatră stîrnind împotrivă-i
Vultur cu aripi întinse care să-i rupă cu pliscul
Nemuritorii rărunchi, dar tot ce-i sfîșie ziua
Apriga pasăre iarăși întreg peste noapte renaște.
Fiul Alcmenei cu glezna frumoasă, viteazul Heracles,
Vulturul crud îl omoară și astfel curmă osînda
Iapetionidului. Însuși apoi îl dezleagă din lanțuri
Voie avînd de la Zeus, Olimpicul, domn în înalțuri
Gloria lui să sporească pe-ntreg pămîntul cel rodnic,
Faimă mai multă să aibă născutul în Teba, Heracles.
Astfel, dorind să-și cinstească Fiul ales între oameni,
Zeus uitat-a mînia pe care cîndva o simțise,
Cînd Prometeu a-nfruntat Cronidului dîrz a sa vrere.
Căci la Mekona ²⁹, cînd fost-a județ între zei și-ntre oameni
Pus-a un bou uriaș în față, apoi împărțindu-l,
Mintea-i țîntea, cu plăcere, să-nșele gîndirea lui Zeus.
El măruntaiele grase și carnea le-nfășură-n piele

Și ascunzându-le-n burta de bou, le așază-ntr-o parte.
Oasele albe apoi le ascunde-nvelite-n grăsimea
Strălucitoare și-alături le pune, dibaci în urzeala-i.
Zis-a al zeilor Tată și Tată al lumii de oameni :
„Iapetionide-ntre Domnii din ceruri cel mai de seamă,
Dragule, tu împărțit-ai părțile cu părtinire“.
Zeus, în cuget rănit, vorbit-a cu gândul de veghe.
Fără să-și uite isteța urzeală-a răspuns Prometeu,
Cel cu gânduri viclene, cu greu ascunzându-și un zîmbet :
„Zeus, cel mai vestit și mai mare-ntre zeii puternici.
Tu, dintre ele, alege-ți partea ce gându-ți rîvnește.“
Zise cu viclenie, dar Zeus, cu mintea de veghe,
S-a prefăcut înșelat, deși cunoscua amăgirea.
Fiindcă el însuși în mintea-i ursise nenorocire
Pentru vremelnicii oameni și gândul urma să-și plinească.
Smulse grăsimea cea albă cu două brațe deodată.
Inima-n pieptu-i se unflă, în gând se revarsă mînia
Cînd a văzut amăgirea vicleană și oasele albe.
Arde de-atunci, pentru zei, pe-ntregul pămînt, omenirea,
Oasele albe de bou pe-altarele înmiresmate.
Greu înfrîngîndu-și mînia, grăi strîngătorul de nouri,
Zeus : „Iapetionide, cu minte iscoditoare.
Dragule, tot n-ai uitat dibacea ta viclenie !“
Astfel vorbi în mînia-i Zeus cu rodnică minte
Și aducîndu-și aminte de-a pururi acea viclenie,
Focul cu flăcări nestinse nu l-a mai dat spre folosul
Celor ce-ntreg pămîntul locuiesc, muritorilor oameni.
Dar, înșelîndu-l din nou, nobilul fiu al lui Iapet,
Focul nestins, ce se vede pînă departe, îl fură
Într-o tulpină de soc ²¹. Zeus, ce tună-n înalturi.
Pînă-n adînc și-a simțit duhul mușcat de mînie
Cînd a zărit, printre oameni, văpaia-i ce sfișie bezna.
Dar, pentru focul furat, omului altă pedeapsă
Zeus trimis-a : Hefaistos, vestitul, din lut plăsmuit-a,
După voința lui Zeus, o formă cu chip de fecioară.

Suflet i-a dat și podoabe Atena cu ochi de cicoare,
Haină ca neaua de albă, un vâl aruncat peste creștet,
Cu iscusință țesut, de drag să-l privească oricine.
Pallas Atena din proaspete flori a-mpletit coronițe
Fermecătoare și peste cosițe o încununează
Jur împrejur, o coroană de aur îi pune pe frunte,
Cu dibăcie făcută de însuși vestitul Hefaistos,
Mîinile lui au sculptat-o, pe placul părintelui Zeus.
Tot ce se naște în mare și pe pămîntul statornic,
Viață avînd, a-ncrustat în ea, desfătare privirii.
Grație îmbelșugată sclipea-n broderia de aur,
Cuvîntătoarelor ființe pîrînd leite imagini.
Iar după ce-au plăsmuit măiastra nenorocire,
Pentru un bine furat, a fost adusă minunea
Ce-o dichisise Atena, născuta din Tatăl puternic,
Unde ședeau adunați oameni și zei. De uimire
Încremenit-au vremelnicii oameni și nemuritorii,
Cînd zărit-au momeala vicleană dată năpastă
Omului, căci seminția femeilor ispititoare,
Cele mai primejdioase femei, din ea e născută,
Cruntă osîndă ce-și face lăcașul cu muritorii.
Ea ocolind pe săraci, doar pe bogați îndrăgește.
Cum în rotunde știubeie, bine-nvelite, albina
Rabdă și hrană le dă răufăcătorilor trîntori,
Ea, cu migală trudind, din zori și pînă-n sfințitul
Soarelui, faguri de miere încheagă din ceara cea albă,
Ei rămînînd în știubeiele bine-nvelite își umflă
Burta și sațiul își fac cu roadele muncii străine,
Astfel, alături de răul adus de femei printre oameni,
Zeus ce tună-n înalturi, adaus poverilor grele,
Altă năpastă ursit-a, în locul bunelor daruri.
Cel ce, de nuntă fugind, de crunta belea a femeii,
Rîvnă să-și ia o nevastă nu simte, la bătrîneța
Cea nevoiașă ajunge lipsit de al rudelor sprijin
Iar dac-a fost înstărit în viață, și-mpart bogăția

Indepărtatele neamuri. Chiar dacă-i dăruie Soarta
Vrednică soață cuiva, cu el potrivit la cuget,
Fi-va și-aceluia traiul amestec de rău și de bine,
Pînă-n vecie. Iar celui ce rea din născare ursita
Soață i-a orînduit, o neostoită durere
Simte în pieptu-i, în gînd și-n suflet, atît cît trăiește.
Astfel, nimic nu se-ascunde minții lui Zeus, n-o-nșeală.
Nici Prometeu, generosul, mlădița Titanului Iapet,
Crunta-i minie s-abată n-a izbutit, căci Ursita,
Oricît a fost de dibaci, l-a prins în cumplitele-i lanțuri.
Deci la-nceput și-a aprins mînia în sufletu-i Tată!
Contra lui Briareu, lui Cottos și a lui Gyes,
Forța, curajul, statura l-au îndemnat să le pună
Fiarele grele și sub pămîntul cel larg să-i închidă.
Plini de durere, acolo, ascunși sub pămînt, locuit-au
Nemărginite ținuturi, la a pămîntului margini,
Jale în inimi avînd, cu gemete nemîngîiate.
Însă Cronidul și ceilalți zei ce sînt făr-de moarte,
Care născuți sînt din Rhea cu dalbă costiță și Cronos,
Sfat trimițîndu-le Geea, din nou i-au adus spre lumină.
Geea fără-ncetare îi cicălea, îndemnîndu-i,
Că, prin al lor ajutor, izbîndă avea-vor și faimă.
Vreme-ndelungă luptat-au, cu încordată-ndîrjire,
Zei Titani și cu cei pe care născutu-i-a Cronos,
Unii cu alții-nceștați în iureș și aspre atacuri.
Unii din Othrysul-nalt : Titanii cei vrednici de cinste,
Dintr-a Olimpului culme : zeii de har dătătorii,
Care-s din Rhea cu dalbe costițe născuți și din Cronos.
Și au luptat între ei, cu necruțătoare-ndîrjire,
Fără-ncetare, o vreme de zece ani și mai bine.
Vrajba cea crudă n-avut-a sfîrșit și nici dezlegare.
Cumpăna luptei fiind spre unii și alți deopotrivă.
Însă cînd Zeus le-a dat acestora²² tot ce mănîncă
Zei ei înșiși, nectar și ambrozie, crește curajul
Și bărbăția, în piepturi la toți sporește avîntul

[Iar după ce se-nfruptară cu dulce nectar și ambrozii]
Zeus, părintele lumii de zei și de oameni, vorbit-a :
„Voi, strălucite mlădițe din Geea și Cer, ascultați-mi
Vorbele, ca să aflați ce cugetu-n piept îmi frământă.
Timp îndelung a trecut de când ne-nceștarăm în lupta
Pentru izbîndă și pentru putere, zile de-a rîndul,
Zei Titani și cu noi ce sîntem fiii lui Cronos.
Forța năprasnică, brațele voastre cumplite-n măcelul
Aprig, acum arătați, Titanilor stînd împotrivă.
Voi aducîndu-vă-aminte iubirea caldă din vremea
Cînd pătimeați, de-asemeni v-aduceți aminte că voia
Noastră v-a scos spre lumină din lanțuri și negrele bezne.“
Astfel vorbi. Îi răspunse Cottos cel fără cusururi :
„Tot ce-ai vorbit nu ne este necunoscut, ci aflat-am
Înșine despre a ta chibzuială, limpede minte,
Cum neînfrînt depărtat-ai de zei înghețate blesteme ;
Tot prin a ta prevedere, din negrele bezne venit-am,
Cale întoarsă făcînd, o, Rege, fiu al lui Cronos
Din nemiloasa prinsoare, din caznele fără nădejde
Iată de ce cu-ncordată minte, cu vrere-nțeleaptă,
Noi apăra-vom acuma și pururi a voastră putere
Și ne-om izbi cu Titanii în crîncena încăierare.“
Astfel vorbit-a, și zeii, dăruitorii de bunuri,
Prins-au avînt ascultînd vorbele lui, bătălia
Mai cu-nfocare rîvnind, mai aprig stîrnitu-s-a lupta
În acea zi, cînd cu toții, bărbați și femei laolaltă,
Zei Titani se izbeau în ură cu fiii lui Cronos
Cei izbăviți din Erebos, întorși de curînd spre lumină,
Necruțători și puternici luptau cu semeață vigoare
Din ai lor umeri creșteau o sută de brațe ne-nfrînte,
Cincizeci de capete-avea pe trupu-i vînjos fiecare
În sîngeroasa ciocnire Titanilor stau împotrivă
Stînci uriașe luînd cu brațele spăimîntătoare.
Zei Titani deopotrivă își strîng mereu a lor șiruri,
Cu strășnicie puterea din brațe și neînfricarea

Își arătau deodată și unii și alții, iar marea
Primejdioasă și-ntinsă răsună, mugește pământul,
Cerul cel fără de margini e zguduit și Olimpul
Pînă-n străfund se-nfioară sub nemuritoarea izbire,
Tartarul negru l-atinge adinca zguduitură.
Tropot de pași repeziți în iureșul încăierării,
Arme-și aruncă cu vuiet și unii și alții-mpotrivă
Răcnete de-mbărbătare spre Ceru-nstelat se înalță
Și înfruntîndu-se strigă și unii și alții izbînda.
Zeus nici el nu-și mai ține strunită în sine mînia
Forța întregă-și arată din plin și vrerea cea dînză,
Și deodată din Ceruri și din Olimp se aruncă,
Fulgeru-avîndu-l tovarăș de-aproape, grabnic se-avîntă
Trăsnete, fulgere dese cu tunetul zboară deodată
Din viguroasele-i brațe, rostogolindu-și dogoarea,
Geea, pământul cel rodnic, mugește cuprins de văpaie,
Nemărginita pădure pîriie-ncinsă de flăcări,
Fierbe întregul pămînt, Oceanul și Marea cea stearpă
Se-nvălmășesc, iar un abur fierbinte cu-aprinsă dogoare
Prinde pe zeii Titani, pămînteni, iar cînd flacăra suie
Zveltă spre sfinte văzduhuri, strălucitoare lumină
Zboară din trăsnet și-orbește chiar ochii celor puternici.
Haosu-l prinde vilvoarea divină și huiet răsună
Ochii parcă vedeau, părea că însăși urechea
Vuietul crunt auzea, de parcă pămîntul și cerul
Ar fi cercat să se sfarme, izbindu-se unul în altul,
Astfel de vuiet creștea din crîncena luptă zeiască
Trîmbe de praf vînzolesc stîrnitele vînturi ; cu larma
Tunetul, fulgerul, trăsnetul scînteietor se imbină.
Armele marelui Zeus, vînturi și zgomot și zdruncin
Mîna spre cei învrăjbiți, un vuiet de groază stîrmește
Apriga luptă și vlaga-i vădită de trudnice fapte
Cumpăna luptei se-nclină deodată, deși se ținură
Dirji pîn-atunci deopotrivă și-a fost schimbătoare izbînda,
Cînd, nesătui de războaie, Cottos, Gyes, Briareu

Crudă bătaie stîrnit-au, luptînd în primele rînduri
Una dup-alta aruncă stînci uriașe, trei sute,
Brațele lor viguroase, lupta se-nclină, Titanii
Aprig izbiți se-ncovoiaie, sub largul pămînt îi afundă
Zeus, ferecați cu zăvoare și lanțuri ce nu se dezleagă,
Cei cu o sută de brațe-nfrîngînd a lor semeție.
Și-s afundați sub pămînt cît este sub ceruri pămîntul
Nouă zile și nopți de cade din cer vreodată
O nicovală de-aramă, într-una în rotocoale
S-ar învărti și-ntr-a zecea abia ar atinge pămîntul
Iar de acolo căzînd, rostogolindu-se iarăși
Nouă zile și nopți, ajunge-ntr-a zecea în Tartar.
Îngrăditură de-aramă-l încinge și gura-i adîncă
Noaptea cu zid întreit de bezne-o cuprinde, pămîntul,
Marea cea stearpă acolo și-au izvodit rădăcina.
Pîcla de neguri ascuns-a pe zeii Titani, după voia
Marelui Zeus, stăpînul ce norii-n văzduhuri adună
[Umede hrube avînd, departe, la marginea lumii.]
Locul acela ieșire nu are. Poseidon o poartă
Grea de aramă i-a pus, cu zid împrejur îl încinse,
Cottos, Gyes, Briareu cel neînfricat, lîngă dinșii
Iși așezară lăcașul, vajnici străjeri ai lui Zeus.
Tartarul sumbru, pămîntul umbros și marea cea stearpă,
Ceru-nstelat au izvorul în locul acesta de groază,
Toate deopotrivă, iar zeii cît sînt de puternici
Simt îngrozite fioruri gîndind la acele tărîmuri.
E o genune adîncă, abia într-un an i-ar atinge
Fundul acela ce pragu-i pășește, dar vijelia
[Cruntă îl mină din urmă spre altă spăimoasă furtună.
Plin de primejdii le pare și zeilor fără de moarte
Greul abis, iară Noaptea cea sumbră duratu-și-a casa
Înfricoșată acolo, ascunsă sub vâl de-ntuneric.]
Fiul lui Iapet, cu capul și brațele-i neobosite,
Sprijină cerul întins, aproape lîngă intrare
Noaptea și ziua călcîndu-se una pe alta pe urme

Veşnic se strigă, se cată, în largul tărîm de aramă.
Într-adevăr, cînd pătrunde una-nlăuntru, cealaltă
Iese pe poartă ; nicicînd nu stau în palat amîndouă,
Veşnic fiind depărtată de casă una din ele.
Sus spre pămînt se iveşte, cînd cealaltă vine spre casă,
Ceasul plecării aşteptînd şi astfel se deapănă vremea :
Ziua aduce spre oameni lumina pătrunzătoare
Noaptea apoi se iveşte purtînd în braţele-i somnul,
Fratele morţii, ascunsă în norul beznelor dese.
Casă clădit-au acolo odraslele beznelor Noptii,
Somnul şi Moartea, cumpliţii zei, şi nu va pătrunde
Soarele strălucitor să-i mîngîie razele sale,
Nici cînd se urcă spre ceruri, nici cînd din ceruri coboară
Unul din ei pe pămînt se înalţă, pe-a mărilor creastă
Dulce şi odihnitor fiind muritorilor oameni.
Inimă însă de-oţel şi suflet de-aramă în pieptu-i
Are din ei celălalt, pe omul ce-ntîi îl răpeşte
Nu-l slobozeşte de fel, vrăjmaş fiind zeilor înşişi.
Răsunătorul lăcaş al zeului plin de putere,
[Hades cel subpămîntean şi al Persefonei cea aspră.]
Stă pe-a genunilor talpă ; un cîine sălbatic, puternic
Face de pază la poartă, cu răutate dibace,
El din urechi şi din coadă mişcînd, pe toţi linguşeşte
Pragul cînd trec, dar vreunul din ei înapoi să revină
Nu izbuteşte, căci el, la pîndă, sfîşie omul
Care e prins lîngă poartă cu gîndul să plece din ţara
[Zeului Hades cel vaşnic şi al Persefonei cea aspră.]
Tot pe aceste tărîmuri îşi are lăcaşul zeiţa
Crîncenă Stixul, mai vîrstnică fiică lui Oceanos, zeul
Plin de talazuri, ea zeilor spaimă stîrneşte, vestita-i
Casă-i departe de zei, cu stînci uriaşe-nvelită.
Albe coloane de-argint o sprijină pînă spre ceruri.
Fiica lui Thaumias, cu pasul său sprinten, Iris, aleargă,
Crainic pe creasta cea largă a mării, dacă se iscă
Vrajba cumva ori discordii-ntre zei fără de moarte.

Iar dacă minte vreunul din cei ce-n Olimp își au casa,
Zeus trimite în grabă pe Iris la capătul lumii,
Apa cu nume vestit s-aducă-ntr-o cupă de aur.
Apa țîșnită din stîncă înaltă și prăpăstioasă
Fiind pentru zei juruință și mare fără sminteală.
Unda cea subpămînteană curge prin noaptea cea neagră,
Braț din Okeanos sfîntul, cu partea a zecea din ape.
Nouă-nconjoară pămîntul și crestele largi ale mării,
Și în cascade de-argint, din nou se aruncă în mare
Dar ce țîșnește din stîncă e marea pedeapsă zeiască.
Căci dacă vreunul din zeii stăpîni pe-a Olimpului culme
Înzăpezite-ntărește cu strîmb jurămînt a sa spusă,
Zace lipsit de suflare un an, nectar și ambrozii
Nu dobîndește ca hrană, ci zace fără răsuflet,
Fără de glas, într-un pat cuprins de adîncă tăcere.
Somn năbușit îl cuprinde, iar cînd, dup-un an i se stinge
Greua durere, o altă pedeapsă mai grea îl așteaptă.
Căci surghiunit e departe de zeii cei veșnici acesta
Nouă ani încheiați și nici la ospete nu vine,
Nici la al zeilor sfat, ci doar într-al zecelea poate
Iarăși să fie-mpreună cu zeii-n olimpice case.
Zeii-ntăresc juruința prin apa cea ne-nduplecată,
Stix-ul cel vechi ce străbate tărîmul lipsit de lumină.
[Cerul cu stele, pămîntul cel negru, Tartarul sumbru,
Mările sterpe, acolo au toate izvoare și margini
Pline de spaimete beznei, umede și-năbușitoare ;
Zeii, cît sînt de puternici, la ele gîndind se-nfioară.
Porți sclipitoare de marmură, prag împietrit de aramă,
În temelie adîncă înfipt, crescut de la sine,
Este acolo, în față-i, stau zeii Titani cu locașul
Fiind în afară de Haos cu pîcelele sale de bezne.
Iară vestiții tovarăși de luptă-ai lui Zeus tunătorul,
Cottos, Gyes, la izvorul fluviului Oceanos pus-au

Casele lor, cît privește pe mîndrul voinic Briareu,
Cel care tună-n adîncuri, Poseidon ginere-l face,
Dîndu-i drept soață pe fiica-i, fecioara Kymopoleia.]
După ce Zeus pe zeii Titani din cer alungat-a,
Geea cea nemărginită pe Thyphoeu zămislit-a,
Fiul din urmă, iubită de Tartar, căci vru Afrodita.
Braț iscusit pentru muncă și neobosite picioare
Zeul cel plin de vigoare avea, iar pe umerii vajnici
Capete crunte o sută, pârînd un balaur de groază
Limbi de venin înnegrite din capete nemaivăzute
Se răsuceau, iar din ochii-i, sub gene, zvîrlea în văpaie
[Flăcări și flăcări țîșneau din capete spăimîntătoare]
Strigăte neauzite toate scoteau dintr-odată,
Fie leit cu zeiescul grai, ori c-un muget de taur
Care se-avîntă sălbatic, fie cu-al leului răcnet
Care cu inimă crudă să sfîșie se năpustește,
Ori c-un lătrat de cățel, ori cu un tunet de munte
Care cu zgomote surde se stinge-n abisuri, sub stîncă.
Lucru de neînțeles, cumplit, în ziua aceea.
S-ar fi-implinit și acesta, domn peste zei, peste oameni
Ar fi ajuns, dacă grabnic n-ar fi-nțeles cu-a sa minte
Al muritorilor oameni părinte și-al zeilor, Zeus.
El bubui cu putere și forță, răsună-mprejuru-i.
Înfricoșate, pămîntul și largile bolți de deasupra,
Marea, Oceanul și talpa Tartarului subpămînteană.
Pașii zeiești zguduit-au Olimpul, cînd Dornnul cel mare
S-a ridicat și pămîntul gemea, în ungherele toate
Se-mprăștiară văpaie și tunet și fulger și trăsnet
Deopotrivă cu focul zvîrlit cu-ndîrjire de monstru.
O vijelie de vînturi cu fulger și trăsnet urzită.
Fierbe în flăcări pămîntul întreg și marea și cerul,
Valuri înalte se umflă sub izbitura zeiască
Pînă departe spre țarmuri și-i zgomot fără măsură.

Tremură Hades, stăpînul umbrelor subpămîntene,
Strînși împrejurul lui Cronos, freamătă înșiși Titanii
[Zei sub Tartar închiși cînd simt al luptelor zdruncin.]
Zeus puterea-și adună, armele toate încinge
Tunetul, fulgerul alb și trăsnetul scînteietor
Și din Olimpu-i sărind, izbește pe Typhoeus.
Flăcări cuprind ale monstrului crîncen capete sfinte,
Zeus apoi biciuindu-l cu trăsnetul său îl supune.
Se prăbușește sub răni monstrul, gemut-a pămîntul,
Fulgerul fulgeră încă în trupul învinsului Rege,
Ce-i prăvălit în adîncuri sub Etna cea prăpăstioasă
Arde în flăcări pămîntul nemărginit, în divinul
Abur topindu-se curge ca un pîriu de văpaie,
Cum, cînd în forjă fieraru-ncălzește cu mîină dibace
Plumb și argint laolaltă, cum fierul metalul cel tare
Curge în peșteri de munte, de foc îmblînzit și-l supune
Mîina lui Hefaistos zeul, pe sfîntul pămînt și-l mlădie,
Astfel pămîntul curgea topit de fierbinte vilvoare ;
Zeus apoi clocotind de mîinie în Tartar l-aruncă.
Vînturi cu umed răsuflet ieșit-au din Typhoeus,
Fără de Notos, Boreas și fără zefirul cel sprinten
Care purced de la zei și sînt de folos pentru oameni
Ci potrivince vînturi ce-nvolbură în vijelie
Undele cînd se aruncă pe mările înnegurate
Crudă năpastă pe oameni, valuri umflînd în vîrtejuri,
Ele scufundă corăbii și duc marinarii-n pierzare.
Marea primejdie-i paște pe oameni dacă se-ntîmplă
Să le-ntîlnească pe mare, cînd bîntuie aprig furtuna,
Iar pe pămîntul statornic și înflorit sub suflarea
Lor se întinde pustiul și roadele sînt nimicite,
Pline de praf, biciuite de zgomotul surd și de vifor.
Iar după ce fericîții zei au sfîrșit a lor luptă
Trudnică pentru mărire, cînd s-au izbit cu Titanii,
Au hotărît, potrivit cu-ndemnurile date de Geea,

Zeus Prevăzătorul să fie rege, stăpînul
Peste nemuritori și Cronidu-mpărțitu-le-a ranguri.
Zeus, al zeilor rege, ales-a drept soață pe Metis
La început, între oameni și zei aleasă prin mintea-i.
Dar, cînd a fost ca să nască pe-Atena cu ochi ca seninul,
Zeus viclean îi înșeală mintea cu vorbe dibace,
Sfaturi primind de la Cerul cu stele-mpînzit, de la Gee,
Pîntecul i-a zăvorît, îndemnul primit împlinindu-l.
Sfatul acesta i-au dat ca nimeni din zeii cei veșnici
Cinste regească să n-aibă în locul lui Zeus Cronidul.
Căci trebuiau să se nască din Metis odrasle-nțelepte :
Tritogeneea, întii, fecioara cu ochi ca seninul,
Care-ar fi fost în putere și minte cu Tatăl asemeni.
Metis, apoi, un copil puternic urma ca să nască
Rege-ar fi fost peste oameni și zei puternic în cuget.
Dar zăvorînd al ei pîntec, Zeus, cu mult mai devreme
Vrut-a din spusa zeiței și bine și rău să cunoască.
Soața a doua avut-a pe Themis cea strălucitoare.
Orele ea le-a născut, Eirene înfloritoare
Dike și Eunomia ce au sub oblăduire
Faptele celor vremelnici și Moirele cărora Zeus
Cel înțelept dăruit-a cea mai aleasă cinstire,
Cloto, Atropos, Lachesis ce dau muritorilor oameni
Binele-n viață sau răul, tocmind rînduielile soartei.
Soața a treia, fecioara lui Oceanos, Eurynome,
Mîndră la chip, i-a născut Grațiile pline de farmec,
Thalia cea iubitoare, Eufrosyne și-Aglai
[Pofta iubirii țșnea de sub pleoape pătrunzătoare
Pustiitoare și dulce le este privirea sub gene.]
Zeus pășind în iatacul atotrănitorei Demeter,
Pe Persefona născut-au, fecioara cu brațele albe
Zeus de-asemeni iubi pe zeița cu dalbă costiță
Mnemosyne ce-a născut Muzele-ncinse cu aur,

Nouă, acestea-ndrăgit-au ospățul, cîntecul dulce
Leto născu pe Apolo, pe săgetătoarea Artemis,
Cei mai frumoși dintre zeii uranieni, din iubirea
Marelui Zeus ne-nfrînt purtător al egidei.
Soață din urmă avut-a pe Hera înfloritoarea,
Care născut-a pe Hebe, pe Ares și Eileithya,
Rod al iubirii cu Zeus, rege-ntre zei și-ntre oameni.
Însuși din capu-i născut-a Zeus pe Tritogenea
Ochi de cicoare, ce-ndeamnă, crîncenă și neînvinsă,
Oștile-n luptă, căci vrajba și crudul război îndrăgește.
Hera născu pe Hefaistos, vestitul, fără iubire,
Ură nutrind și cu soțul zeiesc fiind învrăjbită,
Care din toți Uranizii e cel mai meșter în muncă.
Iar din Poseidon cutremurul lumii și din Amfitrite
Marele Triton se naște, cel plin de putere, abisul
Mărilor el locuiește cu Tatăl și Mama iubită,
Domnul cel mare-n palatul de aur ; Zeul teribil
Ares ce sfarîmă scuturi născut-a pe Phobos și Deinos,
Cu Afrodita, odrasle necruțătoare ce-n lupta
Grea ale oștilor șiruri împrăstie și împreună
Veșnic cu nimicitorul cetăților, Ares, se-avîntă.
Pe Armonia, soția lui Cadmos, născut-a de-asemeni
Maia, copila lui Atlas, născut-a lui Zeus pe Hermes,
Crainic zeiesc ; a lui Cadmos fiică, Semele, în patul
Sacru, iubită de Zeus, născut-a pe Dionysos,
Fiul vestit care-aduce plăcerile, ea muritoare,
Fără de moarte copilul, acumă sînt zei împreună.
Alcmena a zămislit puterea heracleeană,
Rod al iubirii cu Zeus, Stăpînul, de nori Strîngătorul
Hefaistos, brațe de criță, vestitul a luat pe Aglaie,
Înfloritoarea, drept soață, din Grații cea de pe urmă.
Zeul cu părul de aur ²³, Dionysos, pe Ariadna,
Fiica cea blondă-a lui Minos, înfloritoarea, ales-a

Soață, Cronidul, ca zestre, o dăruie cu nemurirea
Fiu-ndrăzneț al Alcemei cu gleznelor svelte, Heracles,
Ia ca soție pe fiica lui Zeus măritul și-a Herei
Cea cu sandale de aur, pe Hebe, și-o ține cu cinste
În troienitul Olimp ; isprăvile-i fără de seamă²⁴,
Grelele cazne plinind, trăiește cu nemuritorii,
Pentru vecie scutit de povara durerii și-a vârstei.
Helios neobositul și Oceanida vestită,
Perseis nasc pe Aietes craiul, pe Circe zeița.
Fiul lui Helios, torță a celor vremelnici, Aietes,
După divină poruncă iubind pe Idya, copila
Dalbă-a lui Oceanos, fluviul ce-n sine are sfârșitul,
A zămislit pe Medeea, fecioara cu glezne frumoase,
Fiind îndemnați la iubire de Afrodita de aur.
Zei ce-n Olimp aveți casa, acuma rămâneți cu bine,
Valuri sărate, ostroave, uscaturi, cu bine rămâneți,
Muze Olimpiene, cu glasuri plăcute, copile
Celui ce poartă egida, lui Zeus, cîntați-mi acuma
Neamul zeitelor care, fiind fără moarte iubit-au
Vreun muritor și-au născut copii cu zii asemeni
Demeter, zîna-ntre zîne, născut-a pe Plutos, iubită
Fiind de eroul Iasios, în cîmp cu-arătura-ntreită
Țarină-a rodnicei Creta ; acesta, darnic la suflet,
Lumea străbate și creasta mărilor nemărginite
Dacă vreun om întilnește, ori omul vreun dar dacă-i cere
Grabnic îi dă bogăție, făcîndu-l părtaș fericirii.
Cadmos și cu Armonia, fiica Afroditei avut-au
Fiice pe Ino, Semele, pe Agave cu dalbe costițe.
Pe Polydoros, în Teba cu bună cunună de ziduri,
Pe-Autonoea ca soață a luat-o apoi Aristaios
Zeul cu pletele lungi ; unită cu asprul Chrysaor
De Afrodita de aur. Kalliroe Oceanida,
Pe Geryonos născu, dintre oameni cel mai puternic,

Care a fost omorît de forța heracleeană,
Pentru o turmă de boi în Erytheea-ncinsă de valuri
Heos născut-a lui Tithon pe Memnon cu coif de aramă,
Etiopienilor rege și pe Hemation stăpînul
Ea a născut cu Chefalos, un fiu glorios, pe Faeton
Plin de putere, bărbatul cu zeii asemeni și care
Doar la hîrjoană gîdea fălos de a sa tinerețe
Înfloritoare și tandră pe care-Afrodita cea mîndră
Și iubitoare de zîmbet, răpindu-l, în templele sale,
Slujbă de noapte îi dă, asemeni divinelor duhuri.
Vrerile zeilor veșnici plinindu-le fiul lui Aison
Fiica lui Aietes Domnul de Zeus hrănit o răpește
Și după ce săvîrșit-a muncile grele pe care
Marele rege, trufașul peste măsură, Pelias,
Mîndru de forța-i, în stare mirșave fapte să facă.
Toate sfîrșindu-le, după ce greu pătimit-a, se-ntoarce
Fiul lui Aison spre Iolkos, corabia sprintenă poartă
Fata cu ochii vioi, fecioara în floare, drept soață.
Ea, prin iubire, supusă de Iason, păstor de noroade
A zămislit pe Medeios, copilul pe care îl crește
Chiron, odrasla Philyrei, în munți, după voia lui Zeus.
Fiica bătrînului mării, Nereu, zîna-ntre zîne,
Psamathe, de Afrodita de aur înlănțuită,
Dragă lui Aiakos, roadă iubirii născut-a pe Phocos.
Thetis, picior de argint, iubind-o Peleus, născut-a
Fiul cu fire de leu, pe neîmblînzitul Ahile,
Iar Citereea, zeița cu bună cunună, născut-a
Fiu pe Enea, iubind-o cu drag eroul Anchise.
La adăpostul pădurii, pe Ida brăzdată de peșteri
Fiica lui Helios Hyperionidul, Circe născut-a
Lui Odiseu răbdătorul pe Agrios fruct al iubirii
Și pe voinicul Latinos cel fără prihană în cuget.
[Pe Telegonos născu din voia-Afroditei de aur] ²⁵

Care-mpreună, retrași departe-n ostroavele sfinte,
Au sub domnie pe toți Tyrenienii cu faimă.
Zina-ntre zîne Calipso născut-a lui Odiseu
Rod al iubirii pe Nausithoos și Nausinoos.
Astfel de oameni vremelnici cu dragoste îmbrățișate,
Mladă divină născut-au zeițele nemuritoare
Muze Olimpiene, fecioare din zeul Egidei,
Glasuri vrăjite, cîntați-mi acum despre neamul femeii.

MUNCI ȘI ZILE

MUZE, ce din Pieria prin cîntece laudă-aduceți
Hai, glăsuiți despre Zeus, în imnuri cinstiți-vă Tatăl,
Oamenii sînt, deopotrivă, prin el neștiuți sau cu faimă,
Sînt proslăviți sau uitați, după voia marelui Zeus.
Lesne pe slabi întărește ori pe puternici răstoarnă.
Lesne smerește trufașii pe cei obidiți îi înalță
El rătăciți îndrumă, pe cei străluciți îi umbrește,
Zeus ce tună-n văzduhuri, stăpîn în înalte lăcașuri
Tu, fiindcă vezi și cunoști, ascultă și drept rînduiește
[Eu între timp desluși-voi, Perses, cu tine-adevărul.]
Nu doar un fel de discordii cuprinde pămîntul, ci două.
Una o-admiră-nțeleptul, pe alta aspru o mustără.
Fire potrivnică au, căci una stîrmește războiul,
Vrajba cea primejdioasă și n-o îndrăgesc muritorii
Doar, prin a zeilor voie, cinstesc de nevoie gîlceava.
Noaptea cea neagră născu pe cealaltă întîia
Fiică, Cronidul, cu tronul înalt din locașu-i eteric,
La temeliiile lumii pe-aceasta a rînduit-o
Celor ce sînt muritori, mai mult spre folos să le fie.
Ea către muncă grăbește și omul trîndav din fire,
Cînd pe un altul bogat îl vede grăbind înspre treburi

Harnic, arînd, semănînd, avutul mai mult să-și sporească
Însuși atunci se silește, vecin cu vecin se întrece.
Rîvna aceasta e bună pentru vremelnicii oameni,
Ciudă ațîță-n olari, sărac pe sărac pizmuiește,
Se pizmuiesc cîntăreții, dulgher pe dulgher vrea să-ntreacă.
Perses, tu sapă-ți acestea-n adîncul inimii tale,
Vrajba, de rău bucuroasă, să nu-ți abată din treburi
Gîndul, tîrîndu-te-n certuri, la tras cu urechea prin tîrguri.
Timpul nu prisosește să-l piardă în piețe la sfadă
Celui ce n-are-n căminu-i pe-un an pîrguitele roade,
Fruetul ce-l poartă pămîntul, grîul zeiței Demeter.
Îndestulat cu acestea, poți vrajba s-ațîți și gilceava
Bunuri poftind de la alții, dar ție a doua asemeni
Nu-ți va aduce izbîndă ¹. Mai bine cu drepte obiceiuri
Pricina să judecăm, căci sînt de la Zeus în cinste.
Noi moștenirea-mpărțirăm, dar lingușind și dînd mită
Lacomilor judecători, ai smuls o parte mai mare,
Ei potrivindu-ți dreptatea ție, așa cum cerut-ai.
Fără să știe neghiobii cu cît e mai mare adesea
Partea ca-ntregul și cît folosește-asfodelul și nalba
Zeiilor ascuns-au de oameni tainele vieții ușoare
Altfel din munca de-o zi, cu ușurință tot anul
Ar fi avut din belșug, apoi ar fi stat la odihnă.
Și ar fi pus lîngă coș, la fum, cormana de plug
Boii, catirii cei harnici scutiți ar fi de-a lor trudă.
Zeus cu gînd mîniat ascunsu-ne-a orice-nlesnire
Căci l-a-nșelat oarecînd Prometeu cel cu gînduri ascunse.
El iscodi, de aceea, necaz și mai greu pentru oameni,
Focul păstrîndu-l ascuns Dar nobilul fiu al lui Iapet ²
Într-o tulpină de soc îl fură dîndu-l la oameni,
Fără a ști iubitorul de fulgere Zeul Cronidul.
Zeus ce norii adună plin de mînie vorbit-a :
„Iapetionide, tu care dibaci ești și meșter în toate,
Vesel te-arăți înșelîndu-mi voința și focul furîndu-mi
Ție gătitu-ți-ai chin și cîtor pe lume veni-vor

Căci le voi da pentru foc osîndă din care cu toții
Inima să-și veselească îmbrățișîndu-și năpasta".
Astfel vorbit-a rîzînd al zeilor tată și-al lumii,
Și-a poruncit lui Hefaistos, vestitul, cît poate mai grabnic
Lut să înmoaie cu apă, glas omenesc să-i insufle,
Vlagă să-i dea și să pară chipu-i cu zînele-asemeni
Farmec de nemuritoare pe chipul ei feciorelnic
Pînză măiastră să țeasă zeița Atena s-o-nvețe
Iar Afrodita de aur să toarne pe creștetu-i farmec,
Doruri aprinse, ispite și pofte ce duc la sleire
Hermes, ucigătorul lui Argus, primit-a poruncă
Suflet lipsit de rușine să-i dea și fățarnică fire.
Astfel vorbi, s-au supus Stăpînului Zeus Cronidul.
Grabnic, Hefaistos, vestitul, cel cu puternice brațe
Chip plăsmuit-a din lut, leit c-o sfioasă fecioară,
După voința lui Zeus. Atena cu ochi de cicoare
O dichisi și o-ncinse, în juru-i divinele Grații și
Peitho, cea plină de slavă, țesut-au dantele de aur,
Horele o-ncununară cu flori ce-ncolțesc primăvara,
Pallas Atena pe trupu-i cu sîrg rînduiește găteala.
Hermes, ucigătorul lui Argus, în pieptu-i sădește
Vorbele amăgitoare și strîmbe, năravuri viclene ³.
Voia lui Zeus ce tună-n înalturi făcînd apoi voce
Datu-i-a crainicul celor de sus apoi nume de Pandora
I-au hărăzit, căci cu toții, stăpînii-n olimpice case
Darul acesta l-au dat, năpastă bieților oameni.
Și săvîrșind viclenia ce greu putea fi dibuită
Către Epimeteu Tatăl trimis-a pe Hermes,
Sprintenul sol, ca să-i ducă darul zeiesc, iar acesta
Nu ținu seamă de spusa lui Prometeu și anume
Dar de la Zevs din Olimp să nu primească vreodată
Ci înapoi să-l trimită spre-a feri de năpastă pe oameni
El o primește și astfel avînd-o-și cunoaște năpasta.
Căci mai demult pe pămînt trăia seminția de oameni
Îndepărtată de rele ⁴, fără să simtă povara

Bolilor care mînat-au spre oameni nălucile morții
[Căci prin dureri, peste oameni, s-a năpustit bătrînețea.]
Ea, cu-al său braț, ridicînd al butoiului mare capac
Griji și dureri slobozit-a și le-a răspîndit printre oameni,
Numai speranța rămase-n cocioabele bieților oameni
Ea a rămas în butoi, sub capac neputînd să mai iasă,
Căci după voia lui Zeus, răscolitorul de nouri
Și purtătorul egidei, lăsat-a Pandora capacul
Mii de necazuri de-atunci s-au năpustit peste oameni
Plin e de patimi pămîntul și marea e plină de ele,
Boli din senin se iscau și noapte și zi bîntuiau
Printre cei muritori purtîndu-și jalea mutește
Căci înțeleptul Stăpîn, Zeus, răpitu-le-a graiul
Astfel nu-i nimeni în stare să frîngă voința lui Zeus.
Altă poveste ți-oi spune, pe scurt, dacă vrei, și cu tîlcuri
Bine știută de mine, tu-n inima ta chibzuiește
[Că se iviră pe lume deodată cu zeii și oamenii.]
Zeii, ce-au casa-n Olimp, mai întii făurit-au pe lume
Neamu-unor oameni de aur, cu duh cumpănit și cuminte
Care au fost într-o vreme, cînd domn peste cer era Cronos.
Netulburați de vreo grijă, trăiau asemeni cu zeii,
Nu cunoșteau suferința, ori truda și nici bătrînețea
Nu-i doboră, ci de-a pururi cu zdravene mîini și picioare
Se veseleau în petreceri, feriți de orice amaruri.
Moartea ușoară ca somnu-i primea și averile toate
Ei stăpîneau, căci pămîntul cel rodnic din propria-i voie
Fruce dădea din belșug, pașnici trăiau și în tihnă,
Roadele își împărțeau cu cei deopotrivă de vrednici.
[Plini de cirezi și de turme-ndrăgiți de zeii ferice⁵.]
Iar cînd ascunse pămîntul, sub brazda-i, neamul acesta
Duhuri puternice-ajuns-au, din voia marelui Zeus,
Vrednice și pămîntene și sînt muritorilor pază.
[Faptele bune sau rele ținînd socoteală cu grijă,
Înveșmîntate în nouri, cutreieră veșnic pămîntul]
Daruri împart căci li-e dată și-această regească putere.

Zeii ce au în Olimp palate apoi izvodiră
Neamul al doilea, de-argint, care-a fost cu mult mai bicisnic
Nesemănînd la statură ori minte cu neamul de aur
Timp de o sută de ani creștea în casă copilul
Lîngă-a sa vrednică mamă, jucîndu-se fraged la minte
Iar, cînd crescînd, atîngea a tinereții-nflorire
Vreme puțină trăia, suferind pentru-a sa neghiobie
Nesăbuitele crime nevrînd dintre ei să alunge.
Nici nu voiau să cinstească pe zei, ori pe sfințele-altare
Jertfe s-aducă precum e legea de sus printre oameni.
Zeus Cronidu-n mînia-i i-a prăbușit căci cinstire
Preafericiților zei din Olimp n-au vrut să aducă.
Iar cînd pămîntu-nghiți sub glia-i și neamul acesta
Nume le-au dat muritorii de genii subpămîntene
Deci se cuvîne, ca cinste, în rangul al doilea să fie.
Alt neam de oameni, al treilea, făcut-a părintele Zeus
Cel din aramă, croit din frasini⁶, neam dîrz și sălbatic
Care nu semăna cu cel de argint, căci spre slujba
Cea sîngeroasă-a lui Ares, spre făr-de-legi năzuit-au
Fruct de pe cîmp nu mîncău, în piept de piatră aveau inimi,
Ne-nduplecați și cu mare putere, iar brațe vînjoase
Din ai lor umeri creșteau pe viguroasele trupuri.
Arme-și făceau din aramă, la fel din aramă și case,
Sculele toate de-aramă, căci n-aveau fierul cel negru⁷ ;
Unul pe alt răpunînd, uciși de mîna-nrudită
Pier spre locașul cel umed al înfricoșatului Hades
Fără vreo faimă, iar moartea cea neagră pe toți secerîndu-i,
Cît de năprasnici au fost, lăsat-au a soarelui raze.
Iar după ce sub pămînt ascunse și neamul acesta,
Zeus Cronidul făcut-a al patrulea neam pe pămîntul
Mult roditor, mai cinstit, mai plin de curaj și mai vrednic,
Neamul de oameni eroi⁸, mlădiță zeiască, și fost-a
Numele lor semizei pe întinsul pămînt, mai de frunte
Unii-n războiul cel crîncen, în lupta năprasnică-ncinsă
Pentru pămîntul cadmeic⁹, în fața cetății numită

Teba cu șapte intrări, pierit-au mușcînd din țărînă,
În încheștarea de moarte, luptînd pentru vatra lui Oedip.
Alții suiți în corăbii, pe-a mării adîncă genune,
Dus-au războiul spre Troia, frumoasa Elena-nvrăjbindu-i ¹⁰,
Și-n depărtări cunoscut-au sfîrșitul și negura morții ;
Căroră Zeus Cronidul, deosebîndu-i de oameni,
Viața le lasă așezîndu-i lîngă-a pămîntului margini ;
Sînt de zei depărtați, iar domn și stăpîn le e Cronos ¹¹.
Ei viețuiesc fără grijă în insula celor ferice
Lîngă Oceanul adînc, cu valuri învolburate,
Neînfricații eroi. Acelora roada cea dulce
Brazda le-o dă, fără muncă, din an, în trei anotimpuri.
Barem de n-aș fi trăit printre cei dintr-a cincea tulpină.
Mort să fi fost mai devreme, născut să fi fost mai pe urmă ;
Neamul acesta, de fier, nicicînd n-o s-ajungă să-și afle
Tihnă, nici noapte, nici zi, sleiți de durere și trudă,
Căci, precum vezi, le dau zeii grijile sfișietoare,
Dar pătimirilor rele li s-au adaus și bunuri.
Pierde-va și acest neam al cuvîntătorilor oameni
Zeus, de-abia că s-or naște și-ndată cărunți se vor stinge.
Tatăl e necruțător cu fiii, iar fiii cu tatăl,
Oaspeții nu țin la gazdă, prieten nu ține la prieten,
Nu e iubire de frate, cum fu oarecînd într-o vreme.
Ei necinstesc pe bătrîni, cu vorbe spurcate, degrabă
Îi ocărăsc, fără frică de-al zeilor chip, ticăloșii,
Nici mulțumire n-aduc părinților, la bătrînețe,
Dînd răsplătire la cîte le-au dat în trecuta pruncie.
Pumnul e legea, cetatea își jefuie unul la altul,
N-au vreun respect al dreptății, al cinstei și nici jurămîntul
Nu-și împlinesc, mai curînd cinstesc pe semeții netrebniți.
Dreptu! cu pumnul și-l iau și nu cunosc vreo rușine.
Va vătămă pe cel vrednic, cu vorbele-i întortocheate,
Nelegiuitul, minciuna cu jurămînt întărînd-o.
Rîvna spre rău, bunăoară, cu zarvă și tunet, va merge
Pururi cu oamenii-alături, stîrnindu-i cu ochii-i de fiară.

De pe pământul cu drumuri întinse, Aidos și Nemesis ¹²
Gingașa ființă ascunzînd în albe veșminte de nouri,
Către Olimp vor zbura pe muritori părăsindu-i
Neamul zeiesc vor căta. Rămîne-va cruda durere
Omului cel muritor, lipsit de-ajutor în restriște.
Regilor, chiar de sint vrednici, acum le voi spune o snoavă.
Șoimul, cîndva, a grăit plăpîndei privighetoare,
Cînd o purta printre norii înalți, după ce o răpise
Și, de-a lui gheare străpunsă, ea se căina chinuită ;
Cu semeție în glasu-i vorbitu-i-a, ca un puternic :
„Nefericito, de ce te plîngi căci unul mai tare
Te-a doborît, cîntăreașo, vei merge oriunde te-oi duce
Fi-mi-vei ospăț dacă vreau, de vreau slobozenie-ți dăru,
Cel ce se vrea împotriva celor puternici smintit e,
Nu va avea vreo izbîndă, rușini îndura-va și patimi“.
Astfel grăit-a șoimul cel iute, cu sprintene aripi.
Perses, ascultă dreptatea, iar nelegiuita trufie
Nu folosi, căci trufia e celor fricoși ¹³ vătămare.
Vrednicul însuși n-o-ndură ușor, cînd ea-l asuprește
Și-ntr-o primejdie cade. A merge pe drumul dreptății
E mai cinstit, căci dreptatea mereu semeția va-nfrînge ;
Cînd pîn-la cap e urmată, răbdînd, o s-o afli mai vie.
Orkos ¹⁴ aleargă degrabă pe urma județelor strimbe,
Căci sfișiată e floarea dreptății cînd legea-ndrumează
Cei mincători de plocoane, prin strîmba lor judecată.
Înlăcrimată dreptatea străbate orașe și sate
Învăluită în nouri și rele aduce acelor
Care-o alungă și drumul cel drept nu vor să urmeze.
Însă cetatea acelor ce dau hotăriri cu dreptate
La băștinași ori străini și nu se abat de la lege,
Îmbelșugată sporește, poporul din ea înflorește
Pașnic pămîntu-i hrănește, iar Zeus atotvăzătorul
Nu va stîrni împotriva-i războiul cel plin de primejdii.
Foamea nu fi-va tovarăș celor ce judecă-n cinste.
Nici vreun necaz, căci li-e dată doar a petrecerii grijă ;

Hrana le-o dă cu prisos pământul, stejarul din munte,
Poartă pe ramură ghinda, în scorbură mierea cea dulce ¹⁶.
Oile calcă greoaie, împovărate de lână,
Soațele lor zămislesc copii leiți cu părinții,
Cresc necurmat în putere și huzuresc ; pe corăbii
Nu se avîntă, căci glia al vieții izvor le dă roade.
Zeus atotvăzătorul grea ispășire gătește,
Trudnică muncă, Cronidul cu minte-nțeleaptă urzit-a
Celor ce-n gîndul lor poartă nelegiuirea și crima.
Deseori toată cetatea plătește vina acelu
Care doar rău uneltește, scornind smintite primejdii.
Căci le trimite Cronidul izbeliște crudă din ceruri,
Foamete, ciurnă, norodul întreg istovit se sfîrșește,
Sarcina-și pierde femeia, casele se ruinează,
Prin hotărîrea-nțeleaptă-a lui Zeus Olimpianul.
Lø nimicește adesea armata, ori zidul dărîmă,
Sau le scufundă în mare, acestora, flota, Cronidul.
Voi de asemeni gîndiți-vă, regi ¹⁶, chibzuiți cu dreptate,
Căci, viețuind printre oameni, nemuritorii veghează
Ciți, cu-a lor cumpănă strîmbă, se vatămă unul pe altul
Fără să se sinchisească de-a zeilor dreaptă-ndrumare.
Treizeci de mii de nemuritori, slujitorii lui Zeus,
Sînt pe pământul cel rodnic, păzind pe vremelnicii oameni.
Cutreierînd pe pământ, înveliți în văluri de ceață,
Ei socoteală păstrează faptelor bune sau rele ;
Este de-asemeni fecioara Dike, din Zevs zămislită,
Care e-n cinste și slavă chiar printre zeii olimpici ;
Cu vicleșug de-o rănește vreunul, adînc se-ntristează,
Grabnic s-așază fecioara alături de Zeus Cronidul,
Dezvăluindu-i al omului cuget nedrept, sau norodul
[Care îndură trufia regilor, ce șiretlicuri]
Doar uneltesc și prin vorbe dreptatea încearcă să-ncline.
Regilor, lacomi de daruri, de-acestea feriți-vă, drepte
Faceți județele voastre, uitării dați strîmbătatea.
Omul își face lui însuși rău, vătămîndu-l pe altul,

Voia cea rea e mai rea aceluia care-o gîndește.
Ochiul lui Zeus veghind, și el cunoscîndu-le toate.
Astfel, de vrea, și acestea zărește și nu i se-ascunde
Felul în oare orașul împarte-ntru sine dreptatea.
Însumi nu vreau să mai fiu de-acum om drept printre oameni,
Nici fiul meu să nu fie, căci dreptul cu răul se-alege
Și o mai mare dreptate celui viclean i se face.
Cred doar că Zevs chibzuitul nu le mai rabdă tocmeala.
Perses, fie ca toate în inimă-adînc să-ți pătrundă ;
Către dreptate să-ți pleci urechea, să uiți silnicia
Căci rînduit-a Cronidul omului astfel de lege ;
Fiarele, peștii precum și înaripatele păsări
Să se sfișie-ntre ele, căci le lipsește dreptatea.
Omul primi însă cinstea ca cel mai de preț dintre bunuri.
Cel ce, știind, înțelege dreptate pe lume să facă,
Slavă primește și daruri îi dăruie Zevs tunătorul.
Cel ce cu bună știință, prin strîmb jurămint, întărește
Strîmbele lui mărturii și vatămă astfel dreptatea,
Însuși se prăbușește în oarba uitare a vremii,
Neamu-i se-afundă, iar vremea al dreptului neam proslăvește.
Binele tău cugetînd, îți spun, naivule Perses,
Vicii și rele oricînd ușor poți să strîngi cu grămada,
Netedă-i calea spre ele, iar relele-au casa aproape.
Zei au pus înaintea virtuților trudă, sudoare,
Calea spre ele e lungă, abruptă, e aspru-nceputul,
Dar cînd te-apropii de pisc, e netedă, dreaptă, ușoară,
Poți înlesnit să răsufli, deși a fost grea înainte.
Bun pe deplin este omul ce, singur gîndindu-se bine,
Știe s-aleagă pe cele ce pînă-n sfîrșit sînt mai bune
Vrednic e cel care ține în seamă bunele sfaturi.
Fără vreun rost este însă cel care nici nu gîndește
Nici nu ascultă pe alții, cugetul să-și limpezească.
Tu însă veșnic în minte avînd ale mele povețe
Perses, odraslă-a lui Dios ¹⁷, muncește să te urască
Foamea. Cinstita Demeter, cea cu aleasă cunună,

Să te-ndrăgească, cu grîu să umple cămările tale,
Căci pretutindeni e foamea tovarășă omului trîndav.
Oamenii, zeii urăsc pe cel care trîndav trăiește,
Care asemeni cu trîntorii cei fără ace sleiește
Truda albinei, mîncînd fără să facă vreo muncă.
Dragă să-ți fie viața cu bună măsură ca astfel
Roadele pe anotimpuri să umple cămările tale.
Turme belșug au bărbații muncind și averi fără seamăn,
Zeilor mult mai iubiți le sînt muncitorii cei harnici
Oamenii chiar îi iubesc, căci toți urăsc pe cei trîndavi
Munca-njosire n-aduce, doar lenea e rușinoasă,
Trîndavul pizmă simți-va văzînd cum sporește belșugu-ți,
Munca, iar faima, virtutea, apoi, urmează averii.
Fi-vei asemeni cu zeii, deci să muncești e mai bine,
Traiul cîștigă-l prin muncă și nu-ți întoarce cu pizmă
Gîndul spre bunuri străine, urmează-ale mele povețe.
Nău înțeleasa rușine e soață celui nevrednic
Ea pe bărbați îi ajută ori vătămare le face
Ea sărăcie aduce, belșugul aduce curajul.
Mult mai de preț e belșugul de zei dăruit decît jaful ;
Iar, dacă vreunul a smuls, prin forță, prădînd, bogăția,
Ori despuiat-a pe altul cu limba-i vicleană — doar lumea
Plină-i de rele — căci pofta de bani amăgește gîndirea,
Iară rușinea-i gonită de sfînta nerușinare,
Lesne îl vatămă zeii și neamul îi ruinează,
Vreme puțină păstrează averea prin jaf dobîndită.
Crimă la fel făptuiește cel ce jignește un oaspe,
Un rugător¹⁸, ori acela care în patul de frate
Urcă, rîvnindu-i femeia, cu poftă potrivnică legii ;
Cel ce-mpilează orfanii, mințindu-le buna-credință,
Cel ce părinții, ajunși la vreme de grea bătrînețe,
Îi dojenește și vorbe de aspră ocară le spune ;
Zeus, el însuși plăti-va a lor făr-de-lege, căci veșnic
Nelegiuitele fapte pretind o cruntă ispașă.
Tu, rătăcitule cuget, alungă asemenea fapte,

Jertfe mai bine s-aduci, cu inimă neprihănită,
Zeilor nemuritori, arzînd grăsimi și oase.
Tu-i îmblînzește cu fumul înmiresmat, cu libații,
Seara cînd mergi la culcare, în zori cînd se-ntoarce aurora.
Fă-i să se-ntoarcă spre tine, cu duhul și inima blindă,
Bunuri străine să cumperi, nu altul să vîndă pe-a tale.
Cheamă la ospăț pe prieteni, vrăjmașii lasă-i deoparte,
Cheamă-l mai bine pe cel ce stă lingă tine cu casa,
Căci, cînd te bate năpasta, vecinul aleargă degrabă,
Făr' să-și mai lege cureaua, iar rudele abia se îmbracă.
Chin e vecinul cel rău, pe cît e cel bun o comoară,
Mare răsplată-i cînd soarta ți-a dat un vecin cumsecade,
Boul nicicînd nu-l vei pierde, de nu-ți e netrebnic vecinul.
Dă înapoi ce-ți măsoară vecinul cu dreaptă măsură,
Cît ai primit, dacă poți, întoarce-i cu vîrf, numai astfel
Iar vei găsi la nevoie și mai tîrziu ajutorul.
Fugi de cîștig necinstit, căci frate e nenorocirii.
Ai pentru prieteni iubire, ajută pe cel ce te-ajută,
Dă doar acelui ce-ți dă, nimic cui nu-ți dăruiește
Celui ce-a dat i s-a dat, nimic cui nimic nu aduce
Bun este darul, iar jaful e rău, căci e pricină morții.
Omul cînd face un dar, din voia-i, chiar cînd e mare,
Vesel de darul făcut, el simte farmec în suflet.
Cel care pradă, deși e mîndru de-a lui îndrăzneală,
Sufletu-și simte mîhnit, chiar cînd e prada măruntă.
Lîngă puțin, de adaugi, cu stăruință, puținul
Grabnic va crește măruntul și mare va fi bogăția.
Foamea-și alungă acela ce-adaugă celor ce are
Tot ce a strîns, iară lipsa aceluia nu-i face grijă.
Căci, ce-i în casă-i mai sigur, ușor ce-i afară se pierde
Bine-i foloase să tragi din cele ce ai și-i durere
Grea să-ți dorești ce-ți lipsește, încrede-te-n spusele mele.
Sațiul să-ți faci băuturii, cînd vasu-i pe fund ori la buze,
Cruță-l cînd e jumătate, în van e spre fund cumpătarea.
Plata c-un prieten tocmită întocmai s-o dai și la vreme

Chiar de glumești cu-al tău frate, grijește să ai mărturie,
Buna credință pe oameni pierde ca și necredința.
Fie ca nici-o femeie cu șolduri mlădii sub veșminte
Cîndul să nu-ți ispitească, poftindu-ți culcușul vicleană.
Cel ce se încrede-n femeie în hoț își pune credința.
Singurul fiu să-ngrijească-a părinților casă și-avere
Astfel crește averea, în casele bine tocmită ;
Fie să mori de bătrîn și alt fiu să lași după tine ;
Zeus mai multă avere dă celor ce mulți sînt în casă.
Cînd se-ncordează mai mulți, mai multă dobîndă se strînge.
Deci, dacă-n pieptu-ți se iscă pofta averii, fă astfel :
Muncă adaugă muncii, fără răgaz de odihnă.
Cînd se deșteaptă Pleiadele ¹⁹, fiicele marelui Atlas,
Secera toiu-i să-nceapă, cînd ele se culcă, aratul.
Zile și nopți patruzeci ele se-ascund, iar cînd crugul
Anului vremea-și încheie, din nou se arată pe boltă,
Tocmai atunci cînd începe fierul de plug să se-ascută.
Astfel e legea cîmpiei : acei care stau lîngă mare
Și într-a munților văi muncesc ogoarele grase,
Sînd depărtați de-ale mării talazuri umflate-a furtună,
Goi să arunce sămînța, goi arătura să facă,
Secera goi de asemeni, de vor săvîrșită să fie,
Munca zeiței Demeter, cu spor să rodească averea
Din anotimpuri ; nici cînd vreunul, aflîndu-se-n lipsă,
Mîna la alții să-ntindă, iar ei nimic să nu-i deie,
Cum către mine venit-ai și tu, dar obolul ce vrut-ai
Nu ți-l voi da, deci lucrează și tu, năucule Perses,
Munca ce-a fost hărăzită de zei muritorilor oameni,
Astfel, ca geamăt în suflet să n-ai, cu soția, cu fiii,
Hrana să cați la vecini, iar ei să te-alunge din poartă.
Două zile sau trei găsi-vei, dar plictisindu-i,
Bunuri nu vei primi, rosti-vei mulțime de vorbe,
Dar de prisos le vei spune ; eu te povățui, gîndește
Ce datorezi să plătești și fugi de foamea cea sumbră.
Casă să ai mai întii, femeie, un bou ca să-ți are,

Slujnică nemăritată, boul din urmă să-ți poarte.
Tu la-ndemînă să ții uneltele toate în casă,
Poate, cerînd la vecin, nu vei primi și, lipsindu-ți,
Timpul va trece, iar munca tîrzie sporul își pierde.
Nu amîna pentru mîine ori poimîine treaba de astăzi,
Omul ce-i tîrîie-brîu nu-și umple hambarul vreodată,
Nici cel ce lasă pe mîine ; grijește și munca-ți sporește
Lipsa mereu hărțui-va pe cel ce-și întîrzie treaba.
Cînd se slăbește dogoarea învăpăiatului soare,
Și, spre al toamnei sfîrșit, din voia marelui Zeus,
Ploile cad și devine mult mai ușor muritorul
Trup omenesc, căci pe fruntea bieților oameni își poartă
Sirius²⁰, astrul, mai scurtă vreme, calea-i de ziuă,
Raza-i stăpînă fiind, mai mult la vreme de noapte,
Cînd neatinsa pădure e vrednică pentru topoare,
Cînd se oprește în ramuri seva și frunzele pică,
Adu-ți aminte că-i timpul lemne să tai pentru muncă
Piua s-o tai de trei coți, de trei picioare fă maiul,
Osia șapte picioare, căci asta-i mai bună măsură
Iar de-o fi lungă de opt, din ea poți tăia și butucul,
Taie obezi de trei palme, la car o să intre vreo zece,
Lemn îndoit cît de mult, cormană de cer, dacă afli
Car-o acas-de-o găsești în țarină, ori către munte,
Căci e mai trainic la plug și boilor mai cu priință.
Zdravăn apoi o va prinde o calfă din breasla Atenei²¹,
Lîngă proțap, potrivit-o în plaț cu cuie temeinic
Pluguri să ai, lîngă casă, două : dintr-o bucată
Unul, iar altul din multe bucăți înjghebat. E mai bine,
Căci de se strică acela, la celălalt pune-vei boii.
Oiștile cele mai bune din ulm se cioplesc, ori din dafin ;
Pune corman de gorun, grindei de stejar, iară boii
Ani numai nouă să aibă, căci încă sînt tari în cerbice,
Și cu a vîrstei putere înfruntă a muncilor trudă.
Plugul nîcicînd n-or strica, în coarne-nvrăjbindu-se-n brazdă,
Munca-n deșert începută lăsînd-o nesăvirșită.

Boii să-i poarte argatul de ani patruzeci, căci e încă
Plin de vigoare ; prinzind cu opt bucături dintr-o dublă ²²,
Gîndul la treabă va ține și brazdele drepte va trage,
Fără să tragă cu ochii după tovarășii-n muncă,
Suflet va pune. Un tînăr mai bine n-o să arunce,
Bobul seminței în brazdă, dar multă risipă va face,
Căci cel mai tînăr se lasă împins către cei de o vîrstă.
Bagă de seamă, îndată ce-auzi al cocorilor țipăt,
Care răsună-n înalturi, în fiecă an, dinspre nouri ;
Ei te vestesc că e timpul să ari și anunță ploioasa
Vreme de iarnă, ce roade în inimi pe cei fără vite ;
Cade-se acum să-ți nutrești juncanii cu coarne întoarse,
Căci dacă-i lesne să spui : „Dă-mi, rogu-te, boii și carul“,
Lesne, la fel, e răspunsul : „La muncă îmi sînt boulenii“.
Omul cu minte isteată își spune un car că-și va face,
Numai zăludul își uită că-i trebuie o sută de lemne,
Car să-ntocmească și-acasă, cu grijă din timp, să le strîngă ;
Cînd muritorilor timpul de-arat se arată, degrabă,
Tu și argații, deolaltă, spre muncă te mișcă și ară
Locul uscat deopotrivă cu reavăna brazdă, la vreme,
Cit mai din timp te silește, ca holda să-ți fie bogată.
Brazda s-o-ntorci primăvara, dar n-o să te-nșeli dacă vara
Iar o răstorni, ca să semeni în brazda din nou afinată,
Lanurile lipsa s-abată, să-ți mîngiie pruncii belșugul.
Roagă-te sacrei Demeter și pămînteanului Zeus ²³
Spic încărcat să-ncolțească grîul cel sfînt al Demetrei,
Chiar cînd aratul începi și prinzi ale plugului coarne
Zdravăn în mîini, apoi piști cu varga a boilor spete,
Să se-ncordeze în juguri. Sclavul nevîrstnic din urmă
Lucru la păsări va da, sub brazdă-ngropînd cu hîrlețul
Bobul semințelor, căci muritorilor oameni mai bună
E-ntre virtuți rînduiala, iar cea mai rea, nepăsarea.
Astfel, sub boabele-n pîrgă, pleca-se-va spicul spre brazdă,
Dacă Olimpical da-va muncilor bună plinire.
Tu, alungînd din unghere păianjenii, bună nădejde

Am că-ți va da bucurie, belșugul de roade din chiupuri,
Și o s-ajungi primăvara cea sclipitoare în tihnă.
Fără vreun jind către alții, ci alții cerînd de la tine.
După solstițiul de iarnă, țarina sfîntă de-ara-vei,
Tu o să seceri șezînd, puțin vei culege în palme,
Și colbuit o să legi mănunchi cu mănunchi, doar atîta
Cît vei purta într-un coș, puțini la strînsura-ți rîvni-vor.
Duhul lui Zevs, purtătorul egidei, d-ici colo se mută
Și muritorilor oameni li-e greu să-i cuprindă-nțelesul ;
Totuși, de ari mai tîrziu, acesta putea-va fi leacul :
Cînd în frunziș de stejar, cîntînd, întii se aude
Cucul și toți muritorii, pe-ntinsul pămînt, îi desfată,
Zeus atunci, dacă plouă trei zile și nu contenește,
Astfel că apa nu-ntrece, nici nu-i sub a vitei copită,
Bun e aratul tîrziu, la fel ca aratul din vreme.
Seama să iei la aceasta : nîcîcînd să nu te găsească
Nepregătît primăvara-nsorită ori vremea ploioasă,
Nu poposi la sălașul de faur, în ceasul de iarnă
Nici lîngă sobă la cislă, cînd frigul împiedică-n muncă
Omul, căci cel care-i vrednic de mare folos e în casă,
Și ale iernii opreliști nu-l fac al foametei pradă.
Ori cu mîini istovite să-și frece umflatele glezne.
Trîndavul cărui lipsește hrana, nădejdi deșarte
Vîntură-n cuget și multe îndemnuri haine acesta
Gîndul cel bun și speranța nu stau bucuroase cu omul,
Care se pierde-n taifas, nici viața îndestulată —
Spune-le sclavilor tăi, cînd încă în toi este vara :
„Nu ține vara un veac, din timp vă faceți colibe“.
Fugi de luna Lenaion ²⁴, cu zile urîte, geroase,
Ce pentru boi e pieire, evită nămeții de gheață,
Care acopăr pămîntul, cînd vîjiie Crivățul aspru,
Vînt ce din Tracia bate, de cai hrănitoare ; cînd suflă
Marea întinsă frămîntă, pămîntul, pădurea răsună,
Smulge stejari, cu semeță coroană, molizii doboară,

Jos, spre pământul cel rodnic, în fund de prăpăstii l-aruncă
Nemărginita pădure mugește de vifor cuprinsă,
Tremură fiarele înseși, oricît de des le-ar fi părul
Coadă își vîră sub burtă, căci pînă și pe acestea
Frigul grozav le pătrunde, deși le acoperă blana —
Chiar și a bouului piele răzbate, căci nu îl oprește ;
Părul cel lung și mișos al caprei, de-asemeni pătrunde.
Oile doar îl înfruntă, prin lîna cea groasă suflarea
Vîntului nu mai răzbește. El pe moșneag zgribulește,
Dar pe fecioara cu fragedă piele el nu o atinge,
Dacă rămîne în casă pe lingă mama-i iubită,
Neștiutoare de vraja-Afroditei mult strălucita,
Trupul cel gingaș își scaldă și cu-nmiresmate uleiuri
Pielea își unge și-n colțul odăii-și gătește culcușul,
Noptii de iarnă, pe cînd caracatița-și linge flămîndă
Labele-n casa-nghețată, în sumbra ei vizuină.
Căreia soarele însăși nu-i mai arată vreo pradă,
Dus fiind acuma spre țara și neamul bărbaților negri,
Căci mai tîrziu strălucește peste poporul elenic.
Oaspeții codrului des, cu coarne ori ciute de-asemeni,
Trist clănțănind din măsele, aleargă spre dese tufișuri.
Grija aceeași frămîntă pe cele ce-aflat-au sălașul
Într-o desime de frunze ori într-o grotă de piatră.
Un adăpost căutînd, să scape de alba zăpadă
Tocmai ca omul ce stă sprijinit într-o cîrjă și cată
Către pământ, aplecîndu-și pe umeri căzuți a sa frunte.
Corpul atunci țî-l îmbracă, urmînd povețele mele :
Pune-ți o bundă de lînă peste tunica cea lungă,
Chiar dacă-i rară urzeala, fă-i bătătura mai deasă,
Și-nveșmîntează-te bine, ca părul să nu se ridice
Stînd zgribulit și-nghețat pe trupul ce-l zgîlțîie frigul.
Pielea de bou, cu putere izbit între coarne, croiește-o
Pentru a tale picioare opinci și cu păru-nlăuntru
Iar cînd gerul e în toi, ferește-ți de ploaie spinarea.
Pieile primilor iezii, haină făcînd, iar pe umeri,

Prinde-o cu vine de bou, pe cap potrivește căciulă,
Ca să păzească urechile tale de burnița rece,
Căci dimineața-i geroasă, când Crivățul vine asupra-i
Cînd pe pămînt se așterne, suflînd dinspre cerul cu stele,
Rodnicul abur ce-n holda celor bogați se revarsă
Undă sorbită din rîuri fără sfîrșit, înălțată
Peste pămînt de vîrtejul stîrmitelor vînturi și-adesea
Cade spre seară ca ploaie, dar alteori suflă năprasnic
Aprig, cînd Crivățul tracic împrăstie-al norilor caier.
Tu îl înfruntă, gătește-ți munca, revino spre casă,
Nourii beznelor dese, din ceruri să nu-ți împresoare
Trupul și haina-ți să-mbibe chiciura rece și udă.
Deci te păzește, căci luna aceasta-i mai aspră în toate,
Vreme haină de iarnă, la fel pentru oameni și turme,
Porția dă-o sporită slugilor, vitelor însă
Doar jumătate, te-ajută și nopțile lungi la aceasta.
Toate acestea păzind, ai s-ajungi al anului capăt,
Cînd fi-vor iar deopotrivă ziua cu noaptea și iarăși
Mamă a toate, pămîntul, va da feluritele-i roade.
După solstițiul de iarnă, scurgîndu-se șazeci de zile
Iarna, din voia lui Zeus sfîrșește, iar Steaua Arkturos,
Albia fluviului sacru Oceanos lăsînd-o, se suie ²⁵
Prima spre boltă, legîndu-și cu cerul noptatic sclipirea
Cînd după ea se aude-ntre oameni, țipînd rîndunica,
Pandionida ²⁶ ce-n zbor primăvara ivită primește
Tu, întrecînd-o, grijește-ți butașii, c-așa e mai bine ;
Dar, cînd pe coarde se urcă melcul, ce casa își duce,
Vrînd de Pleiade să fugă, oprește săpatul din vie.
Secera grabnic ascute, din vreme trezește-ți argații.
Fugi de popasul la umbră, de pofta de somn dinspre ziuă,
Cînd e în toi secerișul și soarele carnea îți coace
Munca zorește atunci și cară acasă recolta.
Scoală-te de dimineață ca hrana destulă să-ți fie,
Căci deșteptarea din vreme gătește-o treime din muncă.
Zorile drumul scurtează și spor adaugă muncii

Zorile ce, strălucind, mulți oameni îndeamnă la drumuri,
Și pe grumaze așază juncilor grelele juguri.
Cînd înflorește scorușul și cînd înălțat pe un arbor
Greierul scripca-nstrunează și cîntul vioi risipește
Des din aripă izbind și în toi este arșița verii,
Carnea de capră-i mai grasă, mai bun este vinul atuncea
Mai pofticioasă-i femeia, mai slabi de virtute-s bărbații,
Sirius vloga le seacă, sleiește genunchii și capul,
Arșița carnea i-o coace ; e vremea să caute acuma
Stînci dătătoare de umbră și vinul vestit de la Biblos
Turta gustoasă și lapte de capră deja înțărcată
Carnea junicii crescută-n pădure și nefătătoare,
Iezii-ntii născuți. Să bei apoi vinul cel negru,
Stînd tolănit și la umbră, foamea din plin potolește,
Fața-ți lăsînd s-o adie, din zbor, zefirul zburdalnic
Lîngă-un izvor ce țîșnește, din veci, cu limpede apă,
Pune-n ulcioru-ți, de apă trei părți, vin doar o parte.
Slugilor dă-le poruncă să treiere grîul Demetrei,
Darul cel sfînt, să aleagă o arie dreaptă, bătută
Bine de vînt, cînd sclipește, pe ceruri, puternic, Orion
Pune-o apoi măsurată în vase și-așază în casă
Roda culeasă, întreagă, ce hrană urmează să-ți fie
După aceea te sfătui, tocmește-un argat care-i singur
Fără de prunci ia-ți femeia, căci cea cu prunci e-o năpastă.
Crește-ți și un dulău cu colți de oțel și-l hrănește
Roda să nu-ți șterpelească acei care dorm la amiază ²⁷
Fîn du acasă și paie, ca astfel nutrețul s-ajungă
Pentru-ai tăi boi și catiri. Pe urmă, lasă-ți argații
Slobozi să stea la odihnă, iar juncii sloboade-i din juguri.
Perses, cînd fi-vor la mijloc de boltă Orion, Sirios,
Iar Aurora cu degete roze pe Arkturos zări-va,
Strugurii toți să-i alegi la tine în curte și-i pune
Zece zile și nopți sub soare, întinde-i pe urmă
Numai cinci zile la umbră, apoi se trage în vase,
Dulcea licoare-a lui Bachus, în ziua a șasea, pe urmă

Cînd Orion cel puternic, Hyadele, dalbe Pleiade
În întuneric se-afundă, să-ți amintești că e vremea
Iarăși să ari, c-ar fi bine din nou să muncești în ogoare.
Dacă te-ncercă dorința plutitului plin de primejdii,
Ține în seamă : cînd fug Pleiadele dalbe din fața
Razelor lui Orion și-n beznele mării se-afundă,
Vîntul pornește să sufle, în valuri se umflă furtuna ;
Nave atunci să nu ai pe vînața undă a mării,
Țarina ară mai bine acum, amintindu-ți de sfatu-mi,
Trage pe țarm al tău vas, de jur împrejur, întărește-l
Cu bolovani, să nu-l smulgă suflarea vîntoaselor, udă.
Cepul scoțînd, tu-l golește de apă, să nu-l putrezească
Ploaia lui Zevs ; rînduiește-ți în casă sculele toate.
Pînzele navei, ce taie al mării întins, întocmește,
Cîrma cea bine-ntocmită atîrn-o la fum să se zvînte,
Vremea plutirii din nou adast-o în tihnă tu însuți ;
Trage la apă atunci corabia iute și-ncarcă
Marfa voită, dobîndă, din larg cînd se-ntoarce să poarte,
Cum al meu tată și-al tău, de-asemeni, negliobule Perses,
Mările cutreiera, cătînd cu corabia-i hrană.
După o lungă plutire, pe vasul cel negru lăsat-a
Kume Eolica-n urmă ; nu de avere fugise,
Nici de belșugul cel spornic, ci de sărăcia cea cruntă,
Dată de Zeus la oameni, fugea²⁸ ; așezarea își puse
De Heliconos aproape, în Askra, cătun de blesteme,
Aspru în vreme de iarnă, cu veri dușmănoase și grele.
Tu însă, Perses, aminte adu-ți, ca munca să fie,
Toată la timp potrivit, plutirea pe mări, mai cu seamă ;
Nava cea mică s-o lauzi, dar marfa s-o-ncarci într-a mare.
Căci, dacă-i marfă mai multă, mai multă dobîndă se-adună,
Dacă-și vor ține suflarea neostenitele vînturi,
Poate c-ai vrea spre negoț să-ntorci rătăcitul tău cuget,
De datorii să te scapi, de-asemeni de foamea amară,
Eu învăța-te-voi legile mării cu unde-nspumate,

Chiar dacă nu sînt dibaci în corăbii și-n arta plutirii.
Căci, doar nicicum n-am plutit pe marea întinsă vreodată,
Doar către Eubeea, din Aulis, în care aheii
Stat-au opriți de furtună, cînd strînseră oști să le-ndrepte,
Din a lor Grecie sfîntă, spre Troia cu dalbe neveste.
[Cînd am trecut către Chalcis, la-ntrecerea ce rînduit-a
Prevăzătoru-Amfidamas ; mari recompense și premii
Pus-au și fiii eroului pentru izbînda-n întreceri
Am triumfat printr-un imn și-am luat trepiedul cu toarte,
Dar închinatu-l-am însumi Muzelor Heliconide
Chiar unde-ntii mă-ndrumară ele spre cîntecul dulce ²⁰
Deci, doar atunci cunoscut-am o navă în cuie bătută
Totuși eu planul lui Zeus, purtătorul egidei, ți-oi spune
Căci învățatu-m-au cînturi divine, fecioarele Muze.]
După solstițiul de vară, încă vreo cincizeci de zile,
Cînd de sfîrșit e aproape a verii căldură fierbinte,
E pentru oameni răstimpul plutirii, că nici nu se sfarmă
Navele, nici nu se pierd bărbații-n genunea de valuri.
Doar cînd cu vrerea-i Poseidon, ce zguduie lumea, ori Zeus,
Domn peste nemuritori, doresc să le deie pierzării,
Bine și rău, deopotrivă, la ei, aflîndu-și sfîrșitul.
Molcomă-i briza atunci, și valul nu iscă primejdii,
Fără vreo teamă încrede-te-n vînturi și trage la apă
Nava cea iute, încarcă-ți marfa, apoi te grăbește,
Către cămin să te-ntorci, cît mai curînd cu puțință ;
Vinul cel nou să n-aștepți, nici ploaia de toamnă, nici iarna,
Care-i aproape și-aduce pe Notos, suflare de vîfor,
Undele mării le umflă acesta și-aduce belșugul
Ploilor dese de toamnă și-i greu de primejdii talazul.
Încă e și primăvara prielnică pentru plutire,
Cînd mai întii se zăresc, în vîrfurile smochinului, frunze,
Mari cît e urma lăsată de cioară, cînd calcă pămîntul ;
Este răstimpul plutirii de primăvară acuma
Eu însă nu pot s-o laud și-n inimă nu mi-e plăcută
Fiindcă e plină de riscuri și greu e să scapi de primejdii,

Cade-se clipa să-nșfaci, dar ei se avîntă pe ape,
Căci le e cugetul orb de oarbă și grea neștiință,
Și muritorii bicisnici drept suflet au banul, averea.
Cît de cumplit e să mori în valul ce fierbe, tu însă
Cugetă-n tine adînc și sfatu-mi în inimă poartă-l :
Nu-ți pune-n nava scobită întregul avut, ci oprește
Partea mai mare acasă și-ncarcă o parte mai mică,
Căci e cumplit să te-nfrunte din apele mării urgia,
Cum e cumplit cînd, punînd prea mare povară-n căruță,
Osia crapă, se frînge, și marfa se pierde zadarnic.
Deci tu găsește în toate măsura și timpul prielnic.
Du în căminu-ți femeia, la timp potrivit, cînd adică
Nu ești sub treizeci de ani, dar nici cu mult mai în vîrstă,
Pentru înșurătoare e cea mai prielnică vreme
Fata să-și țină fetia ani patru, să se mărite
Doar în al cincilea an ; soție să-ți iei o fecioară.
Bune deprinderi s-o-nveți. De poți din cele ce-n preajma
Ta locuiesc, să nu iei vecinilor cal de bătaie.
Pentru vecini, căci de nu e mai mare folos decît soața
Vrednică, nici nu-i vreun rău mai crunt decît cea nărăvită.
Ea, nesătulă, sleiește bărbatul, oricît e de tare,
Flacăra mistuitoare, și-l dă mai din timp bătrîneții.
Grijă să ai ca cinstirea zeilor dreaptă să fie,
Nu socoti un prieten asemeni c-un frate de sînge,
Iar cînd o faci nu fii primul ce rău îi aruncă-mpotrivă.
Nici nu minți, doar de dragul vorbirii, iar dacă începe
Însuși prin vorbe ori fapte cu tine urît să se poarte,
Ține-l în minte și cere-i plată-ndoită ; cînd însă
Vrea să se-ntoarcă, să-ți fie prieten din nou, se căiește
Tu să-l primești. Un nemernic e cel care prietenii schimbă
Lesne, iar gîndul să-ți fie la fel de curat ca obrazul.
Nu căuta să ai nume de prieten cu mulți, sau cu nimeni,
Nu fi tovarăș cu răii, să n-ai cu cei buni vrăjmășie.
Nu-ți bate joc de vreunul sărac, cînd îl roade în suflet
Lipsa, plocon urgisit al zeilor pururi ferice.

Cea mai de preț, pentru oameni, comoară e cumpătul vorbei
Farmecul cel mai de seamă al vorbelor este măsura.
Dacă pe altul bîrfești, mai rău auzi-vei de tine,
Nu fi ursuz la o masă obștească cu oaspeți mulțime,
Căci desfătarea-i mai mare, iar cheltuiala mai mică.
Nu închina, cînd se crapă de ziuă, cu miini nespălate
Vinul cel negru lui Zeus ori altui din zeii cei veșnici,
N-or să te-asculte, iar ruga-ți rămîne-va neîmplinită
Nu urina din picioare, întors către soare cu fața,
Nici după ce asfințește și pînă răsare, ia seama,
Ori pe vreun drum sau cînd calci afară din drum ; de asemeni
Nici dezbrăcîndu-ți veșmintul, căci zeilor noaptea li-e dată
Omul pios, cu rușine, chircit își face nevoia,
Ori lîngă zidul ce-ncinge o casă bine-ngrădită.
Ține în seamă, în clipa cînd o mînjește sămînța,
Stînd lîngă vatră, rușinea să nu se zărească, ai grijă.
Nu zămisli un copil cînd vii de la îngropăciunea
Cea mohorită, ci numai de la al zeilor ospăț
Rîu care apele limpezi își poartă din veci să nu calce
Pasu-ți 'nainte să-nalți, privind șerpuirea-i, o rugă,
Mîinile apoi ți le speli cu apa strălucitoare ;
Cel care trece un rîu și nu-și spală mîinile sale
Nici al său cuget, minie pe zei, ce-i vor da suferință.
Nici dintr-un trunchi cu cinci ramuri, să nu tai ; cu fierul cel negru
Verdele de uscătură să n-alegi l-al zeilor praznic.
Cupa cu vin nu se ține, cînd oamenii beau, peste crater ³⁰,
E un păcat ce stîrmește omului soartă vrăjmașă
Casă de-ți faci să n-o lași neisprăvită să vină
Gureșa cioară și stînd pe coamă să croncăne-a cobe
Tu dintr-un vas nesfințit să nu iei mîncare, de-asemeni
Trupul să nu-ți speli din el : faci altfel, îți vine pedeapsă.
Cînd are ani doisprezece, nu-i bine să șadă copilul
Pe-ncremenite morminte, își pierde din el bărbăția.
Pruncul de-un an de asemeni, căci tot într-un chip i se-ntîmplă.
Trupul să nu-și îmbăieze bărbatul în apa femeii :

După o vreme îi vine de sus o cruntă osîndă.
Cînd lîngă jertfe aprinse te afli, nu lua în glumă
Taina cea sfîntă căci fapta-ți ațîță zeiasca minie.
Nu urina vreodată la gura prin care un fluviu
Apa își varsă în mare, nici în fîntîni, te ferește,
Nici să nu-ți fac vreo nevoie, căci n-o să-ți aducă foloase.
Astfel să faci, te păzește de faima cea rea printre oameni
Pacoste-i faima cea rea, ea lesne-ntre oameni se iscă,
Trudnic apoi se îndură, cu greu te mai lepezi de dînsa.
Faima nu piere cu totul nicicînd, căci o iscă poporul
Cel numeros, de aceea e însăși și ea o zeiță.
Zilele, ce-s de la Zeus, păzește cum sînt hărăzite
Slugilor vîră în minte ; a treizecea e potrivită
Munca să le cercetezi să dai convenita răsplată.
Cînd la județ se adună poporul să facă dreptate,
Zeus, cu minte-nțeleaptă, are drept zile sfîntite :
Prima, a patra și-a șaptea, zi sfîntă în care născut-a
Leto pe mîndrul Apolo, zeul cu spada de aur³¹.
Cele de-a opta și-a noua sînt două zile cînd luna
Crește și sînt nimerite pentru a omului muncă
Bună e iarăși a unsprezecea, apoi următoarea
Pentru a tunde berbecii, să strîngi veselnică roadă ;
Bună mai mult e aceasta din urmă, e ziua în care
Pînza-și urzește-un păianjen zis zburătorul, de-asemeni
Duce provizii spre casă furnica prevăzătoare :
Bine-i femeia să-și pună ghergheful și munca să-nceapă ;
Nu te încrede în semeni în ziua a treisprezecea,
Poți totuși pomi să sădești, acestora li-e cu priință.
Ziua din mijloc a șasesprezecea e nepotrivită
Pomilor, bună e pentru nașteri de prunci, păguboasă
Fetelor, nici să se nască, nici măritișul să-nceapă.
Ziua a șasea, din capăt, nici ea nu e cu priință
Fetelor ca să se nască, dar iezi să scopești și berbecii.

Ziua e bună, de-asemeni, să faci un saivan pentru turme,
Bună e pentru băieți. Iubi-vor batjocura, vorba
Lingușitoare, minciuna, taifasul cu șoapte de taină.
Vierul scopește-ți și juncii cu coarnele-ntoarse-ntra opta,
Iar răbdătorii catîri, în ziua a douăsprezecea ;
Vara, cînd zilele-s lungi, în ziua a douăzecea,
Prunci luminați se vor naște, cu minte pătrunzătoare.
Pentru feciori este bună a zecea, iar pentru fete,
Ziua a patra ; catîrii cei răbdători îmblînzește,
Oile, boii cu coarne întoarse și cîinii cu dinții
Cei ascuțiți, mîngîindu-i cu mîna, ai grijă în cuget,
Ca să înlături tristețea, din gîndu-ți, cînd luna începe
Și cînd sfîrșește, în ziua a patra, căci este sfințită.
Du în căminu-ți femeie în ziua a patra din lună ;
Păsări întii cercetează, să vezi ce vestesc pentru nuntă.
Fii grijuliu într-a cincea zi din orice decadă,
Zile de spaimă, Erinii aleargă atunci lîngă Orkos
Zeul ce Eris născut-a, sperjurilor cruntă osîndă.
Grijă să porți într-a șaptea zi de la mijlocul lunii,
Rodul cel sfînt al Demetrei să-l vînturi în arie largă,
Lemne dulgherul să taie, scînduri cioplească din ele,
Grinzi de corăbii, din arbori, ce sînt potriviți pentru nave.
Zvelta corabie însă începe-o în ziua a patra
Ziua a noua din mijlocul lunii e bună spre seară.
Omului nu-i păgubește a noua din capăt de lună,
Nici într-un fel nimerită-i pomi să plantezi, să se nască
Om ori femeie, căci nu e vreun rău în ea să se-ntîmple
Știu doar puțini că a noua zi la sfîrșitul de lună
[Este prilejul să dai butoaielor cep, să-njugi boii,
Caii cu sprintenă gleznă să-nhami și catîrii puternici]
Și către vînața mare să tragi corabia-ți iute
Cea cu mulțime de vîsle, puțini pricep adevărul
Poți ca în ziua a patra un chiup să desfaci ; dintre toate

Sfîntă e cea de la mijlocul lunii, iar cea mai aleasă
Este a douăzecișipatru, în zori, către-amurg, mai vrăjmașă.
Zilele acestea sînt cele ce-aduc muritorilor bine,
Altele sînt schimbătoare, neutre, nu poartă foloase ;
Laudă unii cînd una, cînd alta, puțini adevărul
Știu că o zi este mamă și mașteră ziua cealaltă.
Om fericit, cu noroc, e cel ce cunoaște acestea
Munca își face cu sîrg, zeilor nu le greșește,
Semne cerești cercetează și scapă de orice greșeală.

SCUTUL LUI HERACLES

ASTFEL, se spune, lăsîndu-și pămîntul, străbunele case ¹,
Mers-a la Teba-mpreună cu Amfitrion, viteazul,
Fiica lui Electrion, de oaste îndrumătorul,
Alcmena care-ntrecea oricîte femei se născură
Prin măreție și boi, cît despre înțelepciune,
Seamăn pe lume n-aflase la vreuna din muritoare
Care-au născut muritori, de muritori îndrăgite.
Geana-i de-azur adumbrită și creștetu-mpărăștie o boare,
Plină de vrajă, la fel cu strălucitoarea-Afrodita.
Ea își cinstea pe-al său soț din adîncul inimii sale,
Astfel cum altă femeie nicicînd nu-și cinstise vreodată.
Totuși acesta, frîngînd sub brațu-i puternic pe tatăl,
Plin de mînie-l ucise, din cearta pe-a boilor turmă.
Însuși, de aceea, lăsîndu-și pămîntul străbun, către Teba
Ca rugător ², a venit, pe lingă urmașii lui Cadmos.
Și pe cît știu, locuia acolo, cu vrednica-i soață.
Dar de iubirea cea caldă îndepărtat, căci în patul
Electrionidei cu glezne subțiri nicicum nu putuse
Loc să-și găsească înainte de-a da cuvenita răsplată
Celor ce măcelăriră pe frații-ndrăzneți ai soției,
Pînă n-or arde-n văpaie năprasnică satele toate ;
Cruzilor oameni din Tafos ³, eroilor din Teleboa ⁴

Asta-i era datorია și zeii fuseseră martori.
Frică avînd de minia zeiască grăbitu-s-a foarte,
Faptele mari să-și plinească, fiind rînduite de Zeus ;
Și împreună cu el plecat-au, gătiți pentru luptă,
Îmblînzitorii de cai ce peste-a lor scuturi răsufală ⁵
Beoțienii, cu ei locrienii, nepotoliți în războaie,
Focidienii cei aprigi, cu inimă neînfricată.
Mîndru de oștile sale, pe toți îi mină în luptă,
Fiul lui Alcaios ⁶ ; Zeus, al zeilor tată și-al lumii,
Altă urzeală țesut-a în cuget, voind să se iște
Înfruntător de primejdii, folos pentru harnicii oameni
Și pentru zei, deci zburat-a de pe Olimp, rumegîndu-și
Planu-i viclean, într-o noapte, aprins de iubirea femeii-n
Briu măiestrit. Ajunse în grabă pe Typhaonion
Zeus înțeleptul, apoi pe culmea Phikion ⁷ se lasă
Fapte mărețe visa, în gîndu-i, acolo pe culme ;
Taina aceleiași nopți văzut-a iubirea fierbinte
Cînd pe Electrionida cu glezne prelungi o dezmiardă
Doru-i aprins potolind. Amfitrion însuși, de-asemeni,
Vine spre casă, adus de aceeași tainică noapte,
Strălucitorul erou, ce fapte de seamă-implinit-a,
Și-mbrățișarea soției dorind, s-a întors către casă,
Fără să-și cate păstorii ori muncitorii din cîmpuri,
Astfel de dor îl ardea pe acest păstor de noroadă.
Căci ca un om mulțumit că scapă de-o boală grozavă,
Primejdioasă, de-un rău, ori de puternice lanțuri,
Se veselea Amfitrion ce pîn' la cap depănase
Trudnicu-i fir și venea acasă plin de iubire
Noaptea întreagă, culcat alături de vrednica-i soață
S-a înfruptat, doar din daru-Afroditei mult strălucita
Ea, de un zeu fiind iubită și de un om mult prea vrednic,
Gemeni, feciori, a născut în Teba cu porțile-i șapte.
Frați de erau, nu aveau cei doi aceeași simțire,
Unul cu fire mai slabă, de om, iar altul mai vrednic,
Plin de putere temutul, cutezătorul Heracles,

Care-i născut din iubirea cu Zeus ce-n nori se ascunde
Pe Iphicles, cu-Amfitrion, aruncătorul de lăncii.
Deosebit zămisliți, sămîntă-omenească e unul
Altul din Zeus Cronidul, ce-ndrumă-n Olimp pe toți zeii.
El ⁸ și pe Kycnos ⁹ ucise, năprasnicul fiu al lui Ares,
Căci l-a găsit în dumbrava cea sfîntă a lui Apolo.
Fiul era cu-al său tată, Ares flămîndul de lupte ;
Armele lor scînteiau întocmai cu-a focului pară,
Stau în picioare în car, iar sprintenii cai cu potcoava,
Fac să răsune pămîntul, praful se-nalță fierbinte,
Caii, în trap, răscolindu-l și carul cu roți ferecate.
Carul cel bine croit suna din obezile sale,
Dus de al cailor zbor, iar Kycnos în gînd era vesel
Nădăjduind că pe fiul cel vrednic în lupte-al lui Zeus
Și pe al său vizitiu, cu armele lui nimici-va
Și-i va prăda de-ale lor armuri atît de vestite.
Dar rugăciunile sale nu le-mplinește Apolo
El fiind acel ce-mpotrivă-i l-a-mpins pe viteazul Heracles.
Toată dumbrava și-altarul lui Apolo Pagasaianul ¹⁰
Zeul ¹¹ o scaldă-n lumină și armele-i strălucitoare.
Flăcări în ochii-i jucau. Ce om muritor ar răbda
Să le înfrunte văpaia și împotrivă-i să meargă ?
Numai Heracles și-alături de el îndrăznețul Iolaos,
Căci era plin de putere și mare și zdravene brațe
Din ai săi umeri creșteau pe viguroasa-i statură.
Astfel vorbi lui Iolaos ¹² cîrmuitorul ¹³ său vrednic :
„O, tu, Iolaos, erou cu mult cel mai scump dintre oameni,
Rău a greșit către zeii ce au în Olimp stăpînire,
Cînd a ucis pentru boii cu frunte puternică pe
Electrion și-a venit Amfitrion pînă la Teba
Cea-ncoronată, lăsînd Tirintul cetatea-ntărită.
Ca rugător, înaintea lui Creon și Eniohe,
Care cu drag l-au primit și toate i-au dat la-ndemină,
Drepturi ce au rugătorii, din inimă mult prețuindu-l
Și viețuit-au aici cu zvelta-i soție-mpreună,

Electronida ; sub crugul aceleiași an ne-am născut,
Eu și-al tău tată, dar soartă n-avurăm asemeni, nici cuget.
Lui i-a răpit conștiința Cronidul și-atunci părăsindu-și
Propria-i casă, părinții, mers-a la Euristeu,
Ca să-i slujească și cinste acelu netrebnic s-aducă
Nefericitul, în urmă, jelitu-s-a des și amarnic,
Soarta-i cea tristă plingînd, dar nu mai putea s-o întoarcă.
Zeii, apoi, îmi dădură povară de fapte și lupte,
Dragule, strînge deci hățul de purpură strălucitoare,
Cailor noștri cei ageri și plin de nădejde în cuget,
Sprintena cailor vlagă și carul cel sprinten îndrumă.
Nu te speria cînd răcnește ucigătorul de oameni
Ares, care cu vuiet năprasnic se mișcă-n dumbrava
Sfîntă a lui Febus Apolo, stăpînul, săgetătorul ;
Oricît ar fi de puternic, găsi-va al luptelor sațiu.“
Lui îi răspunse Iolaos, eroul fără prihană :
„Frate iubit, este sigur c-al zeilor tată și-al lumii
Mult prețuitu-ți-a capul, de-asemeni cutremurul lumii ¹⁴
Zeul cu tauri cinstit ¹⁵, ce ține-ntăriturile Tebei
Și ocrotește orașul, căci brațelor tale dădură
Omul atît de puternic, de glorie să te acoperi
Hai, deci, îmbracă-ți armura de luptă, căci iată, în grabă,
Carul lui Ares, de-aproape, pe-al nostru ar vrea să-l lovească.
Vrednicul fiu al lui Zeus și Ificleidul de groază,
Nu vor fugi, mai degrabă socot că fugi-va el însuși
Cînd l-or izbi cele două mlădițe din mîndrul Alcaios ¹⁶,
Care de el sînt aproape și stau în picioare fiind dornici
Lupta să-nceapă, căci lor, mai mult ca ospățul i-e dragă.“
Astfel vorbi, iar Heracles cel plin de putere zîmbit-a,
Cugetul său veselindu-și, plăcutu-i-a vorba-ndrăzneată,
Și răspunzînd, îi întoarse înaripatele vorbe :
„O, tu Iolaos, erou de Zeus hrănit, e aproape
Lupta cea aspră, tu dar, dibaci cum ai fost totdeauna,
Calul cel mare Arion, cel negru la coamă, îndrumă
Fă-l peste tot să se-nvîrtă și-ajută-mă după putință“.

Astfel vorbi, și cnemidele¹⁷ din oricalc¹⁸, sclipitoare,
Ale lui Hefaistos daruri, și le încheie pe glezne,
Platoșă pune pe piept, în aur măiestru-ncrustată,
Darul lui Pallas Atena, fecioara lui Zevs, ce i-a dat-o
Cînd, la-nceput, se-avîntase în vijelioasele lupte.
Ocrotitorul oțel, în jur peste umeri își puse
Primejdiosul războinic, iar toba încăpătoare,
Plină fiind cu săgeți, ce-mprăstie-a morții tăcere,
Prinsă fu-n jur pe-al său piept și sta aruncată pe spate,
Ele în vîrf poartă moartea, stîrnesc bogăție de lacrimi,
Mijlocu-i neted, prelung, iar cozile le înfășoară
Pene de pajură neagră; smuls-a și apriga lance
Strălucitoare de-aramă, cu vîrf ascuțit, iar pe creștet
Coiful și-a pus, din oțel bine lucrat, ce-i pe frunte
Cu meșteșug potrivit și astfel merit să păzească
Creștetul sfînt și puternic al lui Heracles cel vrednic¹⁹
Brațu-i apoi a cuprins scut sclipitor și pe care
Nimeni nu l-a străpuns cu lancea; el ochiul desfată,
Căci fulgera al său disc de smalțul cel alb și de fildeș,
De chihlimbar fumuriu, de aur cu grea strălucire,
Dungi azurii de safir se răspîndeau pretutindeni,
În al oțelului mijloc, sta Groaza²⁰ ce graiu-mpietrește,
Ochii-i de foc întorceau în juru-i priviri ca văpaia,
Gura fierbinte, cu dinți de jur împrejur, era plină,
Nesățioși și teribili, iar Eris cea crudă, pe frunte,
Îngrozitoare plana la luptă-ațînd pe războinici;
Mintea fura și voința aceloră care puterea
Își măsurau în războaie cu fiul marelui Zeus²¹;
Sufletul lor se-afunda apoi în pămînt către Hades,
Oasele lor, dezgolate de carne, cu-aprinsa-i dogoare,
Sirius le risipea, pe negrul pămînt putrezite.
Stau încrustate-Urmărirea și Reîntoarcerea-n luptă,
Învălmășeala și Groaza, Măcelul cel lacom de sînge,
Vrajba, Tumultul și Kere cea necruțătoare, ce-n mină
Poartă un proaspăt rănit, pe-un altul ce-î teafăr și-al treilea

Mort ce-l țira de picioare în crîncena învălmășeală
Mantie însingerată ea poartă pe umeri, din ochii-i
Scapără cu vrăjmășie și strigăt de luptă răcnește.
Capete spăimîntătoare de șerpi erau douăsprezece,
Ele-ngrozeau seminția cea pămînteană de oameni,
Dac-ar fi fost în războaie vrăjmași cu fiul lui Zeus.
Dinții din gură scrișneau atunci cînd lupta-Amfitrionidul.
Iar minunata lucrare părea încrustată-n văpaie
Semne de foc se iveau pe înfricoșajii balauri,
Fălcile-adînci erau negre, spinarea toată albastră.
Cete de lei și mistreți erau, ce din priviri se înfruntă
Plini de minie cătîndu-se unii pe alții ; în rînduri
Înșiruiți se-avîntau, fără să tremure vreunul
Înfricoșajii, ei stau dîrji, cu lungile coame zbîrlite.
Zace un leu doborît, alături, fără suflare,
Doi din mistreți, împrejur al lor sînge udase pămîntul.
Zac cu gîtlejuri întoarse, uciși de leii cei groaznici.
Încă fierbînd de minie, cu pofta de lupte stîrnită,
Asprijii mistreți se înfruntă cu leii cu ochii de flăcări
Este acolo și lupta lapiților, crunții războinici
Care în jurul lui Caineus, alături de Dryas, Hopleus
Exadios, Peirithoos, Prolochos, Phaleros și Mopsos
Fiul lui Amphyx, bastardul lui Ares, născut în Titares,
Fiul Egeii, Teseu, asemeni cu nemuritorii,
Trupuri de-argint și armură de aur avînd pe-a lor trupuri,
Dîrji stau în față centauri, cu Petraios Domnul, Asbolos
Augurul, Arktos, Hourios, Mimas cu pletele negre,
Și penezii : Dryalos și Perimedes ; argintate
Trupuri aveau iar în mînă purtau auritele lăncii
Deși, cu avînt, corp la corp, se înfruntă de parc-ar fi vie
Lupta, în mînă ținînd măciuci și lungile sulii.
Caii cei iuți de picior ai lui Ares cel groaznic, din aur
Și ei erau, apoi înșiși prădalnicul, crîncenul Ares,
Lancea ținîndu-și în mînă, porunci slobozea la pedestri ;
Roșu de sînge, în caru-i sta drept, de parcă doboară

Vii războinici ; alături de el, Primejdia, Groaza,
Stau pe aproape, părînd că vor printre oameni să lupte.
Tritogeneea, fecioara lui Zeus, de prăzi strîngătoarea
Însăși e-acolo-n armură, vrînd parcă să-ndrume măcelul,
Lancea în pumni și pe capu-i casca de aur, egida,
Peste-ai săi umeri și-aleargă în apriga învîlmășeală.
Corul cela sacru, zeiesc, de-asemeni era, iar în mijloc
Fiul lui Zeus și Leto-nstrunează lira-i de aur.
Clar se zărește Olimpul în fața-nălțimii pe care
Zei îi au adunarea, sclipiri orbitoare, cunună,
Sfatului nemuritor ; zeițele Pieridene
Muzele, imnul și-l cîntă, de crezi că e vie-a lor voce.
Iarăși se vede un port, la țarmu-unei mări ne-mblînzite ;
Pare un cerc de argint, vezi valul parcă scaldîndu-l,
Înspre-al său mijloc, ca vii, săltau, ici-colo delfinii ;
Mulți, pescuind, se-avîntau asemeni cu înotătorii ;
Doi dintre ei, de argint, dînd apă pe nări, cînd răsufală ;
Peștii tăcuți, din aramă, îi urmăreau, iar aceia,
Din a lor față fugeau ; pe țarm, un pescar, care totuși
Sta aplecat către valuri, c-o undiță lungă în mînă,
Parcă pîndea să-și arunce cîrligul cu nada în unde.
Chiar călărețul Perseu se vede acolo, feciorul
Zinei cu dalbă costiță Danae, n-atinge picioru-i
Scutul, dar nici nu-i departe, tocmai aceasta-i minunea
Sprijin el n-are, Hefaistos, cu mînă dibace, din aur
Astfel l-a plăsmuit și cu-naripate sandale.
Sabia-i sta atîrnată c-un lanț de aramă pe umeri,
Teaca cea neagră ascunzînd-o, el zboară, întocmai ca gîndul.
Spatele-ntreg i-l cuprinde capul Gorgonei, cumplitul
Monstru, vîrît într-o tolbă de-argint, minune-a vederii,
Jur împrejur își jucau sclipirile ciucuri de aur ;
Casca grozavă-a lui Hades cuprinde-ale regelui tîmple,
Cască în care se strînge bezna cea deasă a nopții.
Fiul Danaei, Perseu, întins în gigantice salturi
Pare imaginea grabei și-a spaimei, pe urmele sale,

Arse să-l prindă, aleargă Gorgonele, groază nespusă.
Sub ai lor pași care-l calcă, oțelul brumat se-nfioară,
Scutul răsună cu zgomot, din briiele lor își îndoaie
Capete îngrozitoare, doi șerpi cu limbi răsucite,
Dinții-și izbesc furioși, le scapără ochii sălbatic,
Iar pe-a lor frunte purtau Gorgonele groaza cea mare.
Se mai vedeau, deasupra, bărbați îndoți sub armură,
Lupte purtînd, să alunge unii voiau din orașul
Lor părintesc pustiirea, iar alții rîvnind să-l distrugă.
Mulți zăceau la pămînt, mai mulți se băteau mai departe,
Pe meterezele bine zidite, femeile, însă,
Strigăt cu glas de aramă scoteau, sfîșiindu-și obrajii,
Și păreau vii, le lucrasede-asemeni vestitul Hefaistos.
Iară bărbații în vîrstă, căzuți sub grea bătrînețe,
Stau grămădiți lîngă porți și către zeii ferice,
Brațele își ridicau, a fiilor soartă-ngrozindu-i.
Ei se luptau mai departe și Kerele negre venit-au
Lîngă războinici, din dinții lor albi clănțănind îndîrjite,
Ochii sălbatici rotindu-și, crîncene, nesățioase,
Sîngele negru al celor căzuți, rîvnind să i-l soarbă
Grabnic, în cei ce zăceau și chiar în răniții mai proaspeți
Ghearele lungi și-nfigeau, sufletu-n Hades să ducă
Și către Tartarul rece, iar cînd le era ostoită
Setea de sînge-omenesc, zvîrleau cadavrele-n urmă,
Iar îndreptîndu-se-n goană, spre groaznica învălmășeală.
Cloto acolo era, Lachesis, de-asemeni Atropos²²,
Care, cu toate că nu-i o mare zeiță, e totuși
Cea mai aleasă-ntre ele, și-n rang cea mai mare din toate.
Luptă-ncordată duceau, în jurul acelorași oameni,
Se înfruntau, furioase, din ochi și cu îndrăzneală,
Mîinile, lungile gheare, același om îl apucă.
Achlys, sleit de necazuri, sta lîngă ele-n picioare,
Galben, uscat, mohorît, umflat la genunchi și de foame
Cruntă lihnit, iar la mîini cu unghii lungi și murdare.
Nările sale duhneau și din fălcile lui scofilcite

Sînge curgea spre pămînt, el sta în picioare sticlindu-și
Colții și praf cu duiumul îi învelea ai săi umeri,
Umed de lacrimi. Alături vedeai un oraș cu frumoase
Turnuri, cu șapte porți aurite, de-asemeni, în tocuri
Cu meșteșug așezate. Acolo-n ospete bărbații
Se veselesc și în dansuri. În carul cu roți ferecate
Duc o femeie la soțu-i, cu toții cîntînd Hymeneul ²³.
Torțe purtate în mîini de sclave ce merg înainte,
Încoronate cu flori, aruncă rotita lumină
Pînă departe, urmează, dansînd, șăgalnice coruri.
Cîntă din gingașe guri și din fluier subțire deodată
Unii, ecoul se sparge în jur, cu acorduri de liră
Coruri de fete se-mbină, dincolo, tineri din flaut
Cîntă, dansează zglobii, cu cîntecul lor își desfată
Toți auzul, privindu-i se bucură, toată cetatea
Plină-i de coruri și-ospete plăcute. În fața cetății,
Saltă flăcării cei aprigi în șa și în goană se-avîntă.
Dincoace sfîntul pămînt își ară plugarul, sumete
Lunga-i cămașă ; bogate lanuri se văd, unde oameni
Seceră firelor nalte bărbile grele, țepoase,
Împovărate de boabe, ca sfîntă roadă-a Demetrei.
Alții îi leagă în snopi și harnici spre arie-i cară.
Unii ce au cosoare în mîină taie ciorchinii,
[Alții cărau lîngă coșuri struguri culeși, cu ciorchinii
Negrii și albi, adunați din întinse podgorii, în care
Grea e povara de frunze și vițe-n argint dăltuite.]
Alții pînă la coșuri îi cară. Alături e-o vie
Toată de aur, lucrare vestită-a lui Hefaistos, meșter
Neîntrecut, cu-araci de argint, umbrită de frunze,
Îmbelșugată-n ciorchinii care în copt se fac negri.
Unii călcau în picioare ciorchinii, scoteau în hîrdaie
Mustul cițiva, pe cînd alții în pumni se întrec ori în lupte.
Cițiva bărbați vînători, iepurii iuți de picioare,
Vor ca să-i prindă, doi cîini cu colți ascuțiți se aruncă
Dînd să-i înșface, iar ei încearcă să scape cu fuga.

Vezi lingă ei călăreți ce punînd stăruință și rîvnă,
Plini de avînt se întrec în curse de alergare
Drepti stau în carele lor, bine legate și hățul
Slobod lăsînd, își îndeamnă cu strigăte caili cei sprinteni.
Carele zboară, răsună roata-n bucea, dar zadarnic
Greu străduiesc, căci triumful nu-l dobîndește vreunul.
Nehotărită e lupta, spre nimeni nu-nclină izbînda
Stă în mijloc trepiedul de aur, răsplata cea mare
Pentru izbîndă, lucrare vestită a marelui meșter,
Hefaistos, neîntrecutul, dibaci și meșter în toate.
Pare că jur împrejur, pe scutu-ncărcat de podoabe,
Oceanos undele-și poartă, lebede zboară în aer,
Strigăt prelung se aude, altele multe înoată
Pe ale apelor creste, alături peștii se joacă.
Mare minune-a vederii, chiar pentru Zevs tunătorul,
Care a vrut ca Hefaistos să facă scutul acesta,
Mare, puternic și bine-mbinat cu mîinile sale
Zdravănul fiu al lui Zeus în mîna-i îl ia, învîrtindu-l
Sare din caru-i, apoi asemeni cu aprigul trăsnet,
Arma părintelui Zeus, Domn purtător al egidei,
Cu vioiciune se-avîntă, iar vigurosul Iolaos
Carul mlădiu îl îndrumă stînd drept și sigur pe sine,
Cînd lingă ei se ivește zeița-ochi limpezi, Atena.
Îmbărbătîndu-i le spune înaripate cuvinte :
„Fii fericită odraslă din mult preavestitul Linceu ²⁴,
Fie ca Zeus, Stăpînul Preafericîților, astăzi
Să vă-ntărească puterea, pe Kycnos să-nfrîngeți și pradă
Armele sale vestite să luați, ci vorba-mi ascultă :
Tu, cel mai brav dintre oameni, cînd dulcea lumină răpi-vei
Mîndrului Kycnos, pe el și armele lui părăsește-l
Și, chibzuit, te păzește de Ares, blestem omenirii,
Care veni-va asupra-ți și cînd vedea-vei cu ochii-ți
Loc neferit de-al său scut minunat, tu iute lovește
Cu ascuțita-ți aramă locul cel gol ; te oprește
Însă îndată, nu-ți este permis, de către ursită,

Caii ca pradă să-i iei, nici armele lui renumite.“
 Astfel vorbi și se urcă în caru-i mîndra zeiță,
 Mîna-i cea fără de moarte poartă triumf și onoare,
 Plină de-avînt, iar divinul Iolaos, c-un strigăt puternic,
 Caii îndeamnă, iar ei, speriați de strigătul aspru,
 Carul cel iute îl poartă, praf din cîmpie se-nalță,
 Căci învîrtindu-și egida, Atena cu ochi ca seninul,
 Le înmulțise puterea, în jur pămîntul răsună,
 Ei amîndoi se avîntă, asemeni furtunii, văpăii,
 Kycnos, îmblînzitorul de cai și de lupte flămîndul
 Ares. Se-nfruntă-ntre ei caii, puternic nechează
 Pînă departe răsună ecoul, departe se-aude.
 Astfel vorbi cel dintîi Heracles cel plin de vigoare :
 „Kycnos, viclene, de ce sprintenii cai împotriva
 Noastră ți-ai pus, căci noi sîntem căliți în durere și trudă.
 Carul tău bine legat abate-l din drum și ne lasă
 Cale deschisă să mergem la Trechyna marelui rege
 Keyx care, puternic și respectat, cîrnuieste
 Trechyna, după cum știi, de altfel, tu însuți mai bine.
 Fiica-i Themistonoea, ochi negri, fiindu-i soție.
 Kycnos viclene, nici Ares de moartea-ți n-o să te scape,
 Dacă în cruntă-ncleștare izbi-ne-vom unul cu altul.
 Căci, am să-ți spun, eu sînt sigur că lancea mea a simțit-o,
 Cînd m-a-nfruntat, mai de mult, lîngă Pylos²⁵ cea nisipoasă
 El de trei ori a mușcat pămîntul, izbit de-a mea lance,
 Scutul i l-am ciopîrțit, a patra oară, cu lancea,
 Coapsele i le-am străpuns, mînia-mi întregă rîvnindu-l,
 Marea-mi putere l-a frînt, în praf ascunsu-și-a fața,
 Cînd l-a împuns cu putere sulita-mi nebiruită
 Și printre nemuritori de rîs s-a făcut ; înfrîngîndu-l
 Mîinile mele, lăsat-a chiar prada-i udă de sînge.“
 Astfel vorbi însă Kycnos, mînuitorul de lance,
 Nu s-a lăsat sfătuit și n-a-ntors caii și carul.
 Grabnic din carele lor bine-ntocmite sărit-au
 Fiul lui Zeus cel mare și fiul stăpînului Ares.

Caii cu coame bogate minatu-i-au unii-mpotriva
Altora, cei doi vizitii ; cînd pașii frămîntă țărîna,
Pînă departe răsună pămîntul fără de margini.
Cum de pe piscul trufaș al marelui munte, la vale
Stincile saltă-n cădere, lovindu-se una cu alta,
Și c-o putere ne-nfrîntă tirăsc după ele stejarii
Cei cu înaltă coroană, pini fără număr și plopii
Cu rădăcină adincă, pînă ajung în cîmpie,
Astfel, cei doi se izbesc, potrivnici, răcnind cu-ndîrjire.
Toate orașele de mirmidoni, vestitul Iaolcos²⁶,
Arne, Helike, de-asemeni Antheea cu-nverzitele-i pajiști
Au răsunit, cînd cei doi, urlînd, s-au ciocnit cu turbare
Zeus cel prevăzător, din ceruri, tună puternic,
Și din ceruri trimite o ploaie cu picuri de sînge
Fiului său îndrăzneț, semnal să-i dea pentru luptă.
Cum într-o peșteră-n munți, greu de aflat, se retrage
Crudul mistreț, cu-ai lui colți întorși, stîrmit către luptă,
Vrînd vînătorii să sfîșie, colții cei albi își gătește,
Fruntea își pleacă-n pămînt și spumă curge din gura-i
Gata să rupă, iar ochii-i parcă sînt gemeni cu focul
Și al său păr se zbîrlește, țepos, pe gît și pe spate,
Astfel sărit-a din caru-i năprasnicul fiu al lui Zeus.
Era în vremea cînd, stînd pe-o creangă-nverzită, al verii
Cîntec pornea, pentru oameni, să cînte zburdalnicul greier
Negru la aripi și care doar rouă bea și mînîncă.
Ziua întregă, din zori, el valuri de cîntec revarsă,
Cînd e căldura în toi, cînd Seirios trupul sleiește.
Era vremea cînd meiul, care se seamănă vara,
Spic își ridică și cînd roșesc în pîrgă ciorchinii.
Omului dați desfătare și trudă de Dionysos.
În acel timp se-nfruntau cu crîncene-ndemnuri de luptă.
[Astfel doi lei, lîng-o ciută ce zace ucisă, se luptă,
Plini de-ndîrjită minie și unul pe altul se-aruncă

Răgetul lor te-nfioară și dinții scrișnesc cu turbare ;]
Astfel doi vulturi cu gheare și plisc răsucite pe culmea
Stîncii golașe, țipînd, se luptă pentru vreo capră
Ori pentr-o ciută rănită de un arcaș cu săgeata,
Vulturii doi s-au zărit și aprigă luptă pornit-au,
Cînd vînătorul pădurea cutreieră la întîmplare.
Astfel strigînd se aruncă războinicii unul spre altul
Kycnos voind să ucidă pe fiul marelui Zeus,
Scutul izbit-a cu lancea lui de aramă și totuși
Sulița nu l-a străpuns, îl apără-a zeului daruri
Amfitrionidul atunci, eroul puternic Heracles,
Grabnic l-împunge cu lancea lui lungă, sub barbă, acolo
Unde-ntre scut și cască gol se zărește grumazul.
Frasinul, omorîtor de oameni, pătrunse puternic,
Mușchii cei doi i-a tăiat, căci mare fost-a puterea
Care lumina i-a stins lui Kycnos, căzut-a acesta,
Tocmai cum cade-un stejar, cum cade pinul din munte,
Cînd l-a izbit, fumegînd, trăsnetul marelui Zeus
Astfel căzu, zăngăniră armele lui de aramă.
Fiul cu inimă nezdruncinată-al lui Zeus îl lasă
Cînd înțelege că Ares, blestem omenirii, năvalnic
Vine spre el, aruncîndu-i priviri ucigașe, ca leul
Care-ntîlnind vreo pradă, cu-a lui puternice gheare,
Carnea îi rupe degrabă, inima vrînd să i-o smulgă,
Și de o neagră mînie inima lui i se umflă ;
Care privește cu ochi arzători și plini de primejdii
Cu a lui coadă bătîndu-și umărul, spatele, coapsa,
Ghearele sale scurmînd pămîntul, astfel că nimeni
Nu îndrăznește să iasă în drumu-i ori să-l înfrunte,
Astfel și Amfitrionidul, de zgomotul cruntelor lupte
Nesățios, năvălește-mpotriva lui Ares, curajul
Crește în inima lui plină de-avînt, iară Ares,
Plin de durere în sine, crîncen și el năvălește.

Unul spre altul aleargă, răcnind îndemnuri de luptă.
Cum de pe piscul semeț, cînd cade stînca la vale,
Saltă, se rostogolește cu zgomot, pînă-ntîlnește
Alta mai mare în drumu-i care din mers o oprește
Stînd împotriva-i înaltă căderea împiedicîndu-i
Astfel și Ares cel crîncen, făcîndu-și și carul să geamă
Se năpustește urlînd, ci nezdruncinat stă Heracles ;
Însă Atena, fecioara lui Zeus, Domnul Egidei,
Stă împotriva lui Ares, învîrte cu mîna-i egida,
Și-ntunecată privindu-l grăi-naripate cuvinte :
„Ares, oprește-ți minia și mîinile tale ne-nfrînte,
Nu-ți este dat să ucizi pe îndrăznețul Heracles
Fiul stăpînului Zeus, nici armele sale să jefui,
Lupta mai bine sfîrșește, întoarce-te, nu-mi sta în față.“
Astfel vorbi, dar cuvîntul Ares cel tare-n virtute
Nu i-l ascultă, din contra, se-avîntă din nou și rotindu-și
Armele lui ce păreau asemeni cu focul, năvalnic
Se năpustește asupra eroului mîndru Heracles
Îndurerat pentru moartea fiului, lancea de-aramă
Iute în scutu-i aruncă. Atena cu ochii albaștri
Însă din drum o abate, din caru-i plecîndu-se afară.
Cruntă durere pe Ares îl roade în suflet, năprasnic
Sabia-și scoate-mpotriva lui Heracles iar năvălește.
Amfitrionidu-nsetat de lupta cea dîrză izbește
Coapsele-i goale, sub scutul măiestru smălțat cu podoabe
Lancea, bine țintită, sub scutul cel mare pătrunde,
Coapsa străpunge, trîntindu-l jos pe pămînt, între care.
Phobos și Deinos aduc mai aproape caii și carul
Lesne de-ntors, îl ridică de pe pămîntul cu drumuri
Largi și-l așază în carul lucrat cu multă migală.
Caii apoi biciuind se-ntorc în Olimpul cel mare.
Fiul Alcmenei apoi și mîndrul Iolaos pe Kycnos
Pradă de armele sale și pleacă din nou mai departe,

Către Trechina, purtați de caii cei iuți de picioare.
Grabnic sosesc în orașul cătat, iar zeița Atena,
Doamna cu ochi de cicoare se-ntoarce-n Olimp, către casa
Tatălui Zeus, pe Kycnos l-ngroapă regele Keyx.
Nenumărate popoare ce locuiau în orașe
Pline de faimă, Iaolkos, vestita cetate, Helike,
Arne, Argos, Anthea, de mirmidoni locuită,
Toate vestitului rege supuse, veneau să-și cinstească
Regele lor îndrăgit de zeii cei fără de moarte.
Fluviul Anauros însă, sporit de zăpezile iernii,
Duse cu unda-i mormîntul și monumentul căci fost-a
Voia lui Apolo, fiul lui Leto, să nu mai rămînă
Urmă, căci Kycnos cîndva îndrăznise să jefuiască
Oamenii care duceau ofrande la templul din Pytho.

NOTE

NAȘTEREA ZEILOR

1. Cuvîntul, derivat dintr-altul care înseamnă *capră*, e folosit aici cu sensul lui obișnuit de *scut din piele de capră*. În mitologia greacă e folosit pentru a denumi o armă defensivă și ofensivă a lui Zeus, egida, de forma ovală a unui scut, împodobită cu franjuri, mărginită de șerpi, avînd în mijloc capul unei Meduze. Epitetul de *purtător al egidei* este obișnuit pentru Zeus la scriitorii epici și dramatici ai antichității greco-latine.
2. Concepția transmisă și în cultura latină pentru termenul *poeta vates*, care conferă actului de creație artistică, drept sursă, inspirația divină, este pentru prima oară exprimat, chiar dacă nu în mod explicit, de către Heslod în aceste versuri, prin asociația *viers + profetic*. În acest sens, căutarea unei influențe hesiodice asupra unor scriitori posteriori — Democrit din Abdera, Platon, Aristotel, Neoptolem, Philodem din Gadara — care vor teoretiza explicit conceptul, nu e deloc exagerată.
3. Proverb întîlnit și la Homer (cf. *Iliada*, XXII, v. 126). Sensul său nu era clar nici pentru cei vechi. S-a emis ipoteza că ar fi o referire la unele obiecte sanctificate — stîncile și stejarul oracolului de la Dodona.
4. Este o afirmație implicită a apariției concomitente a zeilor și a oamenilor.
5. O anticipare explicativă a atitudinii lui Cronos care-l v-a mutila și-l va lipsi de domnie pe tatăl său, Cerul.
6. Numele Ciclopilor, ca de altfel foarte multe altele din opera hesiodică, sînt semnificative: Brontos = tunet; Steropos = = fulger; Argus = alb-strălucitor (trăsnetul).

7. Numele lor general era de asemeni semnificativ. *Kyklos* = cerc ; *ops-is* = ochi. *Kyklops* = ochi rotund.
8. Nume semnificative deopotrivă : *Oizus* = mizerie ; verbul *oizyo* = a se văita ; *Momos* = sarcasm, ironie.
9. Harpiile — literal termenul înseamnă *răpitoarele* — devin zeitățile furtunilor, uraganelor ; *Okypetes* = cea cu zbor sprinten, rapid (termen format din *okys* = iute și *peto-mai* = a zbura).
10. Cea impetuoasă. Literal : *aella* = mișcare impetuoasă.
11. S-a păstrat denumirea originală tocmai pentru a justifica legătura cu versul precedent, care vorbește de „plete cărunte“. (*Graia* = bătrână.)
12. Cele două *Gorgone* = arzătoare, impetuoase : *Euryale* = vastă, uriașă și *Stheno* = cea puternică — erau nemuritoare, iar *Medusa* = cea care elaborează planuri funeste — era muritoare.
13. Numele provine de la substantivul *pege* = izvor, fântină, și de la verbul *pegazo* = a țîșni ; deci, cel născut lângă fântină.
14. Numele e format din *chrusos* = aur și *aor* = sabie ; deci, cel cu sabie de aur.
15. Literal — iadă, capră tînără, fiindcă avea și un cap de capră ; probabil personificarea simbolică a unor vulcani din regiune.
16. Monstru legendar cu trup de femeie, înfrînt de Oedip, regele incestuos al Tebei.
17. Referirea poetului la faptul că în perioada legendară adolescenții obișnuiau să-și consacre părul unui fluviu ale cărui ape se spunea că sporesc creșterea părului. Astfel, în tinerețe, Ahile și-a consacrat părul fluviului Scamandros. (cf. *Iliada*, XXIII, v. 142).
18. Adică Oceanos, primul Titan care s-a aliat cu Zeus în lupta acestuia împotriva lui Cronos.
19. Oraș în Creta, unde a fost crescut de nimfele Adrasteia și Ida și hrănit cu laptele caprei sacre Amaltea, transformată apoi de Zeus în constelație.
20. Vechiul nume al orașului Sicyone ale cărui ruine s-au dezgropat lângă orașul de astăzi Vasilika. Despre această ceartă vorbește un mit preistoric grecesc, pe care Hesiod l-a cunoscut și acceptat.
21. Socul, ca însușiri generale, este cel mai apropiat de termenul din originalul grec : *nartex*.

22. Adică celor trei frați, cunoscuți și sub numele de Hecatonhiri (Cu o sută de brațe).
23. O analogie între galbenul-ruginiu al frunzelor de viță în timpul culegerii strugurilor din care erau făcute ghirlandele cu care era încununat acesta și culoarea de păr a zeului protector al viilor.
24. Referire la cele 12 munci — isprăvi supraomenești impuse lui Heracles de către Euristeu, regele Micenei.
25. Versurile puse între croșete sînt considerate de autorii edițiilor critice ca interpolate în operă, contestîndu-li-se astfel autenticitatea.

MUNCI ȘI ZILE

1. Prima aluzie la mijloacele necinstite folosite de Perses, frațele poetului, pentru a-și adjudeca o parte mai mare din moștenirea părintească și de asemeni un avertisment împotriva unei alte vrajbe și a unui nou proces.
2. Prometeu.
3. În înțelesul că Hermes, ca patron al hoților, insuflă Pandorei fire vicleană de hoț.
4. Aspirația spre o viață de liniște, prezentă și în alte versuri ale poemului, exprimă năzuința individului și a societății umane spre echilibrul vital, înaintea filozofiei epicuriene și stoice.
5. Concepția vieții fericite a oamenilor din vîrsta de aur. Ea este infirmată abia de Tucidide, care restabilește adevărul istoric și nareză existența aspră a primilor oameni.
6. Fiindcă își făceau mînerile pentru lănci din frasin, iar nimfele meliene, care trăiau în pădurile de frasini, erau patroanele acestui arbore.
7. Cronologia epocilor — cea de bronz, urmată de epoca de fier, just exprimată de către Hesiod, este atestată și de datele cercetătorilor arheologi.
8. Neamul semizeilor, eroi ai fiecărei cetăți, care se aflau și la originea familiei domnitoare respective: Agamemnon, întemeietorul Atrizilor, Heracles, Teseu, Oedip etc.
9. De la Cadmos, legendarul întemeietor, de origină feniciană, al Tebel.

10. De comparat cu punctul de vedere care în *Istoria*, I, 9 respinge varianta mitică a cauzelor războiului troian și expune motivele reale ale conflictului.
11. Cronos, Titanul înfrânt și deposedat de domnie de Zeus, după o variantă mitică, împăcându-se cu fiul său, a primit această insulă ca domeniu, fiind eliberat din Tartar.
12. Personificări mitice ale Dreptății și Onoarei.
13. Frica este atitudinea celor săraci în fața aroganței celor bogați, condamnată de Hesiod, care indică totodată mijloacele pentru anularea acestei atitudini.
14. Orkos, divinitate subpământeană din generația anterioară Olimpienilor, pedepsea sperjurul, mărturiile false, sentințele nedrepte. De altfel, versurile următoare, preocupându-se de ideea de dreptate, o personifică fie sub chipul lui Dike, fie sub imaginea lui Themis, amîndouă zeități subpămîntene și anterioare generației Olimpienilor.
15. Versul indică, desigur, că opera a fost scrisă după a doua mare diviziune a muncii : agricultori, crescători de vite.
16. Deși s-a tradus „regi“ pentru a păstra constanța sensului termenilor din original, aici nu se referă la regii propriu-ziși ci la judecătorii din Askra, „basilei“ locali. Această delegare a puterii centrale într-o piramidă al cărei vîrf era regele, necesară în primul rînd acestuia pentru o exercitare eficientă a puterii, este atestată și de Homer, mai ales în *Odiseea*.
17. Tatăl lui Perses și al lui Hesiod, venit în Askra din Asia Mică, din coloniile eoliene.
18. Asupra etimologiei și semnificației termenului, vezi nota 2 la *Scutul lui Heracles*.
19. Cele șapte fiice ale lui Atlas transformate în constelație.
20. Numele asirian al acestui astru provenit de la divinitatea Astartea poate fi un indiciu al legăturii și receptivității pe care spiritul elen o are față de cultura Orientului Apropiat.
21. Atena, ca și Prometeu, era patroana și a unor bresle de meșteșugari. Termenul *breaslă*, deși de dată mai recentă în terminologie, a fost folosit prin analogie, fiind cel mai corespunzător cu comunitățile religioase de meșteșugari din Atena.
22. Versul definește criteriul care selecționează omul vrednic : timpul scurt acordat mesei.

23. Zeus, ca urmaș al zeilor chthonieni și ca părinte al Universului, era adorat și ca protector al rodniciei ogoarelor, cauză a bunelor recolte. În această calitate i se aduceau de către plugari, înaintea muncilor agricole, jertfe, ca și lui Demeter, Pluto, Hades, Persefona etc.
24. Nume dat de eolienii din Asia Mică celei de a doua luni de iarnă, în coloniile europene devine Gamelion, coincizând cu a doua jumătate a lui ianuarie și prima jumătate a lui februarie, și avea trei decade.
25. Conform mitologiei hesiodice, stelele, cu excepția Pleiadelor, Hyadelor și Orion, la apunere coborau în albia fluviului Oceanos, de unde ieșeau la răsărit.
26. Fiică a reginei Pandione, care, la rîndul ei, era fiica lui Erehteu, regele Atenei.
27. Definiție a omului trîndav și pierde-vară.
28. Fuga de sărăcie și goana după locuri unde traiul e mai ușor, prezentă acum numai în situații particulare, după momentul Hesiod va determina marea colonizare greacă.
29. Adică la poalele muntelui Helicon (cf. *Nașterea zeilor*, v. 23).
30. Vasul cu care se făceau libațiunile în cinstea zeilor.
31. Epitetul, folosit și de Homer, indică o prezentare a lui Apolo ca zeu al soarelui.

SCUTUL LUI HERACLES

1. Versurile 1—56, de altfel singurele considerate autentice de către cercetătorii operei poetului beoțian, provin din altă operă a lui, păstrată fragmentar, *Catalogul femeilor*, al cărui început este același cu sfîrșitul poemului *Nașterea zeilor*.
2. Literal, *hiketeno* = a cere ceva, însoțind cererea cu atingerea genunchilor persoanei solicitate. Era procedura prin care se obținea ocrotirea unui potentat-divinitate sau conducător pămîntean, sau chiar a unui popor, împotriva urmăririi și pedepsirii declanșate de o violență dreaptă sau nedreaptă săvîrșită de solicitant.
3. Insulă pe coasta acarnaniană, astăzi Leucade.
4. După supozițiile cele mai îndreptățite, teleboienii sînt sau acarnanienii sau chiar taphienii.

5. Metaforă care exprimă curajul beoțienilor care luptau plini de îndrăzneală cu capul deasupra scuturilor.
6. Amfitrion.
7. Munte lângă Teba. Nu este același cu Phikion, de unde Phyxul îi arunca pe cei care nu cunoșteau răspunsurile sale și de pe care s-a prăbușit el însuși, după ce Oedip îi dezleagă întrebările.
8. Heracles.
9. I se atribuie diferite genealogii, astfel: fiul lui Marte și Pelopeea (Apolodor, II, 5, 11) sau al lui Ares și Pyrema. După alți autori (Pindar) este fiul lui Poseidon și a fost ucis de Ahile. În fragmentele păstrate, Hesiod vorbește de Kycnos, regele Liguriei, metamorfozat în lebădă.
10. Întrucît era adorat în Pagasa, port din Tesalia.
11. Ares.
12. Iolaos, ca fiu al lui Ificles, frate de mamă cu Heracles, era nepotul eroului.
13. Conducătorul carului de luptă.
14. Epitet al lui Poseidon.
15. Alt epitet al lui Poseidon, adorat în unele cetăți prin hecatombe de tauri.
16. Heracles și Iolaos.
17. Genunchiere.
18. Un aliaj a cărui compoziție era neclară și anticilor. Sînt două ipoteze mai acreditate: cupru + cositor sau cupru + aur.
19. Epitet al lui Heracles cu sensul de *iscusit*, *meșter*, întrucît era adorat în unele *polis*-uri, printre care Atena și Teba, ca patron al unor bresle de meșteșugari.
20. Personificarea lui Phobos, fiul lui Ares și al Afroditei.
21. Heracles.
22. Cele trei Moire.
23. Cîntecul nupțial, imn cîntat cu ocazia procesiunii nupțiale, astfel numit după numele tînărului zeu al căsniciei, ajutor al Afroditei, care era invocat cu această ocazie. Una din cele mai frumoase producții ale genului e cea scrisă de poeta Safo, din fericire păstrat.
24. Argonaut, vestit pentru vederea lui pătrunzătoare, cîrmaci al corăbiei argonauților.
25. Oraș în Elida, patria și reședința lui Nestor.
26. Oraș în Tesalia.

CUPRINSUL

Studiu introductiv	5
Nașterea Zeilor .	23
Munci și Zile . . .	57
Scutul lui Heracles	85
Note .	103

Lector : MARCEL ADERCA
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Tiraj 4 860. Cost tipar 7

Lucrare executată sub comanda nr. 1190 la Oficiul Economic
Central „Carpați”, Intreprinderea poligrafică „București-Noi”,
str. Hrisovului nr. 18 A, sectorul 8, București

Lei 7,25

HESIOD

EDITURA UNIVERS

